طنزلر تۉپلمی

سۉکیش هم پول بۉلر ایکن!

محمد حلیم یارقین

کابل ـ ۱۳۸۹/۲۰۱۰م.

www.ezgu.org

غضنفر بانک
GHAZANFAR BANK

کتاب بیلگیلری:

کتابآتی: سۉکیش هم پول بۉلر ایکن!
یازووچی: محمد حلیم یارقین
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
مقوا و بیتلر دیزاینی: ژکفر حسینی
باسیلگن ییلی ۱۳۸۹/ ۲۰۱۰م.
نشر ایتیووچی: غضنفر بانک
باسیلگن ییری: کابل، خراسان انتشارات مؤسسه‌سی

بسم الله الرحمن الرحیم

www.ezgu.org

فهرست

عنوانلر	بېتلر
یېتی پشتیم شاعر، اما مېن...!	۱
شو هم سیزگه یخشی سوژه!	۵
ساچیم نی نېگه بؤیه دیم؟!	۸
غلهموس!	۱۳
فولکلورشناس توریستلر	۱۸
پولیس بیلن یاردملشینگلر!	۲۲
ساوغات آلیش مغازه سیده	۲۹
مسافرلیک نمازلری	۳۶
مخصوص شعر!	۳۸
قؤلیز درد کؤرمهسین!	۳۹
وقتگه اعتبار بېرینگ!	۴۲
باله نینگ رأییگه بارینگ!	۴۸
سیناو!	۵۵
آنت ایچمسلیککه آنت ایچگن قیشلاقلیکلر!	۵۸
بالهلیک شؤخلیکلری	۵۹
حیوانلر باغیده	۶۵
ایتلر سوداگرچهسی!	۷۲
سؤکیش هم پول بؤلراېکن!	۷۶
بالهلی اوی بازار....!	۸۰

كيريش سۆزى اۆرنيگه:

يېتى پُشتيم شاعر، اما مېن ...!

آتەم رحمتليک چوچوک سۆزلى و خوش قريحه ذواللسانين شاعر اېديلر. بوبەم ايسه نه يلغوز دانگ ترەتگن يېتوک شاعر؛ بلکه آتاقلى عالم و اديب هم اېديلر. او كيشى نينگ آته لرى هم شاعر اېكنليگى، قالديرگن اثرلريدن مېنگه بيللى اېدى.

بوبەم گه آته لرى حكايه قيليشلريچه، او ذات نينگ آته لرى و بوبه لرى هم شاعر اۆتگن اېكنلر! قاله بيرسه اۆشه لردن قالگن روايتلرگه كۆره اولرنينگ آته ـ بوبه لريگه هم اولوغ تېنگرى شاعرليک استعدادينى نصيب ايله گن اېكن...!

هه دۆستلر، شاعرليک نينگ توغمه تيزمه استعدادى خاندانيميزده ازلدن ميراث بۆليب كېلگن اېكن. شو اوچون بۆلسه كېرەک، سېويملى آتەم بشقه زورياتدن بۆلسه لر هم، آتەم نينگ عايلەلريگه قۆشيلگنلريدن سۆنگ يوزلب مقال، قۆشيق و سبزمن اۆرگنيب، اۆزلرى هم سبزمن وزنيده ايريم بيتلرنى ايته باشلەگن اېكنلر!

ايتيشلريچه، بو عايلوى يوقيملى استعداد اوكه لريم همده سينگيللريمدن بيرلريگه هم آز ـ ماز كۆرينماقده ايميش! ينه خبرلرگه كۆره، اۆغيللريمدن بيرى هم شعرگه اۆته مراق كۆرسه تيب، شعرنى

www.ezgu.org

سېورميش و گاه ـ گاهيده او ـ بو نرسه لرنى كاغذ يوزيگه توشيريب، شاعر اۆرتاقلريگه كۆرسەتيب يورگنميش!

هه عزيز دۆستلر، يېتى پشت، آنه، اوكه لر، اۆغيل و برچه عايله شاعر بۆله توريب، دريغ كه نېگه دير خداوند (ج) يلغوز مېن بېچاره نى اوشبو عايلوى نعمتدن بي نصيب قيلگن. عيناً شو باعث، ايريم دۆستلريم مېن بيلن هزللشيب، كتره و كنايه ايته ديلر. بيركونى اولردن بيرى حسرت و كنايه بيلن:

ـ حيران من، بو شاعرلر عايله سيده بير سيز خودى پلغده بۆلگن يومورتقه (غله، تخم) گه اۆخشب، نيمه اوچون شاعر بۆلمب سيز؟! دېدى.

مېن ايسه بونداق سۆراقلرگه هردايم كۆپ دوچ كېلگنيم اوچون، اۆياتچن باشنى ايگيب اېنده مه ديم.

بشقه بيرى:

ـ اي دۆستيم، بو نېچه نسل شاعرلرنينگ تيزمه زنجيريده بير سيز قنداق بۆليب زنگ اورگن حلقه بۆليب قاليب سيز؟ دېب طعنه قيلدى. ينه جيم تورماقدن اۆزگه چارەم يۆق اېدى...!

شاعر دۆستلريمدن ايريم لرى تشويقات قيليب، مېنى قنداق بۆلسه هم اورونيب كۆرينگ، بيرار نيمه ايتسنگيز ـ چى! دېب شعر ايتيشگه اوندەب توررديلر.

بير كونى اولردن بيرى:

ـ شكر عايلوى پشتوانه نگيز بۆلسه، بيليم و معلوماتينگيز هم يېترلى بۆلسه، اوستيگه ـ اوستگ چيرايلى ادبى ذوقينگيز هم بۆلسه، اېندى نيمه اوچون بير اورونيب كۆرمەيسيز؟ اخير تيزمه دەگى بۆشليقنى هم تۆلديرەسيز و آدملرنينگ دايمگى طعنه و كنايه لريدن هم قوتيلەسيز، دېدى!

مېن ايسه: قنداق قيليب؟ زۆردن هم شعر ايتيب بۆلەدى مى ـ اخير؟ دېديم.

ـ نېگه بۆلمس اېكن. منه كۆپلر آغزلريگه كېلگن نرسه لرنى شعر دېب ايتيب، نشر قيليب يوريبديلرـكو! هېچ بۆلمسه منه ينگى ايتيله ديگن شعرلردن ايتينگ! وزن سيز مى، آقى مى يا قرەسى مى، يازينگ!

ـ بۆلمەيدى، مېن اوچون قيين!

ـ قیین دېگنیز نیمه! مثال اوچون منه شـونداق نرسـه نـی ایتسـنگیز بۉله بېره دی ـ کو:

سېوگلیم!
شیرین خیالینگ نی،
یاقیملی آغیر اویقو کبی
کیپریکلریم قوینیده قوچیب آلگنیمده،
سېن قه یېرلرده ابدینگ؟!

ـ یۉغ اې، بونینگ اۉخشه تیش و کوچه یتیریشلرینی بیـر قـره‌نـگ! شونداق نرسه نی آتهم توگول، اۉتگن بوتون زوریاتیم هم ایتالمه گنلر!!

ـ کۉپ اۉزینگیزگه قیین آله سیز ـ ده. بیر نرسـه نـی کیشـی قنچـه اۉزیگه قیین آلسه، اۉشنچه قیین بۉله‌دی، دېیدیلر ـ اخیـر! منـه قـره نـگ، بونیسی جدا آسان:

اې یانغاق درختی،
عجب اولکن ـ صلابتلی سن!
بیراق،
مېوه نگ میده ـ میده، دومه لاق ـ دومه لاق!
لېک عجبا!
بو زمان آدملری دېک:
یوزینگ چوچوک، ایچینگ اچیق اېمس،
یوزینگ اچیق، ایچینگ چوچوک دیر!

ـ اې قۉیسنگیز ـ چی. قدیمدن ایتگنلر که "**کۉترالمه‌گن تاشنی، اۉپیب قۉی!**" مېن شاعرلیک تاشینی الـه قچـان اۉپیـب قـۉیگنمن! خـدا نصیب قیلمه‌گنده، زۉردن شاعر بۉلیش قیین. مېنی زۉرله منگ...!

هه عزیز اۉقووچیلر، چیندن هم شونداق. یېتی ـ سکیز نسل شـاعرلر سلاله سیده، فقط مېن بیچاره شاعرلیکدن پلغده چیقیـب، شـعر ایتالمـه‌ی، اۉزگه لرنینگ کتره و کنایه لرینی اېشیتیب یوریبمن. لېکن بونگه قره‌مه‌ی، اولوغ تېنگری مېنی ادب گلزاریدن بوتونله‌ی قوروق هیـده‌ب یبیارمـه‌گـن. بشقه‌لرگه گل بېرگن بۉلسه، مېنگه زقوم نی مناسب کۉرگن!

www.ezgu.org

هه، گپ شو یېرده قالسین ـ ده، یېتی پشتیمده بۉلمه‌گـن نرسـه نـی خدا مېنگه لطف اېـتگن. یعنـی "طنزچیلیـک" اسـتعدادینی مېنگـه نصـیب قیلگن. شونیسی گه هم شکر!

کابل: قوس ۱۳۸۹

شو هم سیزگه یخشی سوژه!

بیر خبرنگار اتاقلی‌تورک طنزچیسی عزیز نسین بیلن قیلگن مصاحبه سیده اوندن:

ـ سیز طنزچیلیکده مونچه خیلمه ـ خیل سوژه و موضوعلرنی قنداق و قه یېردن تاپه سیز؟ دېب سؤره‌گن ایکن.

مشهور طنزچی: مېن کؤچه ـ کؤیلر، بازارـآچارلر، محفل و ییغینلرده، قیسقه‌سی قه یېرلرگه بارسم و کیملر بیلن اوچره شسم، کیشیلرنینگ حرکتی، سؤزلری، معامله سی، مناسبتی و قیلیقلریگه دقت قیلیب، قیزیقرلی لرینی اېسیمده سقله‌یمن و کتابچه‌مده یازیب قؤیه‌من. کېین بو موضوعلر اوستیگه بیر آز اؤیلب، ایشلب، سؤنگ داستان شکلیده یازه من، دېب جواب بېرگن ایکن.

چیندن هم یازووچیلیک، اینیقسه طنزچیلیکده شونداق. خداوند کمینه گه بیپایان لطف دېنگیزیدن بیرگینه تامچی مرحمت ایلب، "طنزچیلیک" دن آزگینه استعداد نصیب قیلگن.

هرچند مېن اوچون عزیز نسین یؤریغی آزـ ماز اؤرنک بؤلسه هم، بیراق مېنینگ ایشیم عزیز نسین نیکیگه کؤره بیر آز آسانراق دیر. چونکه مېنگه کؤپراق مهربان اؤرتاقلر و مخلصلریم سوژه تاپیب بېره‌دیلر! حتی ایریملری اؤز قیلمیشلری بیلن سوژه و قهرمانگه ایلنه دیلر!

www.ezgu.org

اؤرتاقلریم اره سیده، اینیقسه تورانزاده بو ایشده بشقه لرگه کؤره مېنگه اشدی همکار و حتی غمخوار دېسم مبالغه بؤلمه‌یدی! او سفرده می، حضرده می، قه یېرده بؤلمه سین، مېن اوچون سوژه اؤیله‌یدی و سوژه ایزلب تاپه‌دی!

مېن بیلن تورانزاده بیر اداره و حتی بیر اتاقده ایشله یمیز. او، ایش آقیمیده، دفترده هرقنداق قیزیقرلی واقعه یا ایش یوز بېرسه، مېنینگ فکریم بؤلگن بؤلمه‌گنیگه قره‌مه‌ی دراو مېنی خطاب قیلیب:

ـ "شو هم سیزگه یخشی سوژه" دېب اېسلب قؤیه‌دی!

گاهیده بیراودن، اینیقسه همکارلردن نازک حرکت یا قیلیق کؤرینسه، او نزاکتنی رعایه قیلیب، بشقه لرگه سېزدیریب یا اېشیتتیریب اېمس؛ بلکه اېرینمسدن اؤرنیدن توریب قاشیمگه کېله‌دی و قولاغیمگه سېکین گینه شیبیرلب:

ـ فکریزدی آلینگ، "شو هم سیزگه یخشی سوژه" اونوتمنگ، دېب کېته‌دی!

تورانزاده نینگ "سوژه" ایزلشی یا تاپیشی یلغوز ایشخانه میزده چېکلنمه‌یدی؛ بلکه او شهر و بازارده، یؤلده یا اوییده بؤلسه هم "سوژه" تاپه‌دی و دراو مېنگه قؤنغیراق قیلیب، واقعه نی ایتیب، کېین: "شو هم سیزگه یخشی سوژه"، دېب اونوتمسلیگیم نی تأکیدله‌یدی!

بیر قتله کېچه نینگ یریمیده تورانزاده قؤنغیراق قیلیب قالدی. حیرتله‌نیب، نیمه گپ، تینچلیک می؟ دېسم، بیله سیز می، او یریم کېچه ده نیمه دېدی؟ او اؤشه کونلر توغیلگن شهریگه عایله سینی کؤرگنی کېتگن اېدی. او، اوییده یوز بېرگن بیرـ ایکی واقعه نی اؤته ذوق بیلن قصه قیلیب، اداغده: "شولر هم سیزگه یخشی سوژه" بؤله دی، دېب ایتدی!

هه، شونداق قیلیب تورانزاده قچان و قه‌ی وضعیتده بؤلگنیدن قطع نظر، بیرار "سوژه" نی اوچره تگنیده، چیدالمه‌ی، دراو قؤنغیراق قیلیب "سوژه" نی مېنگه خبر بېرردی!

بیر آقشام دؤستلریمیزدن بیری تؤیگه خبر قیلگن اېدی. سالونده موزیک شونچه‌لیک بلند اېدی که حتی یانمه ـ یان اؤلتیرگنلر هم بیر ـ بیرلری نینگ سؤزینی اېشیتالمسدیلر. شو باعث، هرکیم اؤز اؤرنیده خودی ابگه سی اورگن میموندېک جیم قاتیب اؤلتیرگن اېدی!

عین شو پیتده اوزاقدن تورانزاده کۉرینَدی. او هریاققه باقیب، کیم نی دیر اخترماقده ایدی. توستدن کۉزی مېنگه توشیب قالدی و شاشیلیب مېن تمان کېلدی. او، مېن اۉلتیرگن ییرگه کېلیب، بشقه لرگه شاشیلیب قیسقه بیر سلام بېردی ـ ده، کېین بوکیلیب، میزلریده بیرگه اۉلتیرگن آدملر اره سیده بۉلیب اۉتگن قیزیقرلی بیر صحبتنی ایتیب: اېسیمدن چیقمه‌سین دېدیم، فکریزدی آلینگ "شو هم سیزگه یخشی سوژه" بۉله دی، دېب کېتدی!!

هه دۉستلر، "سوژه" ایزلش و تاپیش و اونی قنداق بۉلسه هم مېنگه یېتکزیش تورانزاده نینگ اشدی عادتیگه ایلنگن ایدی! تاپگن "سوژه" لرینی ایتیشده، او اېرته‌گچه دفترده اوچره‌شوویمیزنی هم کوتالمه‌ی، قچان بۉلسه هم قۉنغیراق قیلیب: "شو هم سیزگه یخشی سوژه" دېب البته خبر بېرردی!

هه، گپ شونداق! بیراق نیمه بۉلسه هم، مېن تېنگریگه شکر قیلیب، قۉلیمدن کېلگنچه تورانزاده تاپیب یېتکزگن تورلی "سوژه" لردن کۉپلرینی داستان شکلیده یازیب تورییمن!!

عزیز اۉقووچیلر، لېکن مېن دۉستیم تورانزاده نینگ بو کۉرسه‌ته‌یاتگن التفاتلری و خدمتلریدن بېحد ممنون و مشکورمن. اېندی اونینگ شونچه التفاتلری و خدمتلریگه مناسب جواب قیتیریش اوچون قنداق بۉلسه هم بیرار طنزیمده اونینگ اۉزینی باش قهرمان قیلیب تصویرلشنی اساسی مقصد قیلیب قۉیگن من!!!

کابل: میزان ۱۳۸۹

ساچیمنی نېگه بۉیه‌دیم؟!

اېندی ۴۰ ـ ۴۵ یاشنی قرشیلگنیمده ساچیمگه آق توشه باشلب، کۉپ اۉتمه‌ی ساچیم انچه آقریب قالدی.

ساچیم آقرمه‌دی، بلای جان بۉلدی! نېگه دېگنده، مېن اۉزیم ایستمه‌گن حالده اۉز ـ اۉزیمدن باشقه‌لرنینگ غمخوارلیگی طفیلی قریلر گروهیگه کیریب قالدیم! محله، مسجد، ایشخانه، ییغینلرده آقسقاللر قطاریده آلیندیم.

بولردن تشقری شهرده، اینیقسه ترانسپورتلرده یورگنیمده آدملر اوللری «او عمکی!» یا تاغه! و یا آته! دېسه‌لر، کېینراق بو سۉزلر اۉز اۉرنینی «او بوبه!» یا «چال» کبی سۉزلرگه بېره باشله‌دی!

بیرکونی سرویسگه چیقیب، اېندی اوشلگیچدن اوشلب تورسم، نگران یوکسک سپس بیلن بیر اۉسمیر باله‌گه بقیرگندېک قیلیب:

ـ او باله، نېگه چوکیگه اۉلتیریب، بوبه‌نگ چاغلی بو چالگه جای بېرمه‌یسن، دېب اونی تورغیزیب، مېنی اۉرنیگه اۉلتیرغیزدی!

چوگیگه اۉلتیرگنیم هرچند یاقیملی بۉلگن بۉلسه‌ده، بیراق نگران نینگ «بوبه‌نگ چاغلی بو چالگه...» دېگن سۉزی عصبلریمگه جدا یمان تأثیر قیلدی!

www.ezgu.org

گپ فقط مېنگه نسبتاً ایشلەتیلەدیگـن «بوبـه»، «چـال» یـا «مـوی سفید» کبی سۉزلر بیلن خلاصه بۉلمەدی؛ بلکه قـرریلیگیم گـه تېگیشـلی بشقه کۉپ واقعەلر مېنی انچه قیینب ییباردی.

بو واقعەلردن بیری شو اېدی که، کۉپ آدملر مېنگـه اۉخشـش مـوی سفیدلرگه یاردم بېریش اشتیاقیده، مېنی کۉرگن زهـاتی یوگوریـب کېلیـب، امکانی باریچه یاردم بېرردیلر. چنانکه بیرکـونی نسـبتاً آغیـرراق خلتـه نـی کۉتریب مۉترگه کیرماقچی بۉلگنیمده، درحال موترده‌گیلردن بیر کیشی:

ـ او ییگیت، قره... یوگور شو بېچاره چال نینگ سوداسـینی مۉترگـه چیقاریب بېر، دېب بقیردی!

شونده مېن قنچەلر مانع بۉلیب، یۉق زحمـت چېکمـه، اۉزیـم نینـگ کوچیم یېتر دېسم هم کیمگه ایته سـن؟ او و باشـقەلـر قۉیرگـه قۉیمـه‌ی خلتەمنی مۉترگه چیقاریب، اۉزیمنی هم چوکیلردن بیریگه اۉلتیرغیزدیلر!

باشقه بیر کـونی سـودالرنینگ خلتـه‌سـینی بـېملال کۉتریـب آلیـب کېلەیاتگنیمده، ایکی آدم بیر ـ بیریگه دېدی:

ـ بو بېچاره چال نینگ بیرار نېبـره ـ چېبـره سـی هـم یـۉق ایکـن. قرەنگ، عمری نینگ سۉنگگی دملریده هم تینچ ایمس!

اېندی نیمه هم دېردیم؟ سودامنی قنچەلر چققان و تېتیک کۉتەریـب کېتەیاتگن بۉلسم هم، نېگه دیر شوملیک قیلیب ایتیلگن، اولرنینگ کنـایی سۉزلری یوره‌گیم گه خودی بیر اۉتکیر پیچاق سنچیگندېک بۉلیب کېتیـب، ایاغلریم تیترەب، سوسته‌یدی و توسـتدن خلتـه قۉلیمـدن یېرگـه توشـیب کېتدی!

شونده، مېنی بېمعنی اۉتکیر سۉزلری بیلن شو کۉیگه تشله‌گن اۉشـه ایکی آدم درحال یوگوریب کېلیب:

ـ اې بوبه جان، حالیگینه سیزگه یوره‌گیمیز کوییـب تـورگن اېـدی، دېب بیری قۉلتیغیمدن اوشلب توردی و باشقەسی اېسه دراو بیـر تاکسـینی تۉختەتیب، مېنی اونگه اۉلتیرغیـزدی. اولـر جـوده مهربانلیـک کۉرسـتیب، خلته‌منی تاکسیده ایاغیم آلدیگه قۉییب، هیداوچیگه:

ـ بو بوبەنی تۉغری اوییگه اېلتیب قۉیەسن، دېدی!

مېن اېسه بیر آز وقت اۉتیب اۉزیمگه کېلسم، هیداوچی سۉره‌دی:

ـ آته، اوییڭیز قه‌یېرده؟

مېن اېسه بیر عملاً آدرسنی ایتدیم. کـۉپ اۉتمـه‌ی اوییگـه یېتیـب توشدیم. هیداوچی معمول کرایه‌دن ایکـی برابـر پـول آلـدی. مـېن سـودا خلته‌سینی آلیب اوییگه باردیم.

بیله‌سیز می نیمه بۉلگن اېکن؟

هه، او ایکی یره‌مس ییگیت شو جریانده خلته‌دن بیـر قسـم قیمتلـی سودالریمنی اۉغیرله‌گن اېکنلر! روحی عذاب نینگ اوستیگه بو مـادی ضـرر درواقع «**درد اوستیگه چیپقان**» بۉلدی!

بلکه نیمه بۉلیبدی، تورموشده انچه ـ مونچه نرسـه‌نـی بیـرار مراتبـه یۉقاتیش عادی نرسه ـ کو، دېرسیز! لېکن، بونده‌ی ایش کاشـکی شـو بیـر مراتبه بیلن توگه‌سه اېدی. اچینرلی‌سی شو اېدی که، بو ایـش بـار ـ بـار و تورلی چل و یوسونلر بیلن تکرارلنیب، مېنـی بېچـاره قـیلگن اېـدی. حتـی مېنی بازار قیلیش و بیرار ییغین یـا ضـیافتگه باریشـدن چۉچیتیـب، گۉشـه نشینلیک اختیار قیلیشیمگه آز قالدی!

آدملرنینگ هر بیر چلی مېن اوچون کوتیلمه‌گن و ینگـی اېـدی. بیـر کونی هېچ قنداق سودا خلته ـ خولته‌م یۉق، قۉلیم بۉم ـ بۉش باشقەلر بیلن بیرگه مۉترنی کوتیب تورگن اېدیم. بختیمگه ۵ ـ ۱۰ دقیقه اۉتر ـ اۉتمـس مۉتر کېلیب قالدی. شونده چیرایلی دریشی کیینگن ایکی یاش ییگیت هم بیز بیلن تورگن اېدیلر. کۉرینیشلریدن محصلگه اۉخشردیلر. اولر تحسـینگه سزاوار اۉته حرمت و آداب بیلن مېنگـه یـۉل بېریـب، قولتیغیمـدن اوشـلب مۉترگه چیقاردیلر. مېن اېسه شو جریانده اولرگه:

رحمت، برکه تاپینگلر ییگیتلر، دېب باریب بۉش اۉرینگه اۉلتیـردیم و جوده راحت یۉلگه توشدیک. شو پیتده نگـران کېلیـب، باشـقه‌لـر قطـاری مېندن هم کرایه سۉره‌دی.

مېن اېسه او چۉنتک، بو چۉنتک و یان چۉنتکلریم نینگ برچه سـینی بیرمه ـ بیر تېکشیریب کۉردیم. بیراق هېچ بیریده پول یۉق اېدی! یا توبـه، یان چۉنتگیمده بیر نېچه مینگ افغانی و باشقه لریده اېسـه قنچـه تنگـه و اۉنلیکلر بار اېـدی، بـولر نیمـه بۉلـدی اېکـن، دېـب قیتـه‌دن دقـت بـیلن اخترماققه باشله‌دیم.

شو جریانده نگران «تیاقسیز ماسول» دېک تېپه‌مده توریب، حوصله‌سی پیر بۉلیب:

www.ezgu.org

ـ ای بوبه، بۉلینگ ـ ده! دېدی.

شونده خیریت که یوقاریده‌گی میده چۉنتگیمده بیر اۉنلیک بار اېکن، اۉشه‌نی نگرانگه بېریب، خجالتدن قوتیلدیم!

بونی قره‌نگ که، یخشی اۉیلب قره‌سم، آدابلی دېب اۉیله‌گن اۉشه ایکی یره‌مس ییگیت چۉنتگلریمنی اوریب کېتگن اېکنلر!

باشقه بیر گل مۉترگه چیقیشدن آلدین پولیمنی ایشانچلی یېرده نېچه توگیب، یخشی بېرکېتدیم و مۉترگه چققان چیقماقچی بۉلیب بارگنیمده، مۉتر ایچیده‌گی بیر کیشی، آته جان قۉلینگیزنی بېرینگ، دېب بیلگیمدن اوشلب مېنی آدملر آره‌سیدن زۉرغه تارتیب، مۉترگه چیقردی. مېن اېسه او کیشیگه منتدارچیلیک بیلدیریب، تۉرراققه اۉتیب چوکیگه اۉلتیردیم.

بیر ـ نېچه بېکت (ایستگاه)دن سۉنگ وقتنی بیلیش اوچون قره‌سم، ساعتیم یۉق!

یخشی اۉیلب قره‌سم، ساعتنی مهربانلیک کۉرستیب قۉلیمدن اوشلب چیقارگن اۉشه یره‌مس آدم اوریب کېتگن اېکن!

هه عزیز اۉقووچیلر، مېن ایسته‌سم، ایسته‌مسم هم، غمخوار آدملر قۉیرگه ـ قۉیمه‌ی، مېن قریگن چالگه یاردملشماقچی بۉلیب، بیر نرسه‌منی اۉغیرلردیلر! شو باعث، مېن کېچه یو کوندوز قریلیک نینگ بو جنجاللریدن قوتیلیش یۉللرینی ایزلب یورگن اېدیم...

بیرکونی سرویسده کېته‌یاتگنیمده یانیمده‌گی اۉرته‌چه یاشلی قب ـ قره ساچلی یۉلاوچی بیلن سلاملشیب، سۉزلب کېتدیم. اویاقدن ـ بویاقدن سۉزلب، گپ یاش کېتیب؛ ساچلر آقه‌ریب؛ تیشلر توشیب... لردن چیقدی. شونده او مېندن نېچه یاشده سیز؟ دېب سۉره‌دی.

مېن اېسه: ۵۲ لرده من، دېدیم و شاشیلیب مېن هم اونینگ یاشینی سۉره‌دیم.

او اېسه: ۶۴ لرده من، دېب جواب بېردی!

اونینگ جوابی نظریمده یلغاندېک تویولیب:

ـ اونده ساچلرینگیز نېگه ییگیتلرنیکیدېک قب ـ قره؟ دېب سۉره‌دیم.

شونده او: ساچلریم بۉیلگن، دېدی ایلجه‌ییب!

ـ عجب!! دېدیم تعجب بیلن.

www.ezgu.org

کېین او خودی مېندېک یاشی ۵۰ نی قرشیله‌گنده ساچلریگه آق توشیب، برچه‌لر اونی چال دېب، مېنینگ باشیمگه توشگن کوی و سودالر توشگنینی ایتیب بېردی. اونینگ ایتیشیچه، او قریلیک جنجاللری و ماجرالریدن قوتیلیش اوچون، بیر اۉرتاغی نینگ مصلحتی بیلن ساچینی قب ـ قره بۉیب، اۉزینی ییگیتلرچه کۉرسه‌تیب، اوشبو جنجاللردن قوتیلگن اېمیش!

شونده، مېن اۉزیم نینگ دردیمگه اۉخشش دردنینگ عجایب درمانینی اېشیتیب، جوده قوواندیم! فرصتنی قۉلدن بېرمه‌ی، شو ناتانیش آدم نینگ مصلحتی بیلن اۉشه کون نینگ اۉزیده ـ یاق ساچلریمنی بۉیه-دیم و اۉزیمنی ییگیتلر شکلیده کیریتدیم!

هه، عزیزلر، منه تېنگریگه مینگ قتله شکرلر بۉلسین که، ساچلریمنی بۉیه‌گن کوندن بېری، مېنی بیرارته هم بوبه یا چال دېگنی یۉق و «گوش شیطان کر» قۉلیمده‌گی سودا خلته‌لریمنی کۉتریشده هم کیشی یاردم بېرماقچی بۉلیب، چۉنتگیمنی اوریب کېتمه‌گن!

کابل ـ ۱۳۸۷/۲/۳

غله موس!

اولکه میزده، اوروشلر آقیمیده میلتیق ارقه لی نان ییب یورگن کیشیلر و غله موسلری اپسه بایلیکلرگه ایگه بۉلگن لیکلری آز ایمس. اولردن بیری نورخان دیر. بو آدم اۉتمیشده کۉکده یولدوزی، یېرده اپسه قازیق قاقردېک بیر قریچ یېری یۉق ایدی! بیراق بوکونگه کېلیب، او میلتیغی طفیلی هم کوچ، هم پول و هم کۉپ ملک و یېر ایگه سی بۉلگن. ایندی او، "**شاه بیلن شوله ییمه یدی**"، نمرود کبی یوقاریلرده گیلرگه خط و نشان کۉرسه تیب، اولر تمان تفله‌یدی هم!!

هه، سۉزیم نورخان حقیده کېتماقده. اونینگ عمللری آتیگه تېسکری اۉته قره و افلاس دیر.

او، اۉتمیشلرده یمان روزگاری و تولکی خصلتی طفیلی هریاققه قاچیب، قوویلیب یورگن آدم ایدی. طالبان حاکمیتی آغده ریلیب، اونینگ آشیغی آلچی توریب قالدی و کوتیلمه گن چانس اونگه یوز کېلتیردی. قره نگ که بیردن منطقه لردن بیری نینگ حاکمیتی اونینگ قۉلیگه توشیب قالدی. تورلی محرومیتلر، حقارتلر و کمسیتیشلرنی کۉرگن نورخان، دایم غله موسلیک و عقده لر اۉتیده کوییب یورگن ایدی. شونینگ اوچون، او حاکمیتگه یېتگندن سۉنگ ایکله قۉلی نینگ برماغلرینی بیردنیگه آغزیگه تیقیب، خودی مست تېوالردېک قویروغی (دمی) بیلن شرته لب اۉز ... ینی (مایه سینی) یارگندېک، او هم اۉز آغزینی ییرتیشیگه آز قالدی!!

www.ezgu.org

خوب سۉزنی چۉزمسدن، نورخان نینگ یاووز و یره مس قیلمیشلریدن ایریملرینی حکایه قیلیب بېرماقچیمن. اۉشنده غله موسلیک، کیشینی قه ی درجه ده توبنلیک (پستلیک) و قینغیر یۉللرگه یېتک لشینی بیلیب آله سیزلر!

نورخان نینگ ایشلریدن بیری، حاکمیت ساحه سیده کیشیلرنینگ ملک و یېرلرینی ساتیب یا گاهیده تارتیب آلیش و اویلر و مارکیتلر قوریش دیر. او تورلی قینغیر و زوراوانلیک یۉللر ارقه لی کیشیلر، اداره لر و مؤسسه لرنی اۉز اویلری یا دکانلرینی کرایه آلیشگه مجبور قیله دی. عکس حالده، وای حالّریگه! او بو ایشده تورلی یره مس و شیطانی یۉریقلر و چللردن فایده لنه دی. اولرنی ایشیتگن کیشی هم حیرتلنه دی و هم قۉرقیب قاله دی. قوییده، اونینگ بیر نېچه ایشلرینی اۉقییسیز:

نورخان یېر و ملک ساتیب آلیش و مارکیت قوریش ایشلری آقیمیده، شهرنینگ مشهور ۴ ـ ۵ قبتلی مارکیتلریدن بیری نینگ یقینیده ینگی بیر مارکیت قوریب، توگتدی. بیرکېچه اۉشه ۴ ـ ۵ قبتلی مشهور مارکیت کوتیلمه گنده الاو آلدی. بو مارکیتده اساساً شهرنینگ خاتینلر و ایرککلرنینگ کییم ـ کېچک ساتووچی اۉته لوکس مغازه لری همده کۉپلب ییریک شرکتلرنینگ دفترلری جایلشگن ایدی.

اۉت ایرته سی کون نینگ یریمیگچه دوام ایتیب، دکانلرنینگ برچه ماللری و میلیونلرچه سرمایه لری اۉتده کوییب، کول بۉلدی. اولوس بېچاره بۉلیب، قنچه لر داد و واویلا قیلسه لر هم، ایشیتووچی قولاق یا اوزه تیلگن کمک قۉل تاپیلمه دی....

زیان کۉرگن ساتووچیلر غریبچیلیک و ایشلرینی دوام ایتتیریش اوچون بیرار یېردن ینگی دکان آلیشگه مجبور ایدیلر. عین شو پیلله ده، نورخان نینگ آدملری ایشگه کیردیلر. اولر ساتووچیلرنی تشویقات قیلیب، ینگی قوریلگن مارکیت نینگ دکانلرینی کته مبلغ سرقلفی آلیب، اولرگه بېردیلر!

بشقه ییت، نورخان شهرنینگ ینه بیر منطقه سیده محتشم بیر مارکیت یانگینه سیده بیر مارکیت قوره باشله دی. کۉپ اۉتمه‌ی، مارکیت نینگ قوریلیش ایشلری توگب، فایده‌لنیشگه تیار بۉلدی. خودی شو پیتده محتشم مارکیت نینگ ایگه سی قنده ی دیر قرضلرینی تۉله مه گنلیگی

اوچون سارنواللیک تمانیدن چقیریلیب، تېرگاو (تحقیق، استنطاق) آستیگه آلیندی. قرضلرنی تؤلشگه مارکیت ایگه سی نینگ تیار پولی یؤق ایدی، شونینگ اوچون قرض عوضیگه مارکیت ضبط اېتیلیب، ساتیلیش مسأله‌سی هم مارکیت ایگه‌سیگه اعلان قیلیندی!

تؤغری انه شو پیت نینگ اؤزیده نورخان نینگ آدملری صحنه گه کیریب باریب، شهر و اینیقسه مارکیت و تېگره‌ک ـ تاشلریده، مارکیت نینگ یقین کونلرده ضبط اېتیلیشی و برچه ساتووچیلرنی او یېردن کؤچیریش پروپاگندی و آوازه سینی کېنگ ترقتدیلر.

بو آوازه لر خودی بمب پارتله گنیدېک مارکیتده صدا بېردی. آوازه لر مارکیتده گی برچه ساتووچیلر یوره‌گیده تشویش توغدیردی. بېچاره لر دکانلری قؤللریدن کېتیب، ایشلالمه ی قالگنلریدن چؤچیب، قؤرقیب قالدیلر!

مارکیت ایگه سی نینگ آدملری دکاندارلرنی تسکین بېریش و قالیشگه تشویق اېتگنلری فایده بېرمه ی، برچه لری ینگی مارکیتگه کؤچماقچی بؤلدیلر. بونده، اینیقسه نورخان نینگ آدملری دکاندارلردن بیریگه وعده لر بېریب، بیرینچی بؤلیب اؤشه نی کؤچیردیلر. شونده بشقه‌لر اونی کؤریب، دکانسیز قالیشدن قؤرقیب، برچه لر کؤچگن دکاندار آرتیدن قؤیدېک ینگی مارکیتگه کؤچیشنی باشله دیلر!

عین شو هیاهو و اله متّه ساره‌ده مارکیت ایگه سی اؤزینی یېر و کؤککه اوروب، ایریم اېکین یېرلرینی ساتیب، قرض جنجالیدن قوتیلدی. بیراق الّه قچان "**خشت قالبدن کؤچگن ایدی**" و برچه دکاندارلر و دفترلر ایگه سی اونینگ مارکیتینی بؤشه تیب، نورخان نینگ مارکیتیدن دکان و دفتر آلیب اؤلتیرگن ایدیلر...!

اوچینچی مارکیت ایگه سی نینگ تقدیری بو ایکله سیدن هم اېنچلیراق ایدی؛ یعنی بیر تبهکار باند مارکیت ایگه سی نینگ اؤغلینی اؤغیرله دی. آته نینگ اؤز باله سینی تاپیش و قوتقه ریش اوچون قیلگن برچه چاپا ـ چاپلر و اینتیلیشلری نتیجه سیز بؤلدی. اؤغریلر مارکیت ایگه سیدن اؤغلینی قؤیبېرماق اوچون کته مبلغ ایستب، اؤزینی هم اؤلومگه تهدید قیلدیلر!

www.ezgu.org

نهایت، نورخان آدملری نینگ اره لشوی بیلن، نورخان مُصلح و قوتقرووچی صفتیده صحنه گه کېلدی. سیرتدن (ظاهراً) مارکیت ایگه‌سیگه یوره‌ک کویدیریب، شونده ی آغیر احوالده اونگه یاردم بېریش اوچون کېره کسیز مارکیتینی ساتیب آلماقچی بؤلدی، اما قیسی بهاگه؟ البته که اصل بهاسیدن نېچه برابر کمیده!

شونداق قیلیب، قره نگ که پول اؤغریلرگه، اؤغیل آته نینگ قوینیگه و مارکیت اېسه نورخان نینگ قبضه سیگه توشدی!

هه، انه شو یؤسینده نورخان نینگ مارکیتلر و بلند منزللر قوریش و ساتیب آلیش ایشلری کون ـ سایین یوکسله بېریب، بایلیگی آرتیب باردی. بیراق بو ایشلرنینگ هېچ بیریسی عادی و مشروع یؤل بیلن عملگه آشمسدی. چونکه کېینلری، بیرینچی مارکیتگه شونینگ بویروغی بیلن اؤت قؤییلیب، کویدیریلگنی؛ ایکینچی مارکیت ایگه‌سی نینگ قرض جنجالی هم شونینگ تشبثی ارقه‌لی قوزغه‌تیلگنی و نهایت باله نی اؤغیرلگن باند هم نورخانگه تېگیشلی ایکنی معلوم بؤلیب قالدی!!

نورخان بولرگه هم قانیقمسدی. حتی ینگی شهرنینگ کېنگه‌یتیریش نقشه سی یا شهرنینگ یشیل ساحه سینی کؤپه یتیریش کبی بهانه لر بیلن بېچاره اولوس نینگ اوی ـ جایلری بوزیلردی و بیرآز مدت اؤتیب، او یېرلر نورخان نینگ قؤلیگه توشردی!

ینه بیر قیزیغی شو که نورخان شهرنینگ بیر چېتیدن کته بیر دولت یېرینی اؤزلشتیریب، اونده کته بیر باغ قوردی و آدملرنینگ سیر و تماشالری اوچون تورلی اؤیین و سیر جایلر و اوسکونه لر توزه‌تتیردی. اېندی شونچه کېتگن پوللرنی باغدن قیته اوندیرماغی کېره‌ک ایدی.

قره‌نگ آدملر میه سینینگ ایشلشینی. شهرنینگ قاپ مرکزیده جایلشگن متبرک بیر زیارت نینگ تېگره‌گی کؤرکم کته پارک ایدی. اوزاق ـ یقیندن کېلگن زیارتچیلر و شهر آدملری شهرگه کېلگنده البته که او یېرده سیر قیلیب، هاردیق چیقرردیلر. اینیقسه چهارشنبه کونلری کؤپراق عیاللر و عایله لر زیارت و سیر قیلیشگه کېلردیلر. نورخان اؤز باغیگه شهر آدملرینی باریب سیر قیلیشلری اوچون عایله لرنی، متبرک زیارت صحنی و باغینی پاکیزه اسره ب قالیش بهانه سیده، زیارتچیلر و شهرلیکلرنی زیارت

پارکیده سیر قیلیش و هاردیق چیقارشدن منع ایتیب، بو ایشلرینگیزنی منه ینگی قوریلگن چیرایلی باغده قیلینگلر دیب، بویروق بیردی!

بونی قره نگ که، ایندی آدملر نورخان نینگ باغیگه باریب، پولگه تکیت آلیب سیر قیلیشلری کیره ک ایدی!!

ایندی گپ شو درجه گه ییتیب بارگن ایدی که، قچان که نورخان شهرنینگ بیرار نقطه سیده مارکیت قورماقچی بؤلسه، او ییرده گی مارکیتلر یا دکانلر ایگه لری نینگ بوتون وجودیگه لرزه تاپیلیب، قؤرقیب قاله‌دیلر. حتی بو قؤرقینچ نینگ تؤلقونلری ییراقراق مارکیتلر و دکانلر ایگه لریگچه هم ییتیب باره دی!

آدملر اوشبو واقعه لرنینگ یمان عاقبتیدن اضطراب و تشویشگه توشیب، فقط اولوغ تینگری درگاهیگه سیغینماق و دعا قیلماقدن اؤزگه چاره لری یؤق! چونکه ایرته می کیچ می، بیرار مارکیت نینگ کوییشی، بیر بازارنینگ بوزیلیشی، یا بیرار مارکیت ایگه‌سی نینگ قنده‌ی دیر بیر جنجالگه یؤلیقیب دوسیه تاپیشی یا که عایله اعضاسیدن بیرار کیشی سی اؤغیرلنیشی نی ایندی یخشی بیلیب آلگنلر...!

کابل: یاز ۱۳۸۹

فولکلور شناس توریستلر

شهریمیز کیچیک بؤلسه هم، بیراق تاریخی بیر شهر دیر. شونینگ اوچون کؤپینچه پیتلر بیرته ـ ایکیته توریست کؤرونیب توره‌دی.

توریستلر شهریمیزنی گیزیب، کؤپراق ایسکی خرابه‌لرنی زؤر قیزیقیش بیلن کوزه‌تیب، شهر و قیشلاق تورموشی گه تیگیشلی قیزیقتیرگن موضوعلر حقیده معلومات آله‌دیلر و اؤزلریگه یاققن، سیرتیدن انتیک نرسه‌لرنی ساتیب آله‌دیلر.

چیندن هم توریستلرنینگ شهریمیزگه کیلیب ـ کیتیشی طفیلی تیلماجلر (ترجمانلر)، ساتووچیلر، اینیقسه ایسکی و قؤل صنعتلری نینگ بازاری یخشی و رونقلی دیر. شهریمیزنینگ کؤپلب ییگیتلری چله ـ چولپه انگلیسچه یا اؤزگه بیر چیت ایل تیلینی بیلگنلیک لری طفیلی انچه پولگه ایگه بؤله‌دیلر. انتیک نرسه لر ساتووچیلری هم بابا ـ مامه لریمیزدن قالیب کیتگن ایسکی ـ تؤسکی قالدیق بویوملرنی انتیک دیب، اولرگه ساتردیلر!

مینینگ جدا چقفان و چوتار بیر اؤرتاغیم بار ایدی. او، اولوسیمیز ایتگنیدیک، سورمه نی کؤزدن اورردی؛ تاشدن یاغ چیقرردی؛ کیشیلرنی یلب، موم دیک یومشه‌تردی و بورگه نی ایسه هواده داغلردی...!

قیسقه‌سی، او چققانلیک و رندلیکدن اؤزگه بیرار کمالی یؤق ایدی. شهریمیزگه کیلیب ـ کیتیب تورگن توریستلر، اونینگ اوچون آسانگینه پول

www.ezgu.org

اوندیریشده جدا قوله‌ی اؤلجه ایدی. او بو ایشده عقلنی لال قالدیره‌دیگن عجایب یؤریقلر و چللردن فایده‌لنردی.

مېن او بیلن کؤپینچه اوچره‌شیب، اؤلتیریش ـ توریشیم بار. اوچره‌شوولریمیزده، گاهیده ایریم قیزیقرلی قیلمیشلریدن مېنگه قصه قیلیب بېره‌دی. سیز بو یېرده اونینگ سؤنگگی ینگی قیلمیشلریدن بیرینی اؤقییسیز. او قیلمیشینی شونداق قصه قیلدی:

کونلرنینگ بیریده شهریمیزده ایکی کیشی توریست تاپیلیب قالدی. تصادفگه کؤره صنفداشلریمدن بیری اولرنینگ تیلماجی و راهنماسی ایکن. صنفداشیم نینگ ایتیشیچه، اولر شهریمیزنینگ تاریخی و قیزیقرلی یېرلرینی کؤریب یورگن ایکنلر. اولوسیمیزنینگ تورلی رسم و عنعنه لریدن اینیقسه تؤی مراسملری اولرگه جدا یاققن ایکن. شو باعث، اولر قیسی دیر تؤی مراسمی نینگ کستی نی تیلماج کمکی ارقه لی کته مبلغگه ساتیب آلگن ایمیشلر!

مېن صنفداشیمدن بو سؤزنی ایشیتیب آق، دراو باشیمده شیطانی بیر فکر تاپیلدی و توریستلردن پول اوندیرماق اوچون عجایب بیر نقشه طرح بؤلدی!

موضوعنی تیلماج صنفداشیم بیلن اؤرته گه قؤیدیم. باشیده او همکارلیکدن باش تارتدی؛ بیراق نقشه نی یخشی توشونیب، اینیقسه اونگه یېته دیگن پول اولوشینی ایشیتگندن سؤنگ، کؤندی. مېن طرح قیلگن نقشه جدا ساده، بیراق بیر آز ددللیک و هوشیارلیک تیلردی.

بیرکون توریستلر شهرنی گېزیب، توشدن سؤنگ دم آلماق اوچون اتاقلریگه قیتیب، اوخله دیلر. مېن نقشه گه مطابق تیلماجگه تیلفون ارقه لی توریستلری بیلن سؤزله شیب، یخشی تیاقلنگن افکار بیر کیشی نینگ رولینی اؤینشی نی ایتدیم. شو بیلن بشقه نیمه لر دېیشینی توشونتیردیم. او بؤلسه شونداق رولنی اؤینشگه کؤندی.

شونگه کؤره او توریستلرگه قؤنغیراق قیلدی و اؤته قلتیراق و کسل کیشی نینگ سېسیگه اؤخشه تیب، اولرگه تؤی مراسملری نینگ کستی ساتیب آلینگن غضبلی مردم تمانیدن تیاقلنگنی و توریستلرنی تاپیب بېریش اوچون اؤلومگه تهدید بؤلگنینی هینقیللب ایشانرلی قیلیب ایتدی و

www.ezgu.org

حاضر اؤرتاغیم قاشینگیزگه باریب، واقعه نی به تفصیل توشونتیره دی، دېب تېزده تیلفوننی اؤچیردی!

شوندن سؤنگ مېن ماجرا صحنه سیگه کیردیم. مېن اولرنینگ قاشیگه باریب، واقعه نی جدا قؤرقینچلی شکلده ایتیب بېردیم. آدملر تؤیلری نینگ کستی ساتیلگنی، اینیقسه سیز خارجیلر قؤلیگه توشگنیدن خبر تاپگنلر. اولر تیلماجینگیزنی یخشی کلتکلب اولومگه تهدید قیلگنلر و سیزلرنی تېز تاپیب بېریشنی ایسته گنلر!

شونده توریستلر اضطرابگه توشیب:

ـ مردم بیزنینگ قیسی گناهیمیز اوچون غضبلنگلر؟ دېب سؤره دیلر.

ـ سیزلر اولرنینگ خاتین ـ قیزلری یوزی آچیق بؤلیب، اؤینب تورگن صحنه لریدن آلینگن تصویرلرنی آلگن سیزلر. اولر بونی اؤزلریگه ننگ و عار بیله دیلر. بو مسأله اوچون اؤلیش و اؤلدیریشدن هم قیتمه یدیلر، دېدیم!

توریستلر بو سؤزلرنی ایشیتیب رنگلری اوچدی و قتیق قؤرقیب قالدیلر. اولر بو دهشتلی ماجرادن قوتیلماق اوچون مېنگه یلنیب، کمک ایسته دیلر!

مېن ایسه نقشه جدا سیلیق یؤلگه توشیب، اصل مقصد تمان آلغه باره یاتگنیدن خرسند بؤلیب، اولرگه:

ـ سیزلر تعقیب آستیده سیزلر. اول بیر آز پول بېرینگلر، مېن او یاق ـ بویاقده پایلب تورگن آدملرگه بېریب، اولرنی ترقه تیب یبباره ی. کېین سیزلرنی بو یېردن بیرار یؤل تاپیب چیقه ریب، قوتقزه ی، دېدیم!

بېچاره لر جدا قؤرقیب تیتره ب قالگن ایدیلر. جانلرینی امان سقلب قالیب، بو مشمشه دن تېزراق قوتیلماق اوچون بار ـــ یاغ پوللرینی چؤنتکلریدن چیقه ریب، توتملب مېنگه تاپشیردیلر. اولر پولنی بېریب توریب، یلینیب ـ زارلنیب تېزده قوتقزیشلرینی مېندن ایستردیلر!

مېن اولرگه: سیزلر شو یېرده چیده ب تورینگلر. مېن باریب ایشلرنی بجریب، شهردن چیقیب کېتیشلرینگیز یؤلی و وسیله سینی تؤغریله ی، دېدیم.

اولردن کېکسه راغی شاشیلیب:

ـ انیغی بیزنی قچان بو یېردن آلیب کېته سیز؟ دېب سؤره دی.

ـ هوا بیر آز قرانغو بۉلگندن سۉنگ سیزلرنی آلیب کېته من! دېدیم.

شو بیلن اولرنی تشویش و قۉرقینچ دېنگیزده چۉمدیریب، اۉزیم اولرنینگ قاشیدن چیقدیم.

هوا بیر آز قرانغو بۉلگنده اولرنینگ قاشیگه باردیم. بېچاره لر اۉته اضطرابده مېنی کوتیب تورگن اېکنلر. اولرگه آلیب بارگن محلی کییملرنی کییدیریب، غراضه موتریمگه میندیردیم. آته یلب تار کوچه لر و پسکوچه لردن اۉتکزیب، کابلگه کېته دیگن کته یۉلگه چیقردیم. او یېرده ایلگریدن گیپیریب قۉییلگن تاکسیگه اولرنی اۉلتیرغیزیب، کابلگه جۉنه تدیم!

شونداق قیلیب، توریستلر بیر آز خاطرجمع و مېندن ممنون بۉلیب کېتدیلر و اۉزیم اېسه تیلماج صنفداشیم قاشیگه قیتیب، توریستلردن اوندیریلگن پولدن اونینگ اولوشینی بېردیم...!

کابل: یاز، ۱۳۸۹

www.ezgu.org

... پولیس بیلن یاردم‌لشینگلر!

کابل و بشقه شهرلرده بوزمه کارلیک، بمب قۉییش و انتحاری یورشلر کۉپه ییشی بیلن امنیت نی سقلش اداره لری بیر اعلامیه ترقه تیب، اوشبو یره مس ایشلرنی کشف اېتماق، آلدینی آلماق و خنثی قیلماق اوچون برچه دن یاردم سۉره دیلر. اولر بو ایش اوچون، بیر مخصوص تیلفون نمره سینی هم بېردیلر.

اعلامیه ترقه لیشی بیلن آدملر اره سیده عجایب کېنگ حرکت و اینتیلیش تاپیلیب قالدی. تورلی گروهلر و قتلملرگه تېگیشلی یاش و قری، خاتین و اېرکک خودی بیر یشیرین جنایی یا کشف مامور کبی، سواره و پیاده، کۉچه و پسکۉچه لرنی کوزه توو آستیگه آلدیلر. بعضیلر حتی اۉز اویلری نینگ بورچک ـ تېشیک لرینی هم دایمی نظارت قیله باشله دیلر! یېر و کۉکده‌گی هېچ قنداق یورووچی، یورمه لووچی و اوچووچی بو کوزه تووچی لرنینگ اۉتکیر نظرلریدن چېتده قالمسدی!

یېتمیش یاشلی کېکسه بوبه چاری، خفتن نمازینی اۉقیب، بیرآز مسجد امامی بیلن صحبت‌لشگندن سۉنگ اۉز اویی تمان یۉل آلدی. بوتون محله قرانغولیککه باتگن اېدی؛ چونکه برق ـــ مرقدن دره‌ک یۉق اېدی ـ ده!

بوبه چاری حالی اېشیگی گه یېتمه ی توریب، کانکریت کثافتدانی یانیده بیر نرسه نینگ حرکتینی سېزدی. بوبه چاری برقسیزلیک عالمیده،

بیر لحظه خودی برق آلگندیک قاتیب قالدی! باشیده بیرار ده‌یدی ایت دیر، دیب اؤیله دی؛ بیراق یؤق، بیرآز دقتدن سؤنگ قیمیرلب تورگن نرسه نینگ بیر آدم ایکنلیگی معلوم بؤلدی!

شونده بوبه چاری نینگ قؤلی اؤته تیزلیک بیلن یان چؤنتگی گه باردی و کاوبای فیلملری نینگ اؤقچی‌لریدن کؤره هم چققانراق تیلفونی نی چیقردی! او قؤلی نینگ پنه سیده پولیس بیرگن مخصوص نمره نی تیردی:

ـ الو، پولیس نینگ شاشیلینچ (عاجل) اداره سی می؟

ـ هه، بویورینگ ایشیته من!

ـ مین آوچیلر محله سیدن سیزلرگه قؤنغیراق قیلاتیپمن. شو حاضر اوییمیز یقینیده گی کثافتدانی گه بیر کیمسه قیسی نرسه نی قؤیماقچی. اؤیلشیمچه، بمب ـ ممب بؤلسه کیره ک!

ـ تینچلنینگ، اوندن کؤز اوزمه ی کوزه تیب تورینگ! منه بیز حاضر ییتدیک!

حقیقتده هم اؤن دقیقه‌لر اؤتر ـ اؤتمسدن، بوتون منطقه پولیس مؤترلری نینگ چراغی بیلن یاریتیلدی و کؤز یومیب آچگونچه برچه ساحه قمل قیلیب آلیندی.

ایکی چققان و باتیر پولیس اؤته چابکلیک بیلن بیر کیشی نی قؤلگه توشیردیلر. اوشلنگن کیشی چمه سی (تخمین) ۳۵ ـ ۴۰ یاشلی ساده قیشلاقلیک کؤرینردی.

گروپ قوماندانی او آدمدن: قه ییرلیک و چی کاره سن؟ دیب سؤره دی.

بیچاره آدم قؤرقوودن قلتیرر و تیلی توتیلردی. او، اویلردن بیرینی کؤرستیب، اؤشه اویگه مهمانلیگی و بو ییرگه هم "قضای حاجت" اوچون کیلگن لیگینی بیر عملب توشینتیردی!

قوماندان اونینگ سؤزلریگه ایشانمه‌ی، اونی تهدید آرقه‌لی حقیقتنی ایتیشگه اوندردی!

بیچاره آدم آنت ایچیب، "قضای حاجت" دن اؤزگه هیچ بیر قصد و غرضی یؤقلیگی نی ایتردی و بو قنداق شهر دیر که کیشی تینچ و

خاطرجمع "قضای حاجت" قیلالمه یدی، دیب میزبانینی خبر قیلیشلرینی یالواریب ایستردی!

نهایت، قوماندان میزبانی نی چقیریب، مسأله نی اوندن سؤره شگه کؤندی.

میزبان اوییدن چیققن زهاتی، بیر تؤپ پولیس، مؤترلر و قؤلی باغلیق مهمانی نی کؤریب، حیرتدن آغزی آچیلیب قالدی.

قوماندان ایسه، اوندن قؤلگه توشیریلگن کیشی حقیده سؤره دی.

میزبان ایسه اونینگ مهمانی ایکنلیگی نی تصدیقله‌دی و اوزاق ولایتدن، کسللیگی نی دوالماق اوچون کابلگه کیلگن، دیب ایتدی.

قوماندان سؤره دی:

ـ بو قرانغو تونده، نیمه اوچون اویدن چیققن و بو کثافتدانی تیگره گیده نیمه قیلردی؟

میزبان جواب بیردی:

ـ بو مهمانیم عصری تشنابلرنی کؤرمه‌گن و بلد ایمس. نیچه کوندن بویان قیینه لیب یورگن. حتی ایکی کوندن بیری تشناب بارمه‌گن! آخر شو کیچه ناچارلیکدن اویدن چیقیب، ایرکین فضاده "وطنکی" رفع حاجت قیلماقچی بؤلگن!!

قوماندان کولیم سیره‌ب باشینی تیرنه‌دی و وطنداشلرنینگ هوشیارلیکلری، اینیقسه بوبه چاری نینگ اؤز وقتیده یاردم کؤرستگنیدن تشکر قیلدی. کیین، واقعه نی ثبت و راجستر قیلماق اوچون بوبه چاری، میزبان و مظنون تانیلگن مهماننی اؤزی بیلن حوزه گه آلیب کیتدی. اولرنی تون نینگ ساعت ایکی لریده پولیس نینگ گزمه مؤتری اویلریگه ییتکزیب قؤیدی!

بشقه بیرکون، گاوگم شام پیتیده "پالاندوزلر" گذری یشاوچیلریدن بیری نینگ نظرینی درخت تگیده کمین آلگن، شیشه لری و اؤزی قب ـ قره بیر مؤتر اؤزیگه جلب ایتدی. او تلویزیون و رادیولردن، کؤپینچه اختطافلر و غیرقانونی ایشلر قره شیشه لی مؤترلر آرقه لی قیلینه دی، دیگن گپنی کؤپ مراتبه ایشیتگن ایدی. شونینگ اوچون، او مؤترنی کؤرگن زهاتی دراو قؤلی تیزده چؤنتگی گه باریب، تیلفونینی چیقردی و پولیس نینگ مخصوص عاجل نمره سینی تیریب، اولرنی خبر قیلدی.

www.ezgu.org

کۉپ اۉتمه‌ی، پولیس مۉترلری نینگ مخصوص "چیو ـ چیو" تاووشی اېشیتیلدی و اۉته چقانلیک بیلن بوتون ساحه قمل قیلیب آلیندی. بیر نېچه تکله پولیس دراو اۉزلرینی شبهه‌لی قره مۉترگه یېتکزدیلر.

پولیسلر مۉترنینگ ایچینی کۉرماققه اینتیلسه‌لر هم؛ بیراق هېچ نرسه کۉرالمه دیلر. اولردن بیری، برماغی بیلن نېچه قتله مۉترنینگ شیشه سیگه تک ـ تک قیلدی؛ لېکن مۉترنینگ ایچیدن هېچ قنداق سېس اېشیتیلمه-دی. بو نرسه پولیسلرنی کۉپراق شبهه گه سالدی!

او یېرده تۉپلنگن آدملر هم شبهه‌لی قره مۉتر حقیده هېچ قنداق معلومات بېرالمه‌دیلر و قوماندان پولیسلریدن بیریگه مۉترنینگ اېشیگینی آچیش گه بویروق بېردی. پولیس اېسه مخصوص اوسکونه‌سی بیلن اېشیککه اورینه باشله‌دی. ترق ـ توروق و سیلکینیشلر جریانیده، مۉترنینگ آلدگی اېشیگی اۉز ـ اۉزیدن سېکین آچیلدی!

برچه لر تۉرت کۉز بۉلیب، مۉترنینگ ایچیگه قره‌دیلر. مۉترنینگ ایچیده اېسه اویقوسیزلیکدن کۉزلری شیشگن ایکی قوراللی کیشی اۉلتیرگن اېدی. اولر ایزمه ـ ایز ایسنردیلر.

قوماندان اۉزینی مۉترنینگ اېشیگی گه چقان یېتکزدی و اولرگه مۉتردن توشینگلر، دېب ایتدی.

قوراللی کیشیلر خودی هېچ نرسه نی اېشیتمه گندېک، حرکت سیز اۉلتیرگن اېدیلر و اعتناسیز بیرین ـ کېتین ایسنردیلر!

بو قتله قوماندان اولرگه جدی آهنگده: تېز مۉتردن توشینگلر!، دېب بویروق بېردی.

بیراق اولر همان اعتناسیز اۉرینلریده اۉلتیرگن اېدیلر. اولردن بیری آغزینی اېنگ کته لیگیچه آچیب، اوزون ایسنب، مینغیللب دېدی:

ـ اکه ... خیریت می؟!

قوماندان سۉره دی:

ـ سیزلر چکاره سیزلر و بو مۉتر کیم نیکی دیر؟

ـ اکه، بو مۉتر قوماندان ... نیکی. بیز تون بۉیی یۉل باسیب، اوزاق یېردن کېلگنمیز، کۉپ اویقوسیزمیز!

www.ezgu.org

قوماندان قوراللی آدم ایتگن کوچلی آدمنی تانیدی چاغی (شېکیللی، مثلیکه)؛ چونکه او ایلگرگی شستیدن توشیب، قوراللی کیشیدن یومشاققینه سۉره دی:

ـ قوماندان صاحب نینگ اۉزلری قه یېرده دیرلر؟

ـ آو... او یېرده، اوچینچی خاتینی نینگ یانیده!!! دېدی، او قۉلی بیلن اویلردن بیرینی کۉرستیب.

شونده، قوماندان اولردن کېچیریم سۉره‌ب، مۉتردن اوزاقلشدی. او مردم نینگ بموقع یاردمی و هوشیارلیگیدن تشکر قیلدی و تیلفون قیلگن کیشی و ساحه نینگ شهرت و بېلگی لرینی یازیب، باشینی تیرنه لگنچه او یېردن جۉنب کېتدی!

بشقه بیرکېچه "قورووچیلر" اوچ یۉلیکده‌گی امنیت مسؤوللریدن بیری عاجل پولیس اداره سیگه قۉنغیراق قیلیب:

ـ بیز انتحارچی بیر آدمنی قمل قیلیب تورگنمیز. اونی قۉلگه آلماق و انتحارنی خنثی قیلماق اوچون تېزراق یېتیب کېلینگلر، دېب ایتدی!

هنوز نېچه دقیقه اۉتمه‌ی تورېب، پولیسلر و انتحارگه قرشی نېچه متخصصدن تۉله رینجر مۉترلر او یېرگه یېتیب کېلدیلر. اولر چیندن هم اوچ یۉللیک نینگ اۉرته سیده بیر کیشینی قمل حالتده کۉردیلر. یریم قرانغولیکده انتحارچی آدم نینگ یوزی یخشی کۉرینمسدی. او، بیر کمپلگه اوره لگن و هېچ قنداق حرکت اوندن سېزیلمسدی.

بیر لحظه ده اۉنلب میلتیق او آدمگه قره تـه نشان آلیندی. گروپ قوماندانی بیرینچیدن پشتوگه او آدمنی یوکسک سېس بیلن خطاب قیلیب:

ـ قۉللرینگنی کۉتر و یېرگه اوزون چۉزیلگین، دېدی!

قوماندان بو سۉزنی نېچه قتله تکرارله دی؛ بیراق او آدم نـي حرکت قیلدی و نی هم بیرار سۉز ایتدی! قوماندان کېین چله اردوچه ده ایلگرگی سۉزلرینی تکرارله دی؛ لېکن انتحارچی خودی تاش مجسمه دېک لیخ تورگن اېدی و اصلا حرکت قیلمسدی!

عیناً شو لحظه ده، تربیه‌لنگن جسور بیر پولیس سېکین ـ سېکین اۉزینی انتحارچی نینگ ارقه سیگه یقینلشتیرماقده اېدی. شونده برچه نینگ یوره گی پارتلش قورقوویدن تکه ـ پوکه گه توشیب، کۉکسلریده قتیق ـ قتیق اورماقده اېدی. تکله پولیس یواش و تینچ گینه اۉزینی

انتحارچیگه یېتکزدی ـ ده، چقان و فیلمی بیر حرکت بیلن اونینگ قۉللرینی بوره‌ب، یېرگه اوردی! بشقه لر اېسه اۉزلرینی شاشیلینچ اولرگه یېتکزدیلر و انتحارچینی اوشلب آلدیلر. پولیسلردن بیری اۉته احتیاط کارلیک همده بمبلرنی خنثی قیلیش یۉسونلریگه ماس حرکت بیلن بدنیگه اوره لگن کمپل نی سېکین آچدی و بدنینی تېکشیریب کۉردی.

شو پیته، پولیسلردن بیری برق چراغی نورینی او آدم نینگ یوزیگه تشله‌دی و بیردنیگه یوکسک تاووش بیلن قاه ـ قاه لب کولدی و هیجان بیلن بقیردی:

ـ او... اینی ـ آغه لر، بو خو اۉزیمیزنینگ اۉشه مشهور تېنتکیمیز پیغو تېنتک ـ کو!

تېنتک نینگ تېگره‌گی نی اوره‌ب تورگن برچه حاضر کیشیلر بیر وقتده و بیر سېس بیلن:

ـ نیمه...؟! پیغو تېنتک....!! دېدیلر.

هرکیم بیر نرسه دېیردی و تېنتکدن بیر نیمه سۉرردی؛ بیراق پیغو تېنتک جیم اېدی و لبلریده اېسه فقط استهزالی ایلجه‌ییش بار اېدی!

شونده قوماندان ایلجه‌ییب، حوزه آمریگه باقیب دېدی:

ـ اوهو... هو، عجب انتحارچی و عجایب هوشیارلیک! آفرین، برکه الله ییگیتلر! بوندن بویان هم انه شونداق هوشیار و سېزگیر بۉلینگلر...!

او ینه بیر قتله باشینی تیرنه لگنیچه پولیسلریگه جۉنش بۉیروغینی بېردی و مۉترلرگه مینیب، منطقه دن کېتدی....

جزیره مه یاز کونلری نینگ بیریده، عاجل پولیس اداره سینینگ تیلفونی جرنگلب کېتدی. بو گل بیر کیشی ینگی شهرنینگ "تانگ تیل" یقینیده بیر پارتلش یوز بېرگنیدن اۉته هیجان و اضطراب بیلن خبر بېریب، پولیسلرنینگ تېز یېتیب کېلیشلرینی ایستردی!

کۉپ اۉتمه‌ی، عاجل پولیسلردن لیق تۉله رینجر مۉترلر او یېرگه یېتیب کېلدی. او یېرده حقیقتده هم قنداق دیر پارتلش یوز بېرگن اېدی. کۉپ خلق تۉپلنگن اېدی. یوزلری توتوندن قب ـ قره، قان تامچیلری توشگن و کۉیلکلری ییرتیلگن ایکی ـ اوچ کیشی پولیس مسؤوللری بیلن قرشی کېلدیلر.

گروپ قوماندانی چقان صحنه گه کیریب، آدملرگه صحنه دن اوزاقلشیش لرینی ایسته دی؛ بیراق هېچکیم اۉرنیدن قیمیرلمه دی. یوزلری قره و کۉیلکلری ییرتیلگن کیشیلر قوماندان نینگ سۉراغیگه دېدیلر:

ـ قوماندان صاحب، بو واقعه نه بمب پارتلش و نه انتحاری اېدی. بیز اوچله میز شو یېرده شۉرنخود و بولانی پیشیریب، ساته‌میز. شۉرنخود پیشیره‌دیگن بخار قزانیمیز پارتلب، بیزنی شو کویگه سالدی. خداگه شکر که کیشی اوگار بۉلمه دی...!!

قوماندان بو سۉزلرنی اېشیتیب، بو قتله هم ارقه باشینی قاشیب، کېتدی...!

کونلردن بیرکون ینه عاجل پولیس تیلفونی جیرینگلب، کیم دیر شو یقین کونلرده فلان یېرده کته پارتلش یوز بېرماقچی، دېب خبر بېردی.

مسؤوللر بیر نېچه قتله تیلفونلرگه ایشانیب باریب، آواره بۉلماق و باشنی قاشیب قیتماقدن اۉزگه ایش قیلالمه گنلیکلری اوچون، بو قتله سۉنگگی تیلفونگه هېچ هم پروا قیلمه‌دیلر...!

اۉن کوندن سۉنگ، امنیت کوچلری مرکزی قولاغی نینگ توبیده دهشتلی کوچلی بیر پارتلش یوز بېردی. حادثه ده کۉپلب آدملر اۉلیب، اۉنلرچه کیشی یره لندی. بو قتله، قوماندان باش تیرنش گه مجال هم تاپمه‌ی قالدی!!!

کابل ـ سرطان ۱۳۸۷

www.ezgu.org

تورکیه سفری خاطره لریدن:

ساوغات آلیش مغازه سیده

تورک میزبانلریمیز مهماننوازلیک لطفلرینی ینه ده آشیریب، بیز قؤناق (مهمان) لریگه ساوغاتلر هم بیرماقچی بؤلدیلر. بو خوشخبر، گروه مسؤولی تمانیدن بیزلرگه ییتکزیلدی. شو بیلن برچه میزنینگ کؤزلریمیز چقنب، یوره‌کلریمیز ایسه قووانچدن تؤلدی. برچه میز وعده بیریلگن کوننی صبرسیزلیک بیلن کوته باشله دیک!

نهایت، بیلگیلنگن کون و ساعت هم ییتیب، کوتیشلریمیزگه چیک قؤییلدی. مهربان میزبانلر، بیز مهمانلرنی کیمیم ـ کیچکلر ساتیله‌دیگن قیسی دیر بویوک مغازه گه آلیب بارماقچی بؤلدیلر. میزبانلرنینگ التفاتیگه کؤره، مذکور مغازه‌دن هرکیم اؤزیگه یره‌شه بیر سیدیره‌مه (دست) دریشی یا که بشقه کیمیم تنلب آلیشی ممکن ایدی!

بیز مهمانلرنی بازارگه ایلتماق اوچون اوچته مینی بوس تیار تورگن ایدی. شوکون ساوغات اشتیاقیده هیچ بیر کیشی میز غایب ایمسدی. حتی لکچرلر و ملاقاتلردن قاچماق اوچون کؤپینچه اؤزلرینی کسللیک یا کؤترملیککه اوریب یاتگن یؤلداشلریمیز هم برچه‌دن ایلگریراق، چقان یوگوروب مؤترگه چیقیب آلگن ایدیلر! بوگون میزبانلریمیز، هیچکیم نینگ غیابتی یا که کیچیککنی اوچون اویاق ـ بویاققه آواره و سرسان بؤلمه‌دیلر!

یؤل بؤیی رهنمالر و تیلماجلر برچه میزنی، اولردن ایریلمسلیک و بیر ییرگه تؤپ بؤلیب یوریشگه تأکید قیلدیلر.

قیسقه سی، اوچته مینی بوس بیرنیچه میده ـ کته یؤللرنی گیزیب، ینگی تورکیه نینگ اساسچیسی، آتاتورک نینگ آت اوستیگه اؤلتیرگن شکوهلی هیکلی اؤرنه تیلگن بویوک و گوجوم بیر میدانلیک یقینیده باریب توردی. برچه مهمانلر چقان و شاشیلینچ اورونیب ـ سورونیب، بقیر ـ چقیر قیلیب توشدیلر.

اولر رهنمالر ایزیدن خودی بیر سوریکدیک یؤلنی کیسیب، اوتمانگه اؤتدیلر. رهنمالر اولرنی مغازه‌لر تمان باشلب باره بیردیلر. شونده مهمانلرنینگ هربیری عیناً رهنما بیلن بیلکه مه ـ بیلکه یورماققه اینتیلر و حتی یوگورردیلر! بو جریانده، اولر بیر ـ بیرلری یا که اؤزگه یؤلاوچیلر بیلن تیگیشیب، تنه اوروشیب آلغه بارردیلر!

رهنمالر تیزده کؤزلنگن مغازه‌نی تاپالمه‌ی، گاه او دکان، گاه بو دکان؛ گاه اوتمان، گاه بوتمانگه بارردیلر. مهمانلر گروهی هم اولرنینگ کیت ـ کیتیدن تؤپ بؤلیب بارردیلر. اولرنینگ بو حرکتلری آدملرنینگ دقت و توجه سینی تارتگن ایدی!

نهایت، مغازه تاپیلدی. رهنمالر مغازه گه کیریشلری بیلن مهمانلر هم تؤپ بؤلیب، اولرنینگ ایزیدن دکان نینگ محاسبلر توره‌دیگان نسبتاً تارراق قسمینی لیق تؤلدیردیلر. کؤپ اؤتمه‌ی، ایرکک مهمانلر اوچون مغازه نینگ اوچینچی قبتی و عیاللر اوچون ایسه آستکی قبت بیلگیلندی.

هیأتده فقط ایکی کیشی عیال و بشقه سی ایرککلر ایدی. شوباعث، ایرککلر گروهی گوجوم بؤلیب، تار زینه‌دن یوقاری قبتگه یؤل آلدیلر. "تار جایده، تماشا" دیگنلریدیک، سورتیلیب، اوریلیب اوچینچی قبتگه چیقدیک. برچه‌میز بیردنیگه ایلگیچ (کوت بند) لرگه آسیلیب قؤییلگن دریشی لرنی کؤره باشله‌دیک.

هیچکیم جیم و اؤز اختیاریگه کییم لرنی کؤرمسدی؛ بلکه برچه‌لر اؤز یانیده‌گی یا اوزاقراقده‌گی اؤرتاقلریگه قؤلیده‌گی کییم نی کؤرسه‌تیب:

بیری: آهای ایرگش، بو قنداق؟!

ایکینچی سی ایسه: آهای توردی، بونینگ رنگی یخشی می؟

اوچینچی سی: او تورانزاده، شونی آلسم بؤله‌دی می؟....

www.ezgu.org

تورانزاده نینگ اۉزی اېسه یانیده تورگن ساتووچی گه ایکیته کییم نی کۉرسه‌تیب، زۉر بېریب تورکچه‌لب سۉرردی:

ـ بی افندیم، بونلرین هنگی سی بنه چوق اِی دیر؟.....

بېچاره ساتووچیلرنینگ حالی زار اېدی؛ چونکه بیروقتده نېچه کیشی اولرنی چقیریب، سرسان قیلردیلر! بیراق ساتووچیلر کته کۉلم ده‌گی سودا اشتیاقی و تورکیه نینگ ساتووچیلیک آدابی و فرهنگی گه کۉره چقان و ایلدم چقیریلگن تمان یوگورردیلر. بونده قیزیغی شو اېدی که، ساتووچی چقیریلگن تمان یوگوریب باره‌یاتگنیده، یۉلدن بشقه بیر کیشی قۉلیدن اوشلب، بیرنیمه نی سۉره‌ماقچی بۉلردی!

شونداق قیلیب، بوتون فضانی کل ـ کل و غله ـ غوله لر تۉلدیرگن اېدی.

مغازه‌ده‌گی برچه کییملرده اونینگ سایزی، ایشلب چیقریلگن ییلی، کارخانه سی، رنگی، مدلی، قیمتی کبی تورلی خصوصیتلری یازیلگن اېدی؛ بیراق بیز مهمانلرنینگ چله ـ چولپیغ یاشیمیزنی بیلیشدن اۉزگه، بیرانته میزنینگ سایز ـ مایزیمیز (بۉی، یېلکه و قۉلیمیز اندازه سی) بیللی اېمسدی. شونینگ اوچون، هرکیم یازیلگن بېلگیلرگه قره‌مه‌ی، اۉرتاغی یاکه ساتووچیلردن سۉرردی!

شو اثناده، کیم نینگ دیر "بو مېنگه تېنگ می؟"دېب سۉره‌گنیده، ساتووچی اونینگ قۉلیدن اوشلب، بورچکده‌گی، تیلفون غرفه‌لریگه اۉخشش یانمه ـ یان اوچته اتاقچه‌نی کۉرسه‌تیب، جدا لطف و نزاکت بیلن:

ـ بی افندیم، ایلبسه لری نیزی بنه بوره ده کیندینیزه یاپینگ، دېدی!

شونده ساتووچی نینگ مقصدینی او یېرده‌گیلر چله ـ چولپیق انگلب یا انگله‌مه‌ی سۉزیگه کولیب ییباردیلر. کولگیلر حالیگی اۉرتاغیمیزگه یمان تېگدی چاغی. او اچینیب:

ـ هه، بو یره‌مس نینگ قۉلیدن مېن اېندی سیزلرگه مسخره بۉلدیم می؟ دېب، قرنیگه قۉلینی قۉییب: منه کۉزلرینگیزنی یخشی کته آچیب کۉرینگلر، کیندیگیم یاپیق ـ کو، دېدی!

شونده تیلماچ ققیردب کولیب ییباردی. اونگه قۉشیلیب بشقه لر هم بیلیب ـ بیلمس قاه ـ قاهلب کولدیلر.

www.ezgu.org

بو کولگیلر اۉرتاغیمیزنی تاباره عصبانی قیلیب، غوت ـ غوتلب تیلی نینگ تگیده بیرنیمه لر دېب، برچه میزنی سۉکدی، شیکیللی!

شونده تیلماچ سېکین او کیشی گه یقین باریب:

ـ استاذ، توشونماوچیلیک بۉلدی، چاغی. ساتووچی سیزگه "کیندیگینگیزنی یاپینگ!" دېگنی یۉق. او، منه شو میده اتاققه کیریب، اۉز اېگنینگیزگه کییم نی کییب، برابر قیلیب کۉرینگ، دېدی.

بو سۉزنی اېشیتیب، هم عصبلری تره نگ بولگن اۉرتاغیمیز و هم بیزلر ینه یوره‌ک نینگ تگیدن کولیب ییباردیک...! بونده "اۉزینگیز" معناسیده‌گی "کیندینیز" دېگن تورکچه سۉزنی استاذ اۉرتاغیمیز "کیندیگیز" شکلیده اېشیتیب، توشینگن اېکن و بشقه لرگه کولگی بۉلگن ایکن!

قیسقه‌سی، اتاقچه‌لرنی ساتووچی کۉرستیشی بیلن آق، بیردن برچه لر گورره اتاقچه لر تمان یوگوردیلر. هرکیم نینگ قۉلیده بیر یا ایکیته کییم، ایریم لرنینگ یېلکه سیگه پتلون تشلنگن اېدی! خودی اتاقچه‌لر قاچیب کېته‌دیگاندېک، عادتیمیزگه کۉره همه شاشیلیب، بیرینچی بۉلیب اتاقچه‌گه کیرماقچی اېدی. حتی بیریگه ایکی کیشی بیردن کیرماقچی بۉلگنده، ایکله سی تار اېشیگیده اوشلنیب قالیب، کیرالمه‌ی تورگن اېدیلر!

هر بیر اتاقچه قرشی سیده در حال ۴ ـ ۵ کیشی تۉپلنیب، نوبتده توریب قالدیلر. اولر، خودی قتیق تشناب توتیب، صبرسیزلیک بیلن تشناب آلدیگه بېطاقت بۉلیب تورگن آدملردېک، بېطاقت بۉلیب، قمیرلب تورگن اېدیلر! بو جریانده قیزیق واقعه لر یوز بېردی:

* تشقریده تورگن کیشیلر چیدم سیز بۉلیب، کېتمه ـ کېت اتاقچه لرنینگ اېشیگی نی خودی نمره‌لی حمام‌لرنینگ حمامچی لریدېک برماق لری بیلن تقیللتیب یا هم ایچکریده‌گی اۉرتاقلریگه بقیریب، تېزراق چیقیش گه اوندردیلر! شوباعث، اتاقچه‌لر آلدیده هیاهو کۉپ اېدی!

* اتاقچه لردن بیری نینگ یانیده هیاهو و اعتراض کوچه‌یدی. معلوم بۉلیشیچه، بیرکیشی ۱۵ ـ ۲۰ دقیقه اۉتیب هم، اتاقچه‌دن چیقمه‌ی تورگن اېمیش! بیروقت ایچکرده‌گی کیشی عادیگینه و ساووق قانلیک بیلن چیقیبدی. شونده بشقه‌لر اعتراض بیلدیریب:

ـ نیمه اوچون همه نی معطل قیلیب، ایچکریگه مونچه قالیب کېتینگیز؟ دېسه لر. او کیشی:

ـ اي، نمازیم قضا بۆلمسین دېب، اتاقچەده نمازنی اۆقیب آلدیم، دېبدی!

بشقه بیر کیشی اېسه قۆلیده بیر کرتی و یېلکه سیگه پتلونی، نمازنی قه یېرده اۆقیسم بۆله دی؟ دېب او ـ بودن سۆرەب یورگن اېدی!

* اتاقچه نینگ آلدیگه کوتیب تورگنلردن بیری نینگ صبر کاسەسی تۆلیب، برچه نینگ کۆز اۆنگیده، اۆشه یېرده تنلگن کییملرنی کییب آلدی!

* بو صحنه نینگ تماشاسی توگەمسدن، قرەسک اۆرتاغلریمیزدن بیری، ینگی کییملرنی اۆز کییملرینی چیقارمسدن اوستیدن کییب، آلدیمیزگه تاپیلیب کېلدی! او بیزلردن:

ـ قەلەی، شو جانیم گه برابر می؟ دېب سۆرەدی.

قرەسک، کییلگن ینگی خوشدۆخت کییم، اززانچه غیجیملنیب، چینلری عیاللرنینگ چینلی دامن یا چادرلریدن هم کۆپراق اېدی. بېچاره کییم بدنیگه ییغلب تورگن اېدی! او کیشی گه نیمه هم دېرابدیک. فقط اۆزینگیزنی آیینه ده بیر کۆرینگ! دېب اۆزیمیزنی قوتقردیک!

* آیینه نینگ آلدیده هم تماشا زۆر و قیزیقرلی اېدی. قنداق دېگنده، قدنما آیینه نینگ کتەلیگی گه قرەمەی، بیردنیگه ۸ ـ ۱۰ کیشی اونینگ قرشی سیگه باریب تورگنلریده، بېچاره آیینه آدملردن لیققه تۆلیب قالیبدی! هېچکیم بشقه گه نوبت بېرماقچی اېمسدی. شو باعث، هېچکیم اۆزی نینگ بۆی ـ بستی نی تۆله لیگیچه کۆرالمسدی! آیینه ده فقط ۸ ـ ۱۰ ته باش کۆرینردی ـ خلاص! بیراق آدملر او بیروبارده حتی اۆزینی هم آیینه ده تاپالمەی تورگن کیشیلر هم یۆق اېمسدی! شونینگ اوچون، اتاقچه دن سۆنگ گوجوم و غله ـ غولەلی یېر آیینه نینگ آلدیگه برپا بۆلگن اېدی!

همسفرلردن ایکی کیشی نینگ گوده لری اۆرته میده لیگی باعث، اولرنینگ اندامیلریگه تېنگ کییم هېچ تاپیلمەدی. شۆنینگ اوچون، ساتووچیلر اولرنی باللر بۆلیمی گه ییباردیلر! قیزیغی شو بۆلدی که، باللر بۆلیمیده کییملر اولرنینگ بدنیگه تېنگ کېلگن بۆلسه ـ ده؛ لېکن ییگلری تۆغری کېلمس اېمیش.

بو اۆرتاقلر جدا مأیوس بۆلگنلریده، بیز اېسه اولرگه بیر مصلحت بېره میز دېدیک.

ـ قنداق مصلحت؟ دېب سۆرەدیلر شاشیلیب و قیزیقیب.

www.ezgu.org

ـ مصلحت شو که، مادامی که سیزلرگه تېنگ کییم تاپیلمس اېکن، یخشی سی شو که، ایکلەنگیز عیالینگیز یا که اوکه لرینگیزگه بیرار نرسه تنلب، ساوغات آلیب بارینگ، دېدیک!

بونی قرەنگ که، بیزنینگ بېرگن بو مصلحتیمیز اولرگه جدا معقول بۆلیب، درحال بیری عیالیگه و ایکینچی بۆیداغی اېسه کیچکینه سینگلی سیگه چیرایلی کییملر تنلەدیلر!

قیسقەسی برچەمیز بیر ـ بیر سیدیرەمه دریشی یا بشقه کییم تنلب آلدیک. ساتووچی لرنینگ کۆرستمەلریگه کۆره، حساب ـ کتاب اوچون بیرینچی قبتەدگی محاسبلر قاشیگه باردیک. او یېرده برچه نینگ کییم لریدەگی نرخی یازیلگن قاغازنی قیرقیب آلیب، کییم نی جدا چیرایلی قیلیب، مغازه نینگ مخصوص خلته لریگه تشلب بېردیلر.

هرکیم محاسبدن ایشی توگب، تشقریگه مېزبانلر قاشیگه باریب توررردی. شونده عجایب بیر ساده؛ لېکن کولگیلی واقعه یوز بېردی. گپ شو که، اۆرتاقلریمیزدن بیری خلته گه تشلنگن کییم لرینی تشقریگه آلیب چیقیب، اېندی بیزنینگ یانیمیزگه یېتگن اېدی. شونده، محاسب قیزلردن بیری کېلیب اۆرتاغیمیزگه جدا نزاکت بیلن:

ـ سیزنیکی قیرقیلمەی قالگن اېکن. اجازت بېرسنگیز سیزنیکی نی قیرقەی، دېدی!!

شونده، بعضی هزلچی اۆرتاقلر پرخ اېتیب کولدیلر و ایریم لری هم حالیگی قیز و اۆرتاغیمیز اۆیالمسینلر دېب، کولگی لرینی زۆرغه توتیب توردیلر.

اۆرتاغیمیزنینگ عصبلری تره نگ بۆلیب، تیشلری گز ـ گز بۆلسه هم، بیراق قیزنینگ حضوریده اۆرتاقلریگه هېچ نرسه دېالمەی، قیزگه خلته نی توتدی. قیز اېسه چقان خلتەدن کییم نی چیقاریب، حساب ـ کتاب اوچون کېرەک بۆلگن قاغذنی قۆلیدەگی قیچی سی بیلن شرته کېسیب آلدی و "بی آفندیم، تشکرا" دېب کېتدی.

قیز اوزاقلشگنی بیلن آق، هزال اۆرتاقلریمیزدن بیری دۆستمیزگه:

ـ اگه سیزنیکی چله کېسیلگن اېکن، منه او قیز اوستالیک بیلن کېسیب کېتدی، دېدی!

اندک رنج اؤرتاغیمیز بو قلتیس هزلنی ایشیتیب، آغزیدن کېلگن سؤکینچ لرنی همه گه تؤکیب ساچدی. بو تصادف واقعه و هزل، سفریمیزنینگ آخریگچه کولگیلی حادثه بؤلیب قالدی...

برچه‌لرنینگ ایشی توگب، هوتلگه قیتماقچی بؤلدیک. کیم دیر برچه گه یؤلنی کېسیب، اوتمانگه اؤتیش کېره‌ک دېدی. شونده برچه نینگ قؤلیده بیر ـ بیر خلته، تؤپ بؤلیب یؤلنی کېسیب اؤتدیلر!

شونده تیلماج یؤل نینگ او تمانیده تاپیلیب، قؤل ایماسی بیلن برچه‌نی اؤز قاشیگه چارله‌دی. بیز مهمانلر گروهی ینه تؤپ بؤلیب، یؤلنی کېسیب، اولگی یېرگه باردیک! او یېرده اېندی تورگنیمیزده، میزبان تاپیلیب، همه‌دن ینه یؤلنی کېسیب، او تمانگه اؤتیشنی ایسته‌دی! بونی قره‌نگ که، مهمانلر توده‌سی تغین سورولیب، یؤلنی کېسیب، او تمانگه اؤتدیک!

۳۰ ـ ۳۵ کیشیلیک بیر توده خلته ـ پلته‌لی آدملرنی نېچه قتله تؤپ بؤلیب اوتمان ـ بوتمان اؤتگنینی آدملر کؤریب، حیرت بیلن کوزتماقده ایدیلر! حتی یقینیمیزده تورگن بیر عیال نینگ قیزچه‌سی، بیزلرنی کؤرستیب، آنه‌سیدن:

ـ اِنه جان، اونلر سوکاکده نه یاپیورلور؟ دېب هم سؤرردی...

هه، عزیز اؤقووچیلر، انه شونداق قیلیب، بیز مهمانلرنینگ هر بیریمیز بیر ـ بیر سیدیره مه کییم ساوغات آلیب، اېسان ـ امان هوتلگه قیتدیک.

انقره: ۲۰۰۸

www.ezgu.org

مسافرلیک نمازلری

سفرده، ۳۰ کیشیلیک هیأتیمیزنینگ کؤپلری نمازخوان کیشیلر ایدی. اولرنینگ بېش وقت نمازلری اکثر ترک بؤلمسدی. بولر اره سیده، اینیقسه ایکی کیشی اؤته صوفی و نمازگه بېریلگن ایدیلر. بیز او کیشیلرنی حرمت یوزه‌سیدن، "مولانا"لر دېر ایدیک.

ینگی یورتگه بارگنیمیزنینگ بیرینچی کونیده ایکله مولانالر نمازنی ادا قیلیشده شاشیلیب، اؤزلریچه قبله‌نی بېلگیلب، نمازلرینی صدق دلدن ادا قیلدیلر. شونده اولرنی کؤرگن بیرته ـ ایکیته یؤلداشلریمیز:

ـ جناب مولانالر، سیزلر قبله نی تؤغری بېلگی لمبسیزلر، چاغی. کېله‌سیده نمازلرینگیزنی منه بو تمانگه قره‌ب اؤقینگلر، دېب جاینمازنی ۹۰ درجه اؤنگ گه بوریبدیلر!

مولانالر بیر ـ نېچه نمازنی سفرداشلریمیز کؤرسه‌تیب بېرگن تمانگه مولجلب اؤقیبدیلر. بیراق اولرنی مېزبانلردن بیری کؤریب قالیب، حیرت بیلن:

ـ آهای مسافرلر، سیز نمازلرینیزی هنگی تمان یاپیورسونوز؟! دېب سؤره‌بدی.

مولانالر ایسه، بیز نمازنی منه بوتمانگه اؤقیدیک، دېب کؤرسه‌تیبدیلر!

مېزبان اؤته لطف و مهربانلیک بیلن:

ــ بی افندیلر، بیزین قبله‌یز بنه بویانه، دېب مولانالرنینگ جاینمازلرینی ینه اۉنگ تمانگه ۹۰ درجه بوریبدی ـ ده، کېین: بویورین بی افنیدیلر، شیمدی کندی نمازینیزی یاپینگ! دېبدی او...

مولانالر قره‌سه‌لر، اولرنینگ بېلگیلنگن بیرینچی قبله‌لری، مېزبان کۉرستگن قبله‌دن بوتونله‌ی تېسکری بۉلیب، ۱۸۰ درجه فرقلی اېکن!...

هرحالده، اولرنینگ نیتی صاف و نمازلری اېسه مکمل اېدی. بلکه مهربان تېنگری مولانالریمیزنینگ مسافرچیلیکده، صدق دلدن تورلی تمانگه قره‌ب اۉقیلگن نمازلرینی اۉز درگاهیده قبول قیلگه‌ی، آمین!

انقره: ۲۰۰۸

مخصوص شعر!

امیرعمرخان نینگ "مخصوص" ردیفلی بیر شعری ولایتیمیز نشریه لریدن بیریده مشاعره گه قۉییلگن اېدی. شاعرلرنینگ ایتگن شعرلری نشریه ده چاپ اېتیلیب، کېلگوسیده بیرار تۉپلم توزیش اوچون اولرنی مېن تۉپلر اېدیم.

عیال شاعرلریمیزدن بیری هم اوشبو مشاعره گه قتنشیب، شعر یازگن دېب اېشیتدیم. بیراق نېگه دیر حالیگچه مېنگه یېتیب کېلمه‌گن اېدی. تصادفگه کۉره، بیرکونی شاعرنینگ اېرینی بازارده اوچره‌تیب، او کیشیگه:

خاتینینگیز ایتگن شعرینی مېنگه ییبارمه‌گن. ایتینگ مېنگه تېزراق ییبارسین ـ ده، دېدیم.

قنداق شعر؟ دېب سۉره‌دی شاعرنینگ اېری.

ـ اِی "مخصوص" شعر! دېدیم.

شونده او آدم نینگ کۉزلری کته آچیلیب، چهره سیده حیرت و غضب بیلن اره لش یمان اۉی حالتی تاپیلدی و شاشیلیب:

ـ بو قنداق مخصوص شعر؟! دېب سۉره‌دی، او اچیق بیلن.

مېن اېسه او کیشی نینگ آغیر احوالگه توشگنینی سېزیب:

ـ اِی پریشان بۉلمنگ، مشاعره گه قۉییلگن "مخصوص" ردیفلی شعر دېدیم!

شو بیلن او آدم بیر آز تینچیدی.

www.ezgu.org

ایران سفری خاطره لریدن

قۉلیز درد کۉرمه سین!

هر بیر اولکه اۉزی نینگ ایریم جغرافی، تاریخی خصوصیتلری، عنعنه لری همده اولوسی نینگ عادتلری طفیلی سیاحلر و مسافرلرنینگ دقت-اعتبارینی اۉزیگه تارتهدی. اولرنینگ ایریملری حتی اۉشه اولکه یا اولوسی نینگ بېلگیسی گه ایلنهدی!

مېن ایران اولکه سیگه ایکی قتله سفر قیلیب، او اولکه و اولوسی حیاتی نینگ تورلی ترماقلری و عادتلری بیلن انچه تانیش بۉلگنمن. ایرانلیکلرنینگ تورلی یخشی عادتلریدن بیری، مسافرلرنی اۉزیگه جلب ایته دیگنی اولرنینگ کیشیلرگه نسبتاً نهایت درجه ده‌گی خوش آمدگویلیک و شیرین زبالیکلری دیر. بو عجایب عادت شو درجه ده کۉپ و مبالغه‌لی دیر که، گاهیده اولرنینگ بو عادتینی کیشی تملق و چاپلوسلیک دېب توشونیشی ممکن!

هه شونداق. "قربانیز بۉله‌ی!"، "ارزیمه‌یدی!"، "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!"، "چاکریز من!"، "بو اۉزینگیز نینگ مالیز!" کبی سۉزلرنی هردایم و هرموردده ایشلته‌دیلر و سیز ایشیته‌سیز! بو سۉزلر شونچه که عادیگینه یا فقط سیزگه تانیش بۉلگن کیشلر ارقه‌لی ایمس، بلکه هر بیر تاکسیچی، ساتووچی، مهماندار، گارسون و حتی متشخص کیشیلر تمانیدن هرلحظه ایتیله‌دی!

منتدارچیلیک و تعارف سۉزلر اره سیده اینگ کۉپ و هرموردده ایشلته‌یله‌دیگنی "**قۉلیز درد کۉرمه‌سین!**" عباره‌سی دیر. ایرانلیکلر اولرگه التفات قیلگن یا یاردم بیرگن هر بیر کیشیگه اۉز منتدارچیلیک لرینی کۉپینچه "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" عباره‌سی بیلن اظهار ایته‌دیلر.

www.ezgu.org

بیراق مېن اوچون قیزیقرلیسی شو ایدی که التفات یا یاردم مادی می یا معنوی؛ قۉل بیلن می یا ایاق بیلن؛ کۉز می یا ذهن می، خلص نیمه ایکه بۉلسه، اولر شو عباره بیلن منتدارچیلیک بیلدیرردیلر!

شونده مکتبده تاریخ کتابلریده اۉقیگن "**طاهر ذوالیمینین**" حقیده-گی نرسه ایسیمگه توشدی. "ذوالیمینین" لقبی اونگه شو اوچون بېریلگن ایکن که، او چپ قۉلی بیلن هم عیناً اۉنگ (یمین) قۉلی دېک قیلیچ ایشلته آلر ایکن. شوباعث اونگه "ذوالیمینین" یعنی "ایکی راست قۉللی" دېب لقب بېریلگن ایکن! بو بیلن "چپ قۉل" نینگ مهارت و فعالیتی هم "راست قۉل" نینگ حسابیگه قۉییلگن!

ایرانیلکلر هم خودی شونداق قیلیب، کیشی نینگ تورلی التفات، یاردم یا یخشی مناسبتی قیسی یۉل، قیسی عضو بیلن بۉلگنیدن قطع نظر، اولر منتدارچیلیکلرینی فقط قۉلگه حواله قیلیب: "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" دېیدیلر. مېن اۉزیم گواه بۉلگن بیر نېچه واقعه نی ایسله‌یمن:

ایرانلیک دوستلریمدن بیری مېنی اۉز اوییگه مهمان قیلگن ایدی. مهمانوازلیک و تعارفلر بېحد کۉپ ایدی. اینیقسه یوقاریده ایسلنگن سۉزلر جدا کۉپ ایتیلدی و مېن ممنویت بیلن ایشیتدیم. مهماندار دوستیم بیلن ایلیق سۉزلشیب اۉلتیرگنیمیزده، اتاق نینگ بیر چېتیده اونینگ کیچیک اوغلی درسلرینی تیارلب اۉلتیرگن ایدی. شو پیتده باله آته سیدن:

– آته جان ۷ گه ۷ نېچه بۉله دی؟ دېب سۉره‌دی.

– اۉغلیم ۴۹ بۉله‌دی! دېدی آته‌سی اۉلتیرگن اۉرنیدن.

– آته جان "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" دېب باله آته سیگه شیرینگینه منتدارچیلیک بیلدیردی!

بشقه بیر کون یشب تورگن هوتل نینگ قرشی سیده‌گی میدانلیکده بیر نېچه اۉسمیر باله فوتبال اۉینه ماقده ایدیلر. مېن بیر چېتده اولرنی کوزه‌تیب تورگن ایدیم. شونده تېپیلگن تۉپ توسدن مېنینگ آلدیمگه کېلیب توشدی. باله لردن بیری:

– آغا لطف ایتیب اۉشه تۉپنی بیز تمان تېپینگ! دېب التماس قیلدی. مېن ایسه تۉپنی دقت بیلن تېپیب، عیناً التماس قیلگن باله نینگ ایاغی آلدیگه اوزه‌تدیم. لېکن ایاغیم تاشگه تېگیب بیر آز آغریدی. شونده او باله:

– آغا "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" دېب منتدارچیلیک بیلدیردی!

هوتل نینگ سالونیده خادملردن بیری چوکیگه چیقیب، دېوارگه نقاشلیک بیر تابلونی آسماقچی ایدی. شونده او قره‌ب تورگن همکاریدن:

– یخشیلب قره، تۉغری آسیلیب می؟ دېب سۉره‌دی.

همکاری اېسه یخشی تیکیلیب: هه تۉغری آسیلیبدی! دېدی.

شونده همکاری اونگه: "قۉلینگ درد کۉرمه‌سین!" دېب منتدارچیلیک بیلدیردی!

بشقه بیر قتله کنسرتده خواننده اونینگ آهنگلرینی حوصله بیلن اېشیتگنلری اوچون برچه اېشیتووچیلرگه: "قۉللریز درد کۉرمه‌سین!" دېب منتدارچیلیک بیلدیرگنینی هم گواه بۉلدیم...!

هه انه شونداق قیزیق و عجایب عادت!

بیراق مېن سفریم چاغیده بیر قتله بو عادتنی بوزیلیشی و "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" عباره سی اۉرنیگه کوتیلمه‌گنده بشقه بیر عباره نی اېشیتدیم:

واقعه شوندن عبارت که، بیرکونی افغانستانلیک اۉرتاغیم بهرالدین خان بیلن توشلیک قیلگنی رستورانلردن بیریگه چیققن ایدیک. توشلیکده بلیق یېدیک. پولنی تۉللب رستورانتدن چیقه‌یاتگنیمیزده معمولگه کۉره گارسون اېشیک یانیده توریب:

– خوش کېلدینگیز، "معده‌نگیز آغریمه‌سین!" دېب قالدی!

مېن ایرانلیکلر عادتیگه تېسکری (خلاف) بو سۉزنی گارسوندن اېشیتیب حیرتلندیم. اونگه تشکر دېب، بیراق سینچکاولیک یوزه‌سیدن اوندن:

– اوکه، مېن هردایم هرقنداق منتدارچیلیک اوچون فقط "قۉلیز درد کۉرمه‌سین!" دېگن عباره نی سیزلردن اېشیتگنمن. بو قتله نېگه دایمگی عباره نی ایشلتمه‌ی، "معده‌نگیز آغریمه‌سین!" دېدینگیز؟ دېب سۉره‌دیم.

او اېسه:

– مهمان کېچیرینگ، حاضرگی یېگن بلیغینگیز بیر آز وقتی اۉتیب، بوزیلگنراق ایدی. شونینگ اوچون "معده‌نگیز آغریمه‌سین!" دېب سیزلرگه ساغلیک آرزو قیلدیم–ده، دېدی!!!

سمنان (ایران)، ۱۱– قوس، ۱۳۸۹

www.ezgu.org

وقتگه اعتبار بېرینگ!

یاشلیک چاغلریمیزده برچه نینگ ساعتی یۉق ایدی. بیرار بای عایله ده فقط عایله باشلیغیده ساعت بار ایدی و خلاص. کۉپلر حتی ساعت دېگن نرسه نی بیلمس ایدیلر!

آدملر «قویاش قنچه کۉتریلیبدی؟»؛ «دېوارنینگ سایه‌سی قه‌یېرده تورگن؟»؛ «اذان‌نی اَیتیلر می؟» ... کبی سۉراقلر بیلن وقتنی بیلیب آلر ایدیلر. بیز مکتبگه جۉنش پیتینی حویلیمیزده‌گی کته توت درخت تنه سینینگ سایه‌سیدن انیقلب آلر ایدیک.

منه اېندی بوکونگه کېلیب، بیلیم و تخنیک برکتیدن میده یو کته آدملرده تورلی ساعتلر بار. اېندی بۉلسه، ساعت‌سیز عایله قالمه‌دی دېسک اصلا مبالغه بۉلمه‌یدی. آدملرنینگ قۉل، چۉنتک و بۉیین لریدن آلیب، میز، الماری، تاقچه و دېوارلرگچه تورلی ـ تومن ساعتلردن لیق تۉلیب قالدی!

بیراق قیزیغی شو که، آدملر کۉپینچه وقتنی بېلگیلشده حالی هم آواره بۉلیب، اوندن ـ بوندن وقتنی سۉره‌ب یوریبدیلر!

بیزنینگ اوییمیزده آتم اینیقسه وقتگه جدا کۉپ اهمیت بېریب، برچه‌نی شو عادتگه اوندېب تورر ایدیلر. اینیقسه بیرارته‌میز بیر ایشنی اۉز

وقتیده بجرمسک یا که بالەلر اۉز وقتیده مکتب کېتیشگه چاغلنمسەلر بـار می، او کیشی درحال:

ـ اي یاشلر... یاشلر! بیلمەدیم دنیا اۉزگریب قالدی می دېیمن. سیزلرنینگ هېچ بیرینگیز وقت نینگ قدریگه یېتمەی، اۉزینگیزنی اونگه برابر قیلالمەی سیزلر! دېب، بیزنی ملامت ـ سلامت قیلردیلر و وقتنی اهمیت بېریب، انیقلشگه اوندر اېدیلر! آخر وقتنی بېلگیلش و اونگه اعتبار بېریش بیزگه آته ـ بابامیزدن قالگن عایلوی مېراث و اېزگو عادتلیگینی اونوتمنگلر، دېب تأکیدلر اېدیلر!

ـ عایله میزده اوچ کیشیده ساعت بار اېدی: آتم، مېن و سینگلیم ده؛ لېکن شونداق بۉلسه هم، وقتنی بېلگیلشده اوییمیزده دایم بقیر ـ چقیر و جنجال بۉلیب تورر و آتم اېسه هردایمگی اعتراضلرنی بیلدیریب، وقتگه اعتبار بېریب انیقلشگه تأکیدلر اېدیلر.

بیرکونی آشخانەده بوغ قزان (دېگ بخار) نینگ تگی کوییب، آنم نینگ دادلری چیقیب قالدی. او کیشی مېن و سینگلیم نی اوریشیب، ساعتنی او کیشی گه انیق ایتیب بېرمەگنیمیز اوچون واقعەده بیزنی گناهکار چیقردیلر. شونده آتم اېسه بیزلرنی ملامت قیلیب:

ـ قۉلینگیزدەگی ساعتلر بیلمه دیم نیمه اوچون دیر اۉزی؟ اخیر ساعت قۉلینگیزده بۉله توریب، نېگه آنەنگیزنی خبر قیلمەدینگیز؟ دېب بیزگه اچیق قیلدیلر.

شونده آنەمیز:

ـ آتەسی، بونداق بیلن بۉلمەیدی. بالەلرینگیز همەسی بې‌پروا. یخشی‌سی شوکه مېنی بولرگه احتیاجلیکدن قوتقریب، بېغم قیلینگ! دېدیلر.

ـ نیمه قیلەی، خاتین؟

ـ اۉزیمگه بیر ساعت آلیب بېرینگ!

ـ یخشی....

شونداق قیلیب، اۉشه کونی کېچقرون آتم او کیشیگه چیرایلی بیر ساعت کېلتیریب، قۉللریگه تاقدیلر.

کونلر اۉتیب، آشخانەدن ینه بیر ـ نېچه قتله آنم نینگ اعتراضلی تاووشلری چیقدی و او ـ بودن ساعتنی سۉرەدیلر!

www.ezgu.org

بیز اېسه:

ـ آنەجان، قۉلینگیزدەگی ساعتگه قرەسنگیز بۉلمەیدی می؟ دېسک، او کیشی ساعتلرینی گاه یاتاقده، گاه تشنابده اونوتوب، گاهیده هم بطریسی توگب قالگنینی ایتدیلر. خلص او کیشی نینگ قۉللریگه ساعت بۉله توریب هم، آشخانەده وقتنی بېلگیلش مسألەسی پرابلم بۉلیب، قزان هم گاه ـ گاهیده کوییب توررردی!

ـ عایله کېنگاشیده آشخانه دېواریگه هم بیر ساعت آسیلیب قۉییلسین، دېگن فکر معقول دېب تاپیلدی. اۉشه کونی آشخانەمیز دېواری چیرایلی بیر ساعت بیلن بېزەلدی.

بشقه کونی آتم نینگ تاووشلری یاتاقلریدن اېشیتیلدی. او کیشی بازارگه کېتماقچی بۉلیب:

ـ آهای بالەلر، بارمیسیزلر، ساعت قنچه؟ دېب سۉرەدیلر.

بیراق اویدەگیلر تلویزیون و صحبت بیلن بند بۉلیب، او کیشی نینگ سېسینی کیشی اېشیتمبدی.

شونده آنم دادیمیزگه یېتیب کېلیب:

ـ آتەسی نېگه مونچه بقیرەسیز، چۉنتگیزدەگی ساعتگه قرەسنگیز بۉلمەیدی می؟ دایم اونی مقتب، اۉشنگه قرەب وقتنی بېلگیلردینگیز ـ کو! دېدیلر.

ـ قرەدیم خاتین؛ لېکن کۉکدن قالگن اېکن!

شونده مېن ساعتنی آتم گه ایتیب:

ـ آته جان، ساعتینگیزنی وقت ـ وقتیده کۉک قیلیب تورسنگیز، آواره بۉلمەی‌سیز، دېدیم!

ـ سۉزینگ تۉپه ـ تۉغری کویه اۉغلیم؛ بیراق قریلیک ـ ده، کۉپینچه کۉک قیلیشنی اونوتیب قۉیەمن. مېنیمچه، یخشیسی شو که اتاقیم نینگ دېواریگه بیرته ساعت آسیب قۉیەیین!

ـ یخشی فکر، دېدیم!

اۉشه کونی کېچقرون آتم بازاردن اۉزلری بیلن بیر ساعت کېلتیریب، اتاقلری نینگ دېواریگه آسیب قۉیدیلر!

بشقه بیرکونی تلویزیون قوییلگن اتاقدن آنم بیلن سینگلیم نینگ تاووشلری چیقیب، سبویب کورهدیگن سریاللری نینگ ۱۰ دقیقهسی اوتیب قالگنیدن فریادلری فلککه یېتیب باردی!

معلوم بولیشیچه، ایکهلری نینگ ساعتلری قوللریگه بولمهگنلیگی اوچون، سریال نینگ باشلنیش وقتیدن خبرسیز قالگن ایمیشلر!

شونده سینگلیم آنمگه:

ـ آنه جان، بونداق بولسه بیز هرکونی سریاللریمیزنی اوز وقتیده کورالمهی قالهمیز ـ کو! دېدی.

ـ اونده قنداق قیلهیلیک، قیزیم؟

ـ شو اویده بیرته ساعت آسیب قویهیلیک!

ـ کوپ یخشی فکر!

ایرتهسی بازاردن بیرته ساعت کېلتیریلیب، تلویزیون قوییلگن اتاق نینگ دېواریگه آسیلدی! بیراق کوپ اوتمهی، ساعت نینگ گاه بطریسی توگب، گاه بوزیلگنلیگی سببلی سریاللرنینگ وقتی اوتیب، ینه بقیر ـ چقیر توغدیرردی. شونده، آنم بیلن سینگلیم آتم نی عیناً تلویزیون نینگ اوستیگه قوییلهدیگن بیرته ساعت ساتیب آلیشگه کوندیردیلر!

بیرکونی ایرتهلب اوکم دهلیزدن، ساعت قنچه بولیبدی؟ دېب سورهدی.

مېن ایسه اونگه ساعتنی ایتیب، قولینگدهگی ساعتینگگه نېگه باقمهیسن؟ دېب سورهدیم.

ـ ساعتیم نینگ بطریسی توگبدی، دېب جواب بېرردی.

کېین او: دهلیزگه هم بیر ساعت آسیب قویمسک بولمهیدی شیکیللی، دېدی کولیم سیرهب!

مېن اونینگ سوزی شونچه که هزل دېب، پروا قیلمهدیم؛ بیراق کېچقورون ایشدن قیتیب، دهلیزگه کیریب قرهسم، دېواریگه بیرته ساعت آسیلیب قوییلگن ایکن!

هه دوستلر، کونلر اوتیب، ساعتلر سانی کوپهییب باررردی. مهمانخانه نینگ دېواری، میزی، الماریسی، برچه یاتاقلر و طعام صرفلنهدیگن اتاقده تورلی مدل و کورینشدهگی ساعتلر کېلتیریلیب آسیلدی، اورنتیلدی و قوییلدی!

www.ezgu.org

بیر کېچهسی برچه عایله اعضاسی جمع‌الجمع بولیب تلویزیون کوریب اولتیرگنیمیزده، توستدن تلویزیون نطاقی وقتنی اعلان قیلدی. شونده آتم چونتک ساعتلرینی سېکین چیقریب قرهب، کېین مېندن ساعتینگ قنچه؟ دېب سورهدیلر.

مېن ایسه ساعتنی ایتسم، قرهنگ که تلویزیون اعلان قیلگن وقت بیلن توغری ایمس ایکن!

شونده آتم کولیم سیرهب:

ـ منه ساعت دېگن بونداق بولهدی، اوغلیم! تلویزیون بیلن بب ـ برابر، دېب ساعتلرینی کورستدیلر. کېین شو سوراقنی بشقهلردن هم نوبت مه ـ نوبت سورهدیلر. بونی قرهنگ که آنم، سینگلیم، اوکهلریم و حتی که دېوارده‌گی و تلویزیون اوستیده‌گی ساعتلرنینگ بیرارتهسی هم تلویزیون اعلان قیلگن وقت اویاققه تورسین، ایکیتهسی بیر ـ بیریگه توغری ایمس ایدی!

شونده آتم نینگ اچیقلری قوزغب، ینه برچه‌نی ملامت قیله باشلب:

ـ بو قنداق حال؟! نېگه بیرتنگ ساعتینگیزنی ایپلب، توغری یوریته‌آلمه‌ی‌سیزلر؟ نېگه وقتگه هېچ اهمیت بېرمه‌ی‌سیزلر؟ اخیر «وقت آقر دریا» دېیدیلر ـ کو و سیزلر بیر دقیقه وقت نینگ ارزشینی بیله سیزلر می، اوزی؟ دېدیلر.

شونده اوکم:

ـ بو ساعتلرنینگ کوپلری «یکبار استعمال» دېدی و بالتی‌لرنینگ هم کوپلری بدل و یره‌مس، دېب قوشیمچه قیلدی!

برچه‌دن ایلگری آنم: توپه ـ توغری ایته سن بالم. باشلریدن قاسین بو ساعتلری و بالتیلری. همه سینی یېر یوتسین، فقط آدملرنی الده‌یدی، دېب اوکم نینگ سوزینی تصدیقله‌دیلر!...

ساعتلرنینگ بطریسی یا بوزیلگنلری نینگ توزه تیلیشی هم عایلوی خرجلر اوچون انچه مبلغنی تشکیل بېرردی. خدانینگ بېرگن کونی آتم، مېن یا اوکم بازارگه چیقه‌یاتگنیمیزده البته که بیر یا ایکیته بوزوق ساعتنی توزه‌تیش اوچون یا که ینگی بالتی تشلش اوچون ساعتسازگه آلیب کېتر ایدیک. شونینگدېک، هر بیریمیز اویگه قیتیشده دېواری و سرمیزی ساعتلر اوچون هم میده یا کته بالتیلر ساتیب آلیب کېلر ایدیک!

اېندی قیزیغی شو بۆلدی که، عایله میزده شونچه تورلی ساعتلر قۆللر، دېوارلر، میزلر، الماریلر و حتی که بۆیین و چۆنتکلرده بۆلـه توریب، وقت نینگ ناانیقلیگی، سریاللر و خبرلرنینگ اۆز وقتیده کۆریلمسلیگی، قزان نینگ تگی کوییشی، او ـ بونینگ ایش یا که مکتبدن کېچیکیب قالیشی و هرکیم او ـ بودن ساعتنی سۆرەشی کبی واقعەلر هرکونگی واقعه صفتیده همیشه جنجال و بقیر ـ چقیر توغدیریب تورردی. آتم اېسه عادتگه کۆره، اوزولوکسیز اعتراضلر قیلیب:

ـ آی بالەلر، سیزلرگه قنچه ایتەی. اېسلەی ـ اېسلەی تیلیم ساچ چیقردی ـ کو! بو اویده بلاخره وقت نینگ اهمیتی و سوودېک اۆتیب کېتیشی‌نی بیرارتنگیز توشونەسیزلر می، یۆق می؟ کۆزیم آچیق بۆلگنیده سیزلرنینگ وقت قدریگه یېتیب، اونگه اعتبار بېریشینگیزنی کۆرر اېکن من می یا که بو ارماننی اۆزیم بیلن گۆرگه آلیب کېتەمن می؟ دېب، حسرت و قیغو بیلن سۆزلر ایدیلر. اویدەگیلر اېسه بېملال هرکونگیدېک جیم گینه اېشیته بېرردیلر...!!

کابل ـ قیش ۱۳۸۶

باله نینگ رأیی گه بارینگ!

«باله عزیز، ادبی اوندن هم عزیز» دېگنلر دانا خلقیمیز. چیندن هم بالەلر تربیەسی و اۆستیریلیشی هر بیر عایلەنینگ مهم بورچی و تشویشی دیر. آدملر بو مسألەده تورلی یۆل ـ یۆریقلرنی قۆللەیدیلر. ایریم آته ـ آنەلر بالەلرگه نسبتاً قتیق قۆل بۆلیب، کېزی (وقتی) کېلگنده اولرنی اونچه—مونچه فعالیتلرگه اېرک (اختیار، اېرکینلیک) بېرمەیدیلر. اَیریملری اېسه اولرنینگ آزگینه ناجۆیه ایشلریگه هم چیدالمەی، تورلی تنبیەلر بېریب، حتی اورماقدن هم تایمەیدیلر. بیرعدەلر، اینیقسه ضیالیلر کۆپراق علمی و زمانوی اۆیلب، بالەنی علمی و پیداگوژیک ینگی اصوللر گه بناءً اۆستیریش و ارداقلشنی افضل بیلەدیلر.

مېنینگ تۆرت فرزندیم بار. اوچ قیز و بیرته کېنجەسی اۆغیل. عایلەمیزده اساسی مسأله کېنجەتای اۆغلیمیز بېکتاش جاننی اَرداقلب، تربیەلش دیر. او اېندی اوچنی تۆلدیریب، تۆرت یاشگه قدم قۆیدی. عایله اعضالری اونی کۆپراق اېرکەلتگن‌لری باعث، بېکتاش جان جدا اینجیق و اېرکه بۆلیب اۆسگن. اینیقسه، او اوچ وقت طعام پیتیده تورلی اینجیقلیک و بهانەلر قیلیب، آنەسی و بشقەلرنی جدا هم قیینەیدی.

او، دسترخوان اوستیگه اینجیقلیک قیلیب، بار هنرینی کۆرستەدی و یېمکدن باش تارتەدی. آنەسی و بشقەلر یَلینیب ـ یالواریب هرگَل (دفعه) بیر عذابلر بیلن اونگه نان یېدیرەدیلر. آلدیگه سوت قۆیسەلر، قیماق

www.ezgu.org

دېیدی؛ قیماق قۉیسه‌لر، اونی یېمه‌ی حلوا تیله‌یدی؛ آلدیگه حلوا کېلتیرسه‌لر، اونی سوریب، مَیز سۉره‌یدی....!
شو باعث، گاهی آنه‌سی اونینگ بونداق اینجیقلیک لریگه چیدالمه‌ی، اونگه تنبیه بېره‌دی؛ بوغنه‌یدی و کېزی کېلگنده حتی اوره‌دی. بیراق، بو نرسه‌لر اونگه تأثیر قیلمه‌ی، اینجیقلیک و اۉجرلیگی آرتیب باره‌دی.
یخشی اېسیمده، بیر جمعه کونی توشده دسترخوان اوستیگه توشلیکدن سۉنگ قاوون سۉییب، کېلتیردیلر. بېکتاش جان اېسه قاووننی سوریب تشلب، المه تیله‌دی. آنه‌سی اونگه المه بېردی؛ بیراق اونی یېمه‌ی، اوزوم یېیمن دېدی! آپه‌سی باریب، بیرآز اوزوم یوویب بېرسه، او اوزومگه تېلموریب قره‌ب، اپاغی بیلن سوریب، یۉق اوزوم ایسته‌مه‌یمن، دېدی و ییغله‌ی باشله‌دی!!
مېن اېسه اونگه: اۉغلیم نیمه ایسته‌یسن؟ دېسم، او اینده‌مه‌ی یېرگه تېلموریب، بیر نیمه‌لرنی اۉیلب اَیتماقچی ابدی شېکیللی!
شونده آنه‌سینینگ طاقتی طاق بۉلیب:
ـ یېسنگ یې، یېمه‌سنگ بیرته اوره‌من، باشینگ تربوزده‌ی آتیلیب کېتسین، دېدی!
شونده بېکتاش «کرگه اېشیتتیر، کۉرگه توتتیر» دېگنلریدېک، بیردنیگه تربوزنی اېشیتیب، تربوز یېیمن دېب، بار تاووشینی چیقه‌ریب، یېرنی تېپکیلب ییغله‌دی!!
اۉیلشیمچه، او مېن سۉره‌گن پیتده حالی یېمکلردن بیرار نرسه‌نی اېسله‌ی آلمه‌گن ابدی و شوباعث، «تربوز» نی اېشیتگن زهاتی «تربوز» دېب، ایسته‌دی!!
افسوس که اویده تربوز یۉق ابدی. کیم دیر اونگه:
ـ بېکتاش جان، اویده تربوز یۉق اېکن، منه قاوون، المه، اوزوم و ... شولردن یېسنگ بۉلمه‌یدی می؟! دېدی.
بېکتاش تربوز یۉقلیگینی بیلیب، تاباره اپاغینی تیره‌ب آلیب، تربوز ... تربوز یېیمن دېب، یېرنی تېپیرکیلب ییغله‌ی بېردی!
شونده آنه‌سی و بشقه‌لرنی اَچیغی کېلیب، اونی اوریشه بېردیلر. مېنینگ اۉرته‌گه توشیب، بېکتاشنی کۉندیریش و بشقه‌لرنی تینچیتیش گه

www.ezgu.org

قُربیم یېتمه‌دی. خودی شونداق بقیر ـ چقیر و برچه‌نینگ عصبلری تَرنگ بۉلگن بیر پیتده اېشیکنی کیم دیر تقّیلتدی.
قیزلردن بیری تېزده اېشیککه باردی و کۉپ اۉتمه‌ی، اَبه‌سی داکتر جلایر بیلن بیز اۉلتیرگن اویگه کیریب کېلدیلر.
اوکم داکتر جلایر، روانی کسللیکلر بۉییچه یېتوک تجربه‌لی متخصص دیر. او بیزلر بیلن سلاملشیب ـ سۉره‌شیب، دسترخوان یانیگه اۉلتیردی و بیرآز اۉزینی اۉنگلب آلیب:
ـ هه، ینه نیمه بقیر ـ چقیر؟ دېب سۉره‌دی.
شونده خاتینیم اچیق اوستیگه بۉلگنلیگی باعث برچه‌دن آلدین، درّاو:
ـ نیمه بۉلردی داکترجان، همه جنجال منه شو بیر یوتگور جَینینگیز بېکتاش نینگ قۉلیدن. بیر کون هم تینچکینه نان ـ آشینی یېمه‌یدی. دایم اینجیقلیک قیله‌دی. قیینه‌سک، اورسک هم اونگه هیچ تأثیر قیلمه‌یدی. خدانینگ بېرگن کونی دسترخوان اوستیگه حالیمیز شو!
داکتر ینگه سینینگ بو سۉزلرینی یخشیلب اېشیتیب، باسیقلیک بیلن:
ـ باله بیلن اچیق و قرشیلیک قیلمنگلر دېب، سیزلرگه کۉپ قتله اَیتگنمن. بو ایشلر باله‌گه یمان تأثیر قیلیب، اونی تارتینچاق، تاباره اینجیق و اُوجَر قیله‌دی. اونینگ ذهنی و استعدادی هم یخشی اۉسمه‌یدی، دېدی.
داکتر بیر یۉته‌لیب، تماغینی صافلب، بېکتاشگه مهر بیلن کولیم‌سیره‌ب باقیب قۉیدی و برچه‌میزگه قره‌ته سۉزینی شونداق دوام بېردی:
ـ همه اېشیتسین! یخشی‌سی شو که روانشناسلیک علمی و تجربه لریگه کۉره، باله‌نینگ رأییگه بارینگلر؛ خواهله‌گن نرسه سینی بجرینگلر؛ اونی هیچ بیر کمچیلیک‌سیز، اېرکین تربیه ـ لنگلر و هردایم او بیلن بیر آدم صفتیده یخشی و یومشاق معامله قیلینگلر!
شونده خاتینیم چیدالمه‌ی، داکترنینگ سۉزلری توگه‌شی بیلن آق اچیق بیلن:
ـ بو جوانمرگ بۉگیرنینگ ایستکلری و اینجیقلیک‌لری نینگ اداغی یۉق، قۉلیدن جانیم بۉغزیمگه یېتدی! دېدی.
ـ منه، سیز اونینگ کۉز اۉنگیده ینه اونگه قۉپال (درشت، قتیق) گپیریب، اوندن ناراضلیک بیلدیردینگیز. بو یخشی ایش اېمس ـ ده!

ـ خیر قنداق قیله‌ی بو قیمه بۆلمه‌گورنینگ قۆلیدن؟! اخیر، بیر وقت‌نینگ اۉزیده اوچ ـ تۉرت نرسه بېرینگلر دېب، توریب آله‌دی. آخری هم یېمه‌ی، فقط بشقه‌لرنی آواره و سرسان قیله‌دی!

ـ نیمه فرقی بار، حوصله قیلیب، اَیتگنینی آلدیگه قۆیینگلر! یېسه یېیدی، یېمسه کۉتَریب، بیر یاققه آلیب قۉیه‌سیزلر!

ـ قیزیق‌سیز ـ اَ داکترجان! قنچه و قچانگچه حوصله؟! منه سیزنینگ ایتگنینگیزنی قیلیب، اونی هر ایشده اېرکین قۉیدیک. بیله‌سیزمی نیمه‌لر بۉلدی؟ هه، رادیو تایپنی اېشیگینی آچیب ـ یاپیب، آچیب ـ یاپیب، آخری سیندیردی؛ تلویزیون‌نینگ کانالّلرینی ایزچیل (دوامدار) و کېتمه ـ کېت اۉزگرتیریب، اونی شونچه هم اوچیریب، یاقدی که حالیگچه بېش قتله تلویزیونسازگه آلیب باریلگن؛ اوی‌نینگ ایچیده تۉپ اۉینب، اوچته شیشه، بیرته کته آیینه و قنچه ایدیش ـ تباقلرنی سیندیردی؛ قاشق ـ سنچقی (پنجه) دېگن نرسه‌نینگ نامینی قۉیمه‌دی؛ شامپولرنی سطل‌نینگ سوویگه آغدردی؛ او آقشام بیر پاکت توزنی قزان نینگ آشیگه تۉکیب، همه‌نی کۉرشام قیلدی؛ مېن بیلن آپه‌لریگه بېزه‌ش اوچون بېزه‌ک دېگن نرسه‌نی هېچ هم قالدیرمه‌گن! خیر، بشقه میده ـ چویده بوزمه‌کارلیکلرینی ایتمسم هم بۉله‌دی!!

داکتر ینگه‌سینی چیدملی و مهربان بۉلیشگه چارلب، باله‌لر روانشناسلیک علمیگه کۉره، بو قیلینگن بوزمه‌کارلیکلرنینگ برچه‌سی باله-نینگ کنجکاولیگی و سېزگیرلیگیدن کېلیب چیققن دېب، اولرنی معقولله‌دی و هرقنچه مادی ضرر یېتکزیلیگن بۉلسه هم پرواسی یۉق و بېکتاش‌جان نینگ تربیه‌سی، ذهنی و آنگی‌نینگ یخشی و نورمال اۉسیشیگه جدا مؤثر و حتی که کۉپ کېره‌ک دېب ایتدی! داکتر، اونگه تېگمنگ و مانع بۉلمنگلر، قۆیینگلر نیمه قیلسه، قیله‌بېرسین. اونینگ تربیه‌سی اوچون اونچه ـ مونچه مادی ضررلرنینگ هېچ اهمیتی یۉق دېب، تأکیدله‌دی!!

بو جریانده، بېکتاش جان ینگی‌سینی تۉختته‌تیب، حیرت بیلن گاه آنه‌سی و گاه اَبه‌سی داکترنینگ آغیزلریگه تېلموریب، قره‌ماقده ایدی!

شونده خاتینیم: هی، داکترجان جدا هم قیزیق‌سیز و قیزیق سۆزلر ایته‌سیز ـ ده. بو گپلرینگیز خارجیلرنینگ چیقرگن نرسه‌لری و اۉشه‌لرنینگ

www.ezgu.org

باله‌لری اوچون. بیزلرنینگ چوریه‌لریمیز و عادتلریمیزگه تۉغری کېلمه‌یدی، دېب اونگه بیرار یېمک تیارلش اوچون آشپزخانه گه کېتدی و داکتر مېنگه یوزلَنیب:

ـ اکه، بو نرسه گه اۉزینگیز توجه قیلینگ. بېکتاش جان خواهله‌یدیگن نرسه‌لرنی اویگه کېلتیریب، قۉیینگ. یېگنی آلدیده، یېمگنی آرتیده بۉلسین. دایم اونینگ رأییگه باریب، او بیلن صمیمی معامله قیلینگلر و اویده اونی اېرکین قۉیینگلر. باریب ـ باریب قره‌ب‌سیزلر که، او کۉزی تۉق، ذهنی اۉتکیر و معقول بۉلیب اۉسیبدی، دېدی.

هه، عزیز اۉقووچیلر، اۉشه کوندن باشلب داکترنینگ سۆزلریگه جدی عمل قیلیب، اویده‌گیلرگه بېکتاش نینگ رأییگه باریب، هردایم او بیلن یخشی و یومشاق معامله قیلیشلرینی بویوردیم. بېکتاش‌نینگ اَیتگن سۆزی، سۆز بۉلیب، بجریلمه‌ی قالمَسین؛ آغزیدن چیققن نرسه مهیا تورسین؛ هر ایش قیلسه کیشی مانع بۉلمه‌سین، دېب اَیتدیم. داکترنینگ علمی و روانشناسلیک توصیه‌لریگه کۉره، آلدیندن تورلی هۉل ـ قوروق مېوه ـ چېوه‌لر، کانسرولر، کېک و کلچه‌لر، تورلی حلوا، شیرینلیک و مربالرنی آز ـ آز کېلتیریب، قۉیدیک!

بېکتاش‌نینگ اوچ وقت دسترخوانی خودی کته شکوهلی ضیافتلرنینگ دسترخوانی دېک، تورلی یېمک و ایچمکلر بیلن لیق تۉلر ایدی. بیراق بونگه قره‌مه‌ی کونلر اۉتیب، او ینگی ـ ینگی یېمکلر و ایچمکلرنی اۉیلب تاپردی و بیزلردن تیلردی! بیز اېسه داکترنینگ متود و توصیه‌سیگه کۉره، اولرنی بازاردن کېلتیریب قۉیردیک. باریب ـ باریب یخچال، تاقچه‌لر، الماریلر و میزلرنینگ ایچی و اوستی بېکتاش نینگ نرسه‌لریدن تۉلیب کېتدی. بولرنی ییغیشتیریب، ترتیبگه سالیش اوچون اونگه علیحده بیر الماری آلیشگه مجبور بۉلدیک. یخچالده هم نرسه‌لر سیغمه‌ی قالیب، اونگه بیرته میده راق یخچال هم آلدیک!

بو بیلن بیز داکترنینگ سۆزیگه عمل قیلیب، بېکتاش نینگ رأییگه باریب، اونی یخشی و زمانوی تربیه‌لشگه حرکت قیلدیک. چیندن هم داکتر اَیتگنیدېک، بېکتاش‌نینگ ذهنی جدا اۉتکیر بۉلیب اۉسدی. چونکه دسترخوان اوستیگه اۉنلب خیلمه ـ خیل یېمک و ایچمکلرنی تېریب قۉیگنیمیزده، او بیر قره‌شده نیمه یۉقلیگینی سېزیب، درّاو اۉشه‌نی تیلردی!

بیرکونی دسترخوانگه کۉز تیکیب، بیسکویت ییېمن دېدی. مېن اېسه بیسکویت بار دیر، قره دېدیم. او یۉق دېب، بیسکویت ایسته‌دی. چیندن هم مېن و آنه‌سی دسترخوان اوستیده‌گی برچه نرسه‌لرنی کۉریب چیقسک، بیسکویت یۉق اېکن و الماریده اونوتیلگن اېکن!

مېن بیلن آنه‌سی شونچه محنتلریمیز و قیله‌دیگن خرجلریمیزگه قره‌مه‌ی اونینگ اۉتکیر ذهنلی‌لیگینی کۉریب آفرین دېب، یوره‌گیمیز قووانچ و غروردن تۉلدی! حتی بیرکونی بېکتاشنی سینب کۉردیک. یعنی دسترخوان اوستیگه آنه‌سی برچه نرسه‌لرنی تېریب قۉییب، فقط بال (عسل) نینگ بۉتلینی اته‌یلب (قصداً) قۉیمه‌دی.

ایشانه‌سیزمی، ایشانمه‌ی‌سیزمی، بېکتاش جان دسترخوان اوستیگه کېلیب اۉلتیرگن زهاتی، دسترخوان اوستیگه تېریب قۉییلگن نرسه‌لرنی بیر نظردن اۉتکزدی ـ ده، کۉزلری تېلموریب قالدی! شونداق حالتده او ینه نیمه‌نی دیر یۉقلیگینی پیقب، اۉشه نرسه‌نی ایستشینی بیز عایله اعضالری اېندی یخشی بیلیب آلگن اېدیک. چیندن هم، او درحال بال (عسل) ییېمن دېب، اینجیقلیک قیله‌باشله‌دی!!

مېن بیلن آنه‌سی سیناویمیز موفقیتلی اۉتگنیدن بېحد خرسند و راضی بۉلیب، داکترنینگ علمی و روانشناسلیک اصولیگه قایل قالیب، تثنالر اَیتدیک! آنه‌سی درحال بال نینگ بۉتلینی بېکتاش نینگ الماری سیدن کېلتیریب، آلدیگه قۉیدی.

بیز بونداق سیناو (امتحان)لرنی بیر ـ نېچه قتله موفقیتلی اۉتکزیب، اېندی بو سیناونی اَبه‌سی داکتر جلایر حضوریده هم اۉتکزماقچی بۉلدیک! شو مقصدده، بیر جمعه کونی اوکم داکتر جلایرنی اوییمیزگه چارله‌دیک. اونگه موضوعنی اَیتیب، بېکتاش اوستیدن سیناو اۉتکزیش اوچون دسترخوان اوستیگه پنیر و بادامنی قۉیمه‌دیک. بیله‌سیزمی، بېکتاش اۉته سېزگیرلیک و سینچکاولیک بیلن بیر قره‌شده دسترخوان اوستیگه اۉشه نرسه‌لر یۉقلیگینی سېزیب، «پنیر» و «بادام» ییېمن دېیه باشله‌دی!!

بیز اېسه قووانچ و غرور بیلن داکترگه باقدیک و او بۉلسه تربیه اصولی جدا یخشی عملگه آشیب، کۉنگولده‌گیدېک نتیجه بېرگنیدن بیزلردن هم کۉپراق خرسند بۉلدی! او، سیناونی کوزه‌تیب، اۉز راضی‌لیگینی بیلدیردی و ایشنی شو یۉسینده دوام اېتتیریشیمیزنی تأکیدله‌دی!

داکترنینگ بو اصولی، بېکتاش جان نینگ اۉتکیر ذهنلی، کۉزی تۉق و نهایت سېزگیر و سینچکاو بۉلیب اۉسگنیدن تشقری، خاتینیم نینگ اَیتیشیچه بیز اوچون بشقه بیر عجایب یخشی تمانی هم بار اېمیش. یعنی اگر اوییمیزگه کوتیلمگنده مهمان کېلیب قالسه، اویده‌گیلر گۉشت، مېوه ــ چېوه و او ـ بو نرسه یۉق دېب، تشویشگه توشیب، بازارگه آواره و سرسان بۉلمس اېکنلر؛ چونکه بولرنینگ برچه‌سی بېکتاش جان نینگ الماری و یخچالیده لیق تۉلیب یاتگن بۉلر اېمیش!!

هه عزیز اۉقووچیلر! اېندی بۉلسه خاتینیم، داکتر اصولی اساسیده اۉغلیمیزنینگ اۉتکیر ذهنلی و سېزگیر بۉلیب اۉسگنینی قوم ـ قرینداشلر و دوگانه‌لریگه هم کۉز ـ کۉز (ایچی‌کۉی) قیلیب کۉرستیش مقصددیده کته ضیافت اویوشتیریب، همه سینی چارله‌ماقچی! ضیافتده او، البته که اولرنینگ کۉز اۉنگیده بېکتاش جان اوستیدن سیناو اۉتکزیب، مهمانلرنینگ آغیزینی لَنگ آچتیریب قالدیرماقچی اېمیش...!!

کابل ـ عقرب ۱۳۸۵

www.ezgu.org

www.ezgu.org

سیناو!

باله لر ذاتاً اؤیچن و کنجکاو بؤلیب، هر نرسه و حادثه‌گه قیزیقیب، نیمه‌لیگینی بیلماقچی بؤله‌دیلر. هر باله، توجه‌سینی اؤزیگه تارتگن نرسه نی قؤلگه کیریتیش اوچون یا که بیرار واقعه‌نینگ حقیقتینی اؤزیچه کشف ایتیش اوچون جدا کؤپ اینتیله‌دی و حرکت قیله‌دی. چنانکه باله نینگ قؤلیدن توشیب، جرنگلب سینگن شیشه یا چینی بویوم (شی، نرسه)، اونینگ بشقه‌لرینی هم کېت مه ـ کېت سیندیریب، جرنگلب چیققن سپسیدن ذوقله‌نیب، خرسند بؤلگنینی کؤپلریمیز کؤرگنمیز.

بیزنینگ اوییمیزده نېچه آیدن بېری یېتگن بویوملرنی کؤپلب دفعه مهمانلرنینگ باله‌لری تاپگنی و شو بیلن بیرگه ینه بیر ـ قنچه نرسه‌لرنی ینگیدن یؤقاتگنی بیزنی هم خرسند و هم عین زمانده خفه قیلیب قؤیگن حالتلری کؤپ یوز بېرگن!

مېن اؤزیم اؤقیتووچی بؤلگنیم اوچون، باله‌لرنینگ تورلی حرکت و قیلیقلرینی همیشه کؤزه‌تیب باره‌من و حتی گاهیده بعضی بیر سیناولر هم اؤتکزیب توره‌من. مین، سیناولریم جریانیده کؤپلب قیزیقرلی حادثه لرگه دوچ کېلیب، قیمتلی تجربه‌لر و یوتوقلرگه هم ایریشگن من دېسم، اصلا مبالغه ایمس. منه شخصاً اؤزیم اؤتکزگن عجایب سیناولردن بیرینی سیزلرگه حکایت قیلماقچیمن.

یاز فصلی‌نینگ اېنگ ایسّیق کونلریدن بیریده ایشدن کېلیب، تؤغری سلقین اویلردن بیریگه کیریب، چؤزیلیب یاتدیم. هنوز اویقو غلبه قیلمه‌گن اېدی که کوتیلمه‌گنده ایکی ـ اوچ یاشلی کېنجه‌تای اؤغیلچه‌م اېشیکنی آچیب، مېن تمان کېله‌بېردی. اېگنیده فقط بیر کلته کؤیلکچه‌سی بار ـ خلاص! مېن اېسه، قنی بو کېنجه‌تای اؤغیلچه نیمه قیلر‌اېکن دېب، اؤزیمنی اویقوگه سالدیم. او اېسه، استه ـ سېکین، آته ـ آته دېب، مېن تمان کېله‌بېردی. مېن جیم‌گینه یاته‌بېردیم. او، بلندراق آته دېب، قیچقیردی؛ لېکن سیناونی اؤتکزیش اوچون قیمیرله‌مه‌ی آرام یاتیشدن اؤزگه علاجیم یؤق اېدی. باله ایاغیمنی قؤلچه‌سی بیلن قیمیرلتیب، آته دېب، قیچقیره بېردی. بیراق، مېندن هېچ بیر حرکت کؤرمه‌گچ، باش تمانیم گه کېلیب اؤلتیردی و قؤلچه‌لری بیلن یوزلریمنی سیله‌ی باشله‌دی. مېن اېسه همان حرکتسیز یاتر اېدیم. باله بو حالنی کؤریب، قولاغیمنی چؤزیشگه باشلب، کیچکینه برماقلری بیلن ایچینی هم کاولر اېدی! بو ایشنی نېچه بار تکرارلب، شو بیلن بیرگه آته دېب، مېنی اویغاتیشگه اورینر اېدی. باله بو ایشیدن نتیجه آلمه‌گچ، برماقچه سینی آغزیمگه تیقیب، لبلریمنی جیریب آچدی. شو جریانده، او برماقچه‌سینی گاه بورنیمگه و گاه آغزیمگه نوبت بیلن تیقیب، چیقرر اېدی. و شو بیلن بیرگه آته ـ آته دېب، مېنی اویغاتماقچی بؤلر اېدی! اونینگ بو ایشی مېنگه قنچه‌لر یاقیمسیز و جیرکنچ بؤلسه هم، «سیناو» نینگ اداغی نیمه بیلن توگشینی بیلیشیم اوچون، تینچ و حرکتسیز چیده‌ب یاتدیم.

باره ـ باره باله‌نینگ طاقتی تاق بؤلدی شیکیللی. او عصبانی طرزده برماغینی کؤزیمگه سوقیب اونی زؤرغه آچماقچی بؤلدی. بیراق، مېن اونینگ بو ایشلریگه هم چیده‌ب، اصلا حرکت قیلمه‌دیم. شونده، باله کؤپراق عصبانی بؤلیب، اچیق بیلن یوزیمگه شپلاق اوره باشله‌دی. او مېندن ینه هېچ قنده‌ی حرکت کؤرمه‌گچ، ایکله قؤلچه‌سی بیلن یوزیمگه قتیق ـ قتیق اوریب، شو بیلن بیرگه آته ـ آته دېب، ییغله‌ی باشله‌دی. بو حالت مېن اوچون قنچه‌لر آغیر و چیدمسیز بؤلسه هم، تیشنی تیشگه باسیب، قنی آخری نیمه بؤلر اېکن دېب، چیده‌ب یاتدیم. باله‌گه مېنینگ آغیر اویقوم تحملسیز بؤلدی و او شپلاق بیلن بیرگه اېندی یوزیمگه تُفلشنی هم باشله‌دی و بلند سېس بیلن ییغلشگه دوام بېردی!

باله، تورلی تومن برچه اورینیش‌لریدن نتیجه آلمه‌گچ، عصبانیت بیلن اۉرنیدن توردی ـ ده، یوزیمگه تیک باقیب، گَودەسینی تۉپه ـ تۉغری یوزیمگه برابر قیلدی. او ایندی قۉلچه‌سی بیلن ایتگینی کۉتَریب، یوزیمگه نیمه دیر قیلماقچی بۉلگنینی سیزدیم! شونده درّاو اۉرنیمدن توریب، اونی قوچیب آلدیم و بغریمگه مهر بیلن قتّیق باسیب، برکه الله اۉغلیم دیب، یوزلرینی اۉپدیم....

مزارشریف ـ جدی ۱۳۸۴ش.

آنت ایچمسلیککه آنت ایچگن قیشلاقلیکلر!

"کۉکلمتو" قیشلاغی یشاوچیلری نینگ برچه افتخارلری، هیچ قچان آنت ایچمسلیک لری ایدی. اولر اوشبو عجایب عادتلرینی دایم اۉزگه لرگه کۉز ـ کۉز قیلیب، شو بیلن فخرلنیب یورردیلر.

نیمه بۉلدی یو قیشلاق نینگ چاریقل آتلی بیر یشاوچیسی قنداق دیر بیر جنجالگه یۉلیقیب، ماجرا محکمه گچه یِتیب باردی. محکمه نینگ قراریگه کۉره چاریقل اکه محکمه گه باریب، آنت (قسم) ایچیشی کېره‌ک بۉلدی!

بیچاره چاریقل اکه محکمه گه چقیریلدی. اونینگ بیر ـ قنچه قیشلاقداشلری هم او بیلن بیرگه قۉشیلیب کېلیب، محکمه ایشیگی قرشی سیده تۉپ بۉلیب توردیلر. چاریقل اکه قاضی نینگ حضوریگه کیرر ایکن، قیشلاقداشلری اونگه:

ـ او چاریقل، ینه آنت ایچیب بیز قیشلقداشلرینگ یوزینی یېرگه قره‌تمه‌گین! دیب قولاغیگه اۉقتیردیلر.

چاریقل اکه ایسه محکمه گه کیریب کېتدی. قریب یریم ساعتلر اۉتیب، نهایت او محکمه‌دن چیقیب، اونی صبرسیزلیک بیلن کوتیب تورگن قیشلاقداشلری قاشیگه کېلدی.

شونده قیشلاقداشلری تشویش بیلن:

ـ هه چاریقل، نیمه بۉلدی؟ دیب سۉره دیلر شاشیلیب.

چاریقل ایسه ایلجه ییب:

ـ اې برادرلر، هیچ نرسه ایمس ایکن. بولرنینگ آنت ایچگنلری هم خودی اۉزیمیزنینگ دایم ایتیب یورگن "والله ـ بالله" میز ایکن، دیب جواب بېریبدی!!

www.ezgu.org

بالەلیک شۆخلیکلری

کونلرنینگ بیریده یاشلیک دورینی اۆتکزیب، کېکسەلیک دورینی سوریب یورگن، نېبره ـ چېبرەلی بیر ـ نېچه اۆرتاقلر چایخانەدەگی مَنجه اوستیگه چای ایچیب، گورّینگلشیب اۆلتیرگن اېدیک. شونده، ایشانقل بوبه خِری سېسی بیلن:

ـ بو نېبرەلرنینگ شۆخلیکلری و تۆپالانلری هم جانگه تېگیب کېتدی. بیر کون هم اولرنینگ قۆلیدن اویده تینچیم یۆق، ـ دېب شکوه قیله باشلەدی.

شونده تۆخته بای: ایشانقل بوبه! بالەلیک ـ ده. باله دېگن اۆینەیدی؛ یوگورەدی؛ شۆخلیک قیلەدی ـ ده. "باله بۆلسه شۆخ بۆلسین، شۆخ بۆلمَسه یۆخ (یۆق) بۆلسین" دېگن نقلنی اېشیتمەگن سیزمی! دېدی. کېین او اۆرنیده بیرآز قوزغلیب، قتیق بیر یۆتەلدی و تماق یۆلینی صافلب، سۆزیگه دوام اېتدی:

ـ اَیریم خارج کۆرگنلرنینگ اَیتیشلریچه، شۆخلیک ـ تۆپالان قیلمەی، تینچگینه اۆلتیرەدیگن بالەلرنی کسل دېب، داکترگه آلیب باریب، اولرنی گۆیا دَوالب شۆخ قیلر اېمیشلر!!

اۆلتیرگنلرنینگ بیر ـ ایکیتەسی اېسه، یا توبه! دېب قۆیدیلر.

تۆخته بای نینگ سۆزی توگشی بیلن، بۆری ارباب دېدی:

ـ اۆرتاقلر! «یاشلیک، بېباشلیک» دېگنلر. یاشلیکده نیمەلر بۆلمەیدی، نېی ـ نېی ماجرالر یوز بېرمەیدی دېیسیز! اۆزیمیز هم یاشلیکده شۆخلیک نینگ کمی‌نی قۆیمەگنمیز ـ اخیر. منه، اۆزیم تۆخته بای بیلن کۆچه نینگ دېواریدەگی اَری (زنبور) لر اویەسیگه توپراق اوریب، یا که اویه سینی لای

www.ezgu.org

شووَب، بېرکیتیب قۆیَر اېدیک. کېین، اَریلر کۆچەدن اۆتیب ـ قَیتەیاتگن آدملرنی چاقیب، اذیت قیلگنینی پَنەدن توریب، مزه قیلیب تماشا قیلردېک!

منه، عصا بیلن قَلتیرەب، زۆرغه بو یېرگه کېلیب، «گناه سیز موسیچه»دېک اۆلتیرگن بالته بای‌دی بو حالیگه قرەمنگ. بو، بالەلیگیده ایگنەنی تېشیگیدن اۆتیب، بورگه نینگ کوتینی هواده داغلەگن کۆچه میزنینگ اېنگ شۆخ و شوم بالەلریدن اېدی. او، "تېککن‌گه تېگیب، تېگمەگنگه بیر کېسک آتر اېدی!" دایم بیز بالەلر تۆپلَنیب، دېوار تگیده آشیق اۆینب اۆلتیرگنده، بو شوملیک قیلیب، تام اوستیدن بیزلرنینگ اوستیمیزگه بیر سطل سوو قویر اېدی! شونداق اېمس می، بالته بای!؟

بالته بای اېسه، اِیندەمەی فقط آزگینه ایلجەییب قۆیدی.

تۆخته بای: اِی اېسیس یاشلیک! بو شۆخلیکلرنینگ برچەسی بیزلر اوچون اۆته لذتلی و مراقلی اېدی. یَرەلَنیش، آغریق و حتی اۆلیمدن هم قۆرقمس اېدیک. کتەلرنینگ "قیمه ـ قۆیمه"لرینی اېشیتەدیگن بیرارته قولاغ نینگ اۆزی یۆق اېدی!

شونده، بۆری ارباب مېن تمان باقیب، معلم اکه سیز نیمه اوچون اِیندەمەی اۆلتیریبسیز؟ نیمه، سیز بالەلیکنی اۆتکزمەی، شۆخلیک قیلمەگن‌سیز می؟! سیز هم بیرار نیمه دېنگ، اخیر! دېدی.

مېن اېسه بیر لحظەده یاشلیک زمانیگه قَیتیب، اونینگ اَچیق ـ چوچوک خاطرەلر دېنگیزیگه چۆمیب کېتگن اېکنمن. بۆری ارباب نینگ سېسی مېنی اۆشه چوچوک خیاللردن توستدن چیقردی. مېن اېسه سېسکَنیب، نیمه دېدینگیز؟ دېب سۆرەدیم.

ـ سیز هم یاشلیک پیتلرینگیزدن بیرار قیزیقرلی خاطرەلرینگیزدن اَیتینگ ـ چی، اېشیتەیلیک!

ـ سۆزلرینگیزگه یوزگه یوز قۆشیلەمن! بالەلیک دوری شۆخلیک‌سیز، تۆپالانسیز بِۆلمەیدی. کتّەلر تمانیدن قنچەلر مانعلیک بۆلیب، تنبیه بېریلسه هم، بالەلر بَری بیر شۆخلیک، اۆیین و تۆپالان قیلەدیلر. مېنیمچه بو نرسه، بالەلرنینگ طبیعی حقلری دیر!

لېکن، شخصاً اۆزیم بالەلیکده قنچەلر شۆخلیک و تۆپالان قیلیب، تېنگداشلریم و اۆییناشلریمنی هزل قیلیب، آزار بېرماقچی بۆلگن بۆلسم

هم، بیراق کۆپینچه اۉز قیلمیشیم نینگ جزاسیگه اوچره‌ب، یا کلتک یېگنمن یا هم ضرر کۉرگن‌من!

ـ قنی، بیرارته سینی حکایه قیلینگ، اېشیته‌یلیک ـ چی!

ـ حکایه قیله‌دیگن واقعه مېنینگ ۱۰ ـ ۱۲ یاشلیگیم کیزلریده یوز بېرگن و سببچی‌سی هم اۉزیم ایدیم.

گپ شوکه، بیر کونی مېن و اکم نینگ سنجر ناملی ۶ ـ ۷ یاشر اۉغلی بیرگه بازاردن اویگه کېله‌یاتگن ایدیک. شونده، نیمه بۉلدی ـ یو میه‌مده شیطنت و شۉخلیک قیلیش خیالی تاپیلیب، سنجرنی اَلده‌ب جۆرتماقچی بۉلدیم. چۆنتگیمده پول قۉیه‌دیگن چیرایلی رنگلی پلاستیکدن یَسلگن قپچیغیم و ایچیده اېسه آیلر دوامیده خرجیمدن تیجب، ییغیب قۉیگن ۵۰ افغانی پولیم بار ایدی.

او زمانلرده ۵۰ افغانی کته پول ایدی و اونگه حتی بیرته قۉی ساتیب آلسه هم بۉلردی. نیمه سینی اَیته سیز، او پیتلرنی سوو آلیب کېتدی!

خۉب اصل قصه اېسیمدن چیقمه‌سین. مېن قپچیقنی سېکین چۆنتگیمدن چیقَریب، سنجرگه سبزدیرمه‌ی اونی ۸ ـ ۱۰ متر ایلگری‌راققه تشله‌دیم و هېچ نیمه بۉلمه‌گندېک ایکله‌میز ییلکه مه ـ ییلکه یۉل باسیب کېته بېردیک.

توپراققه باتیب یاتگن قپچیققه چمه‌سی ایکی ـ اوچ آدیم قالگنده، مېن یوگوریب باریب اونی یېردن آلدیم و «تاپدیم! تاپدیم!» دېب، سنجرگه قره‌ته «ایچی کۆی» طرزده اَیته بېردیم.

موضوعدن بېخبر سنجر اېسه حیرت و ذوق بیلن آلدیمگه کېلیب:

ـ نیمه تاپدینگ؟ قنی کۉرست، نیمه‌دی؟! دېب سینچکاولیک بیلن کېت‌مه ـ کېت سۉره‌ی بېردی.

مېن اېسه اونینگ ذوق و حسرتینی تاباره تحریکلش اوچون قپچیق نینگ توپراغینی پوفلب، اَریتیب، قۉلیمنی هواگه بلند کۆتَریب:

ـ منه بیر قپچیق تۉله پول تاپدیم دېب، سنجرگه کۉرسته بېردیم.

سنجر اېسه اۉته ذوق و هیجان بیلن مېنگه آسیلیب، تیرمَشیب، قنده‌ی بۉلسه هم قپچیقنی قۉلیمدن آلیب، ایچیدن خبردار بۉلماقچی ایدی!

مېن اېسه اونی جۆره‌تیش اوچون قپچیققه قۉلینی تېگیزگنی قۉیمس ایدیم. سنجر بیر مدت تلاشیب، زارلنیب، دېدی:

ـ اکه جان، ایچینی آچ بیر کۉره‌ی، نیمه بار اېکن؟ دېب یَلیندی.

مېن اېسه اونی ینه بیرآز آزار بېریش مقصدده هزل صحنه‌سینی دوام بېریب:

ـ بو مېنیکی، بونی اۉزیم تاپدیم دېب، سنجرنی کۆپراق ذوقلنتیردیم!

نهایت بیرآز ترت و کش و یَلینگندن سۉنگ، سنجرنی مېندن اوزاق توریب کۉریشگه کۉندیردیم و سېکین قپچیق نینگ چسپگینی آچیب، ایچیدن کۉزنی قمیشتیره‌دیگن بیر ـ نېچه ته ینگی شرَقیلَمه قاغاز پولنی چیقَریب، اونگه کۉز ـ کۉز قیلیب کۉرستَدیم.

هه دۉستلر، پوللرنی کۉرستَدیم و بلاگه قالدیم! یعنی سنجر نینگ کۉزی پوللرگه توشگن زهاتی خودی ارباغ اورگندېک، بیردنیگه مېن تمان یوگوریب:

ـ بو پوللر مېنیکی، اولرنی مېنگه بېر، دېب جانیمگه شولّیکدېک یاپیشیب آلدی!

مېن، اولیده اونینگ بو ایشی‌نی عادی اۉیلب، ینه پول و قپچیق نی اوشلَگن قۉلیمنی بلند کۆتَریب، اونگه «ایچی کۆی» قیله بېردیم! بیراق قره‌سم، مسأله مېن اۉیله‌گنچه شونچه که شۉخلیک و هزل اېمس، بلکه سنجر جدّیت و تیریشقاقلیک بیلن حقیقتاً هم پوللرگه اېگه بۉلماقچی!

شو باعث، مېندن انکار و سنجردن اصرار بۉلیب، بیر ـ بیریمیز بیلن ازّانچه تارتیشیب، تلاشیب؛ ایکله‌میز یېرگه ییقیلیب، یومه‌لب، بوتون اوست ـ باشیمیز توپراققه بولَندی. اېندی هزل ماجراسی کېسکین توس آلیب، سنجر پولگه اېگه بۉلیشگه جزم قیلیب، ییغلب مېنگه محکم ترمَشیب آلگن ایدی.

اۉز هزلیم طفیلی ناچار احوالده قالگن مېن بېچاره اېندی پول نینگ یریمینی سنجرگه بېریشگه کۆنگن بۉلسم هم، بیراق سنجر بونگه کۆنمس ایدی!

هه دۉستلر، او اېندی پول‌نینگ شونچه که یریمیگه اېمس، بلکه همه سیگه دعواگر بۉلیب چیقدی!!

شونده مېن اَچیق و عصبانیت بیلن سنجرنی قتّیق سیلتب، اۉزیمدن اوزاقلشتیرسم، او ینه قوتوره‌گن آری (زنبور) یا که اِیت کبی جانیمگه

www.ezgu.org

یوگوریب کېلردی. اونی بیر شپلاق اوریش و یېرگه ییقیتیش نه یلغوز فایده‌سی بۉلمه‌دی، بلکه اونی تاباره اُوجَر (سرکش) و عصبانی قیلدی.

اېندی او شونچه‌لر غضبلنیب، اوجَر بۉلگن اېدی که، مېن:

ـ مه باشینگنی یېسین، پول‌نینگ همه‌سی سېنیکی دېب، اونگه بېریب، کېین بیر عمللب آلرمن دېب، اونگه راضیلیک بیلدیرسم هم، بیله‌سیز می نیمه دېدی؟!

هه، او ییغلب، قطعیت بیلن پول بیلن قپچیغیم گه هم دعواگر بۉلیب چیقدی!!

توتون (دود) باشیمدن چیقدی، اېندی بونیسی آشیب کېتدی. بونی قره‌نگ که ایلگری او مېنگه یَلینیب، یالواریب ییغلب پول سۉره‌گن بۉلسه ـ ده، اېندی «باشگه توشگننی کۉز تَرتَر» دېگن لریدېک، مېن اونگه یلینیب ـ زارلینیب:

ـ خوب اوکه جان، مېن سېن بیلن شونچه که هزل قیلدیم، قپچیقنی تاپگنیم یۉق، او اۉزیمنیکی دېسم، او:

ـ یۉق یلغان اَیته سن. او کۉچه‌ده توشیب یاتگن اېدی. اونی اول مېن کۉردیم، اولرنی مېنگه بېر، دېب توریب آلدی!!

ـ یۉق اونداق اېمس، خدا اورسین که اۉزیمنیکی، اونی سېنی آزار بېریش اوچون کۉزینگنی چپ قیلیب، تشله‌گن اېدیم!

ـ یۉق، یلغان. قپچیق و پوللر مېنیکی!!

شونداق قیلیب، یۉل بۉیی اوییمیزگچه سنجرگه یَلینگنلریم و یالوارگنلریم، اونینگ فکرینی اۉزگرتیرالمه‌دی و ییغی‌سی و اصراری تۉختَمه‌دی. نهایت، ایکله‌میز سۉکیشیب، تلاشیب توپراقلرگه بوله‌نَیب، اویگه یېتیب باردیک.

حویلیمیزنینگ کته اېشیگیدن کیرگن زهاتی، حویلی‌نینگ میدانیده تورگن اکم داملا صاحب بیلن دوچِ کېلدیک. سنجر آته‌سینی کۉریب آق بیردن ییغی سینی نېچه برابر کوچَیتیریب، آته‌سیگه گۉیا مېن اونی اوریب، قۉلیدن زۉرغه قپچیق و پوللرینی آلگن اېمیش‌من، دېب اَیتدی!

شونده، داملا اکم هم نیمه اوچون دیر اویده‌گیلر اوستیدن غضبلنیب، عصبانی بۉلیب تورگن اېکنلر شیکیللی، اوستیگه ـ اوستک کېنجه‌تای اېرکه اۉغیللری سنجرنینگ زارلَنیب ییغله‌گنینی کۉریب، درّاو مېنی قاشلریگه

چقیریب، سۉره‌می ـ نېتمه‌ی اول قولاغیمنی یخشی چۉزیب، بیر شپلاق یوزیمگه توشیردیلر. کېین قۉلیمدن قپچیقنی تارتیب آلیب:

ـ کته ـ مته آدم بۉلیب، میده باله‌نی ییغله‌تیب، قۉلیدن پولینی آلیشگه اویالمه‌یسن می، دېب اونی توتملب سنجرگه بېردیلر!!

سنجر اېسه قپچیق بیلن پولنی آلگچ، مېن تمان ایلجه‌ییب قره‌ب، کېین ایچکری حویلیگه قووناق یوگوریب کېتدی. مېن اېسه قۉلیدن تربوزی توشیب کېتگن کیشی‌دېک، توبه‌مگه تَیه‌نیب، یوره‌گیم تۉلیب، ییغله‌گودېک بۉلیب، بیراو بیلن بشقه بونداق اچیق عاقبتلی هزل قیلمسلیککه آنت ایچدیم.

کابل ـ ۱۳۸۵

www.ezgu.org

حيوانلر باغيده

باله‌لريم نينگ يلينيب ـ يالواريشلرى طفيلى اولرنى بير جمعه كونى حيوانلر باغيگه آليب بارديم. اۋشه كونى بيزدن بشقه كۋپلب عايله لر هم اۋز باله‌لرينى آليب كېلگن اېديلر. بوندن تشقرى، بعضى ولايتلردن هم آدملر كېلگنى شونداققينه كۋرونيب تورگن اېدى.

بيزلر هم خودى بير بويوك مغازه ده‌گى ويترينلر و رفلرده چيرايلى قيليب تېرليب قۋييلگن رنگ مه ـ رنگ نرسه لرنى كۋزدن كېچيريب بارگندېك، قطار قفسلرده‌گى تورلى حيوانلر، قوشلر و سودره‌لووچى جانورلرنى بيرين ـ كېتين تماشا قيليب بارردېك.

حيوانلرنينگ كۋپلرى، هركونى اولرگه حيرتدن تېلموريب يا كه شوق و ذوق بيلن قره‌گن يا قۋپال معامله قيلگن تورلى آدملرنى كۋره ـ كۋره زېريكيب، جانلرى بۋغزلريگه يېتيب، اۋز اين (اويه) لرى يا كه قفس نينگ بير بورچكيده چومميشيب ياتگن اېديلر. اولر آدملرنينگ تورلى ايما ـ اشاره لرى، هاى ـ هوى و هوشتكلريگه اعتناسيز بۋليب، كۋزلرينى اصلا آچمس اېديلر.

بو ياقده اېسه باله‌لر آته ـ آنه لريگه يلينيب ــ يالواريب، قفسده‌گى حيوانلرنى تماشا قيلگيلرى كېليب، قنداق بۋلمه‌سين اولرنينگ بۋى ــ بستلرينى كۋريشنى ايستر اېديلر. بيراق بېچاره آته ـ آنه لر نيمه هم

www.ezgu.org

قيله‌آلرديلر! چونكه اوخلب ياتگن يا كه اعتناسيز تورگن حيوانلرنى قۋزغه‌تيش و تورغه‌زيشگه هېچ هم قُربلرى يېتمه‌ى تورگن اېدى!

بيز قفسده‌گى حيوانلرنينگ قيميرلمه‌ى ياتگنينى كۋريب، يان قفس تمانيگه بارديک. بو قفسده اۋرمانلر و برچه حيوانلر سلطانى ارسلان باراېدى. ايلگريگى قفسده‌گى حيوانلر كبى ارسلان هم زېريككن يا چرچه‌گن ميكن، قفس نينگ اۋرته‌سيده اوزونه‌سيگه چۋزيليب ياتگن اېدى. اونينگ بير قۋلى يانيده چۋزيق حالده و ايكينچيسى اېسه قولاغى نينگ اوستيگه قۋييلگن اېدى. بو حالت، ارسلان آدملرنينگ تورلى بقير ــ چقيرلرينى اېشيتمسليک اوچون قۋلى بيلن قولاغينى ياپگندېک تويولردى، كيشى نظريده! بيراق ارسلان، ارسلان ـ ده. «ارسلان نينگ اۋليگى، سيچقان نينگ تيريگيدن يخشى» دېگن لريدېک، او، اۋشه حالتده هم جدا هيبتلى و صلابتلى كۋرينردى.

ارسلان نينگ تېگره‌گى تورلى بويوملر (ياغاچلر، ميده تاشلر، غيجيملنگن كاغذلر، ايچيمليكلرنينگ ميده ـ كته پلاستيک بۋتللرى و ...) دن ليق تۋله اېدى. شو زهاتى باغ نينگ قرى بير خذمتچيسى يانيميزگه تاپيليب كېلدى. اوندن:

ـ آته، بو ارسلان بېچاره نينگ تېگره‌گى نېگه مونچه افلاس؟ تازه‌لب قۋيسنگيزلر بۋلمه‌يديمى؟ دېب سۋره‌ديم.

قرى خذمتچى نينگ يوره‌گى تۋليب كېتگن اېكن. شونينگ اوچون:

ـ اي اوكم، هركون اېرته‌لب تازه‌له‌يميز؛ ليكن بو آدملر او بېچاره‌نى قۋيرگه قۋيمه‌ى، هر نرسه‌نى اونگه آتيب، قفس ايچيده او تمان ـ بو تمان يوريب، بۋى بستينى كۋرستيشگه مجبور قيلماقچى بۋله‌ديلر! قيمه ــ قۋيمه‌نى نه باله‌لر اېشيته‌دى و نه هم كته ـ متة آدملر! تۋغرى‌سينى ايتسم، بو بېچاره ارسلانگه قۋشيليب بيز خذمتچيلر هم بېزار بۋلگنميز! دېدى.

مېن اېسه بو سۋزلرنى اېشيتيب، باله‌لريم نينگ ميللريگه قره‌مه‌ى، ارسلاننى تماشا قيليشدن واز كېچيب، بشقه قفسلر تمانيگه كېتديک.

قرشيميزده‌گى قفس، بوتون متللر، اېرتكلر و داستانلرده مغاميرليک و الدمچيليككه دانگ تره‌تگن تولكيلرنيكى اېدى. قفسده‌گى تولكيلر نېگه دير آزيب كېتگن و دُملرى اېسه پتيق بۋليب قالگن اېدى. بيراق، اولر قفس

ایچیده تینمه‌ی اویاق ـ بویاققه حرکتده و باله‌لر ابسه اولرنی اۆته ذوق و قوونچ بیلن تماشا قیلماقده ایدیلر.

شونده باله‌لردن بیری آنه‌سیدن:

ـ آنه جان، تولکی نینگ آدملرگه نیمه کېره‌گی بار؟ دېب سۆره‌دی.

ـ باله جان، تولکی جدا هم کېره‌ک. منه مېنینگ چیرایلی بالاپۆشیم نینگ یقه سی و آته‌نگ نینگ قیمتلی پۆستینلری منه شو تولکی لرنینگ تېریسیدن تیکیلگن ـ کو!

ـ تولکی لرنینگ تېریسیدن!... قنده‌ی قیلیب؟!

ـ ماهر مېرگنلر چۆللرده تولکیلرنی ایزلب تاپیب، میلتیق بیلن آتیب آوله‌یدیلر. کېین اولرنینگ تېری‌سینی شیلیب آلیب، پۆستیندۆزلرگه ساته‌دیلر و اولر بۆلسه اوندن پۆستین، تېلپک و بالاپۆش تیکیب، بازارگه ساته‌دیلر.

شونده او یېرده‌گی باله‌لر بو سۆزنی اېشیتیب، جدا قیغوگه توشیب:

ـ نېگه شونداق چیرایلی بېچاره جانوارنی اۆلدیریب، تېریسینی کییه سیزلر؟ دېب زارلنیب اعتراض بیلدیردیلر.

ـ بو ایشنی اۆشه پۆستیندۆزلر قیله‌دیلر!

ـ یۆق ...، ایتینگ بشقه بو بېچاره‌لرنی اۆلدیرمسینلر!

ـ خوب بۆله‌دی بالم، ایته‌من!

مېن و باله‌لر بو سۆزلشوونی اېشیتیب، قیغولی حـالده تولیکیلرنینگ قفسی نی ترک اېتیب، بشقه تمانگه کېتدیک.

باغ نینگ چېتیده‌گی بیر قفس قرشیسی آدملر بیلن انچه گوجوم ایدی. اولر اۆته ذوق و قوونچ بیلن قیسی دیر حیواننی قفسده تماشا قیلیب تورگن ایدیلر. باله‌لرنینگ التماسی بیلن دراو اۆشه تمانگه باردیک. قفسده تورلی میمونلر اۆزلری نینگ قیزیقرلی قیلیقلری و بقیر ـ چقیرلری بیلن تماشاچیلرگه ذوق و قوونچ بغیشلب تورگن ایدیلر.

برچه میمونلر سریغچیل و مله بۆلیب، فقط بیرته سینینگ رنگی نېگه دیر فرقلی و قره‌متول ایدی. بیر کمپیر شو قره میمونگه اوزون دسته‌لی قاشق بیلن ییمک ییدیرماقده ایدی!

باله‌لر بو صحنه‌نی کۆریب، جدا قووانیب کېتدیلر و کمپیرنینگ یانیگه باریب، تماشاگه توردیلر. مېن ابسه کمپیردن:

ـ آنه جان نیمه اوچون ابندی فقط بو قره میمونگه مهر کۆرستیب، طعام یېدیریب اۆلتیریب سیز؟! دېب سۆره‌دیم.

ـ ای بالم، بشقه میمونلر بو بېچاره‌نی یلغوزلتیب، اونگه تنی کون بېرمه‌یدیلر. بیلمه‌دیم، آدملرگه اۆخشب میمونلرده هم قره‌لرگه نسبتاً قرشیلیک بار می، دېیمن! بو بېچاره‌نی نې اۆیین و نې هم طعام یېماققه قۆشه‌دیلر. برچه مله‌لر بو قره‌بای نی تلب، اوروب قیینه‌یدیلر!!

اۆزیم شو یېرده ایشله‌یمن. مسؤول کیشیلرگه، شو بېچاره مظلوم قره‌بای گه آیری بیر اۆرین اجره‌تینگلر دېسم، اولر حاضر اونگه آیری قفسیمیز یۆق، چیده‌سین دېب ایتدیلر. منه، هرکون مله‌لر طعام یېب، تۆیگنلریدن سۆنگ بونگه علیحده طعام ییدیره‌من. توبه، گاهیده مله‌لر شوملیک قیلیب، شونی هم قۆیماقچی بۆلمه‌یدیلر!!

قفس نینگ او تمانیده میده ـ کته آدملر میمونلردن هم قیزیقراق قیلیقلر بیلن اولرنی تورلی حرکتلر، قیلیقلر، اېت و انگاره‌لرینی «قواره» قیلیشگه اونده‌ماقده ایدیلر. نظریمده آدملرنینگ قیله‌دیگن قیلیق و قواره‌لری اۆشه میمونلرنیکیدن هم کۆپراق قیزیقرلی و کولگیلیراق کۆرینردی!

نیمه سینی ایته‌سیز، میمونلر آدملرنینگ برچه کولگیلی حرکتلر، قواره‌لر و قیلیقلریگه اصلا اعتنا قیلمه‌ی، اۆز ارا اۆیینب، قیقیرده‌شیب اۆلتیرگن ایدیلر. کیم بیله‌دی دېیسیز، بلکه اولر اۆز نوبتلریده آدملرنینگ عجایب قیلیق و قواره‌لریگه کولیب اۆلتیرگن بۆلسه‌لر، عجب ابمس ایدی!

بشقه‌لر قطاری مېنینگ باله‌لریم هم میمونلرگه قیزیقیب، قفسگه یقین باریب توردیلر. اولر قۆللریده‌گی بیسکویت و کېله نی قفس ایچیگه اوزتسه‌لرده، میمونلر چنگ سالیب آلیب قاچردیلر!

شونده باغ خذمتچیلریدن بیری کېلیب:

ـ آهای مردم، التماس حیوانلرگه هرقنداق نرسه‌نی بېرمنگلر! دېدی.

شونده یانیمده تورگن قیسی دیر ولایتدن کېلگن ساده بیر چال کیشی خذمتچیگه:

ـ نیمه اوچون بېریلمه‌سین، نیمه بۆله‌دی؟ قۆیینگ، بېچاره‌لر مزه قیلیب یېسینلر! دېدی.

www.ezgu.org

ـ ای آته جان، سیز بغم یوره‌گیزدن سؤزله‌یسیز. آدملر هرقنداق خـام ـ ختل نرسه‌لرنی بو حیوانلرگه بېریب، کؤپلرینی کسل قیلیبـدیلر. بیلـه‌سیز می، شو حاضر ۳ ته میمون، ۲ ته تولکی، ۵ ته قوش، ۱ تـه بـؤری و بـاغ نینگ کته فیلی قتّیق قارن آغریـق و ایـچ کېتـدی بؤلیـب یاتیبـدیلر! منـه قره‌نگ، قفسلرده کؤپلری کؤرینمه‌یدی. داکترلر اولرگـه دوا بېریـب، بستر قیلگنلر و قفسده، چیقیب آدملر نظریگه کؤرینیشدن پرهیز قیلدیرگنلر!!

شونده، ولایت نینگ اوزاق قیشلاغیدن کېلگن چال اپسه حیرت بیلن باشینی قیمیرلتیب، کولیم سیره‌ب:

ـ یا توبه قیلدیم تېنگریم، قیشـلاقده بیـز آدمزادلرگـه بستر اویاققـه تورسین، حتی دوا یؤق، بو یېرده اپسه حیوانلرنی دوالب، بستر قیلرمیشـلر و حتی پرهیز هم بویوررمیشلر! دېب قؤیدی.

بیـز چـال نینـگ قیزیقرلـی سـؤزینی اېشـیتیب، یـؤلیمیزنی آلیـب، سودره‌لووچی حیوانلرنینگ قفسلری تمانگه کېتـدیک. بیـز قطـار قفسـلرنی بیرین ـ کېتین تماشا قیلیب، «آمازون اؤرمـانلری ایلانـی» دېـب یازیلیـب قؤییلگن ویترین قرشی‌سیگه کېلدیک.

چیندن هم قره‌سک، اوزونلیگی ۳ ـ ۴ متـر و یؤغـانلیگی اپسـه بېـل دسته‌دن هم یؤغانراق اله ـ چوپار هیبتلی بیر ایلان ویترینده، میـده تاشـلر اوستیگه کلچه اوریب یاتگن ایدی. ایلان نینگ کته‌لیگی کیشینی حیرت و قؤرقینچ گه سالردی. شو باعث، حتی بعضیلر اونی اژدها ایکن دېردیلر!

باله‌لـر قؤرقیـب ـ چؤچیـب ویتـرین یقینیـده ایلاننـی تماشا قیلیـب توردیلر. شو زهاتی ویترین چېکه سیده‌گی تېشیکدن بیرته چیرایلـی میـده قویان (تاووشقان) چیقیب کېلیب، اویاق ـ بویاققـه یـوره باشـله‌دی. اولیـده باله‌لر جدا قووانیـب، ذوق بـیلن تماشـا قیلیـب تـوردیلر. بیـراق کـــؤپ اؤتمه‌ی، اولر و حتی کته‌لر هم ایلان بارلیگیدن ناقوله‌ی احوالگه توشدیلر.

شونده باله‌لر آته ـ آنه لریدن کېت مه ـ کېت زارلنیب:

ـ نیمه اوچون بو قویانچه نی ایلان نینگ آلدیگه قؤییبدیلر...؟ دېب سؤرردیلر.

توستدن آدملردن بیری:

بو ایلان نینگ یېمگی، قویـان. او هرکـونی بیرتـه قویـان یېـرمیش! دېب ایتدی.

www.ezgu.org

شونده بیردنیگه باله‌لر و عیاللردن قیو ـ چوو سپسلر چیقیب، اینیقسـه باله‌لر آته ـ آنه لریگه ییغلب، یلینیب:

ـ اَیتینگ، تېز بو قویانچه‌نی ایلاندن قوتقرسینلر...! دېر اېدیلر.

شونده قویانچه قنچه‌لر ایلان نینگ تېگره‌گیدن اؤتیب ـ قیتیب، حتی که بیر ـ نېچه قتله اوستیگه هم چیقیب یوریب، شو بیلن باله لرنینگ بقیر ـــ چقیرلرینـی چیقـرگن بؤلسـه هـم؛ بیـراق ایلانـدن هـېچ بیـر حرکـت کؤرینمـه‌دی. بـو حـالتنی کؤریـب، هـرکیم اؤز فکریچـه بیـر نرسـه ایتـه باشله‌دی:

بیر کیشی، ایلان اوخلب یاتگن دېدی؛ بشقه بیراو، بلکه ایـلان تـؤق دیر دېدی؛ عیاللردن بیری تشویشلی آهنگده، منه کؤره‌سیزلر حـالی لوقـه یوته‌دی، ... وی ... بو دهشتلی صحنه‌نی کؤریشـگه چیدالمـه‌یمن، دېـب باله‌سینی یېتکلب، قفسدن تېز اوزاقلشدی. بشـقه بالـه‌لـر قلتیـره‌ب، آتـه ـ آنه‌لری نینگ قؤللریدن محکـم توتیـب، اولرگـه بوسـینیب آلگـن اېـدیلر و کؤزلری نینگ تگیدن استه قفسگه قیا باقیب قؤیردیلر.

مېنگه هم ایکله اؤغـلیم و قیزچـه‌م یاپشـیب آلیـب، قتیـق قلتیـره‌ب تورگن اېدیلر. شو حالده، توستدن کؤزیم ایلان نینگ ایلنمه بؤلگن یېریگـه توشدی. دقت بیلن قره‌سـم، خـودی پلاسـتیکدېک اجینلـی و بوروشـگن! شونده، بو ایلان اصـل بؤلمـه‌ی، پلاسـتیکدن بؤلمسـه تغـین، دېگـن اؤی کؤنگلیمگه کېچدی! گوجوم تورگن شونچه آدملرنینگ بقیر ـ چقیر و هـای ـ هویلری، اینیقسه قویانچه نینگ سکره‌ب، اویـاق ـ بویاققـه یـورگنی گـه قره‌مه‌ی، ایلاندن بیرار حرکت کؤریلمگنی بو اؤی نی کوچه‌یتیرردی!

شو پیتده، خذمتچیلردن بیری قفس آلدیـده‌گـی شـاوقین ـ سـورانّنی اېشیتیب کېلیب:

ـ آهای مردم، تینچلیک می، نېگه بو یېرده شـاوقین ـ سـوران دیـر؟ دېب سؤره‌دی.

شونده عیاللردن بیری اضطرابلی آهنگده دېدی:

ـ باله‌لریمیز قویانچه‌گه یـوره‌کلـری کوییـب، ایـلان نینـگ آلدیـدن چیقرینگلر، دېب بیزلرگه یلینیب، قؤیرگه قؤیمه‌ی یاتیبدیلر.

شونده خذمتچی دېدی:

ـ قورقمنگلر و تشویش هم قیلمنگلر. بو ایلان هېچ قچان قویانچه‌نی ییمه‌یدی و یې‌آلمه‌یدی هم ...!

بیرینچی بؤلیب عیاللر و باله‌لر ایشانمه‌ی:

ـ ایشانمه‌یمیز، بیزنی الده‌منگ، دېدیلر اؤته اضطراب بیلن!

ـ اي قنداق آدم سیزلر اؤزی. ییمه‌یدی دېدیم، ییمه‌یدی ـ ده!

ـ یؤق، یلغان، ... بېچاره‌نی ییبدی!

ـ او...و ساده‌لر، امریکادن کېلتیریلگن اصل ایلان بو ییرده یشالمه‌ی، الّه‌قچان اؤلیب کېتگن. بو اؤشنگه اؤخشش پلاستیکدن یسلگن بیر نمونه

ـ خلاص!

ـ نجات که!!

ـ ایشانینگلر، سؤزیم چین! کېین او مخصوص آهنگده:

ـ خدا خواهلسه، ۵ ـ ۶ آیلرگچه افریقادن ینگی ایلان ساتیب آلیب کېلتیریله‌دی. اوشنده همه‌نگ کېلیب، قویانچه‌نی قنداق لوقه یوتگنینی تماشا قیله‌سیز! دېدی.

باله‌لر و آنه‌لری نینگ ینه شاوقین ـ اعتراضلری چیقیب، خذمتچی نی اله نیمه‌لر دېب، قرغه‌ی باشله‌دیلر...!

مېن ایسه کون کېچ بؤلیب قالگنی اوچون، باله‌لرنی بیر عمللب باغدن آلیب چیقیب، اویگه قیتدیم....

کابل ـ قیش ۱۳۸۶

www.ezgu.org

اِیتلر سوداگرچه‌سی!

باله‌لر ذاتاً قوشلر و حیوانلرنی سېوه‌دیلر. شونینگ اوچون، اولر تورلی حیوانلرنی سقلب، پرورش قیلیش و اولر بیلن اؤینشنی یاقتیره‌دیلر. مېن قریندااشلریمیزدن بیری نینگ اوییگه بارگنیمده، حاضر حکایه قیلیب بېره‌دیگن واقعه‌نینگ قهرمانلرینی کؤرگن‌من:

باتیرجان، بېردی بای اکه نینگ ایرکه تای نبیره سیدیر. او، بوبه‌سیگه جدا هم ایرکه و یاقیمتای باله دیر. شونینگ اوچون، اونینگ ایتگن سؤزی سؤز، ایسته‌گن نرسه‌سی حاضر ایدی. نیمه ایکه آغزیدن چیقسه، مهربان و کؤنگیلچنگ بوبه‌سی البته که جان و دلی بیلن سېویملی نبیره‌سیگه حاضرلر ایدی.

باتیرجان نینگ سېویملی نرسه لریدن بیری قوشلر و حیوانلر ایدی. آته ـ آنه سینینگ دایمی قرشی لیگیگه قره‌مه‌ی، بوبه‌سی سېویکلی نبیره سینینگ ایستگیگه کؤره نېچیته خؤراز ـ تاووق، بیرته موشوک (پشک)، بیرته ککلیک و بیرته هم چیرایلی گرجی اویده سقله‌گن ایدی.

بولر اویگه آسانلیکچه کېلتیریلگن ایمس ایدی، البته. آته ـ آنه‌سی قنچه‌لر قرشیلیک کؤرستگن بؤلسه‌لر هم؛ بیراق باتیرجان نینگ ییغی ـ سیغی و تیپیرچیلب یېرلرگه آغنه‌گنلری و اینیقسه بوبه سینینگ تحکمی بیلن اولرنی دمی نی آلگنی طفیلی برچه بو حیوانلر اوی نینگ تؤریدن

اۋرین آلگن اېدی. آته ـ آنه‌سی تیشلری گز ـ گز بۉلیب، اوی باشلیغی بۉلگن بېردی بای اکه گه هېچ نرسه هم دېیالمس اېدیلر!

خودی شو وضعیتگه کۉره، باتیرجان قه یېرده که کۉزی بیرار مشوکمی یا که گرجی گه توشسه و یا هم چیرایلی قوشچه‌لرنی بیرارته نینگ قۉلیده کۉریب قالسه، اۋشه زهاتی بوبه‌سیگه یاپیشیب آلیب، قنداق بۉلمه‌سین، بیرارته‌سینی آلدیرر اېدی.

بیرکونی بوبه و نبیره بیرگه کۉچه‌ده کېته‌یاتگنلریده، بیر اۋسمیر باله بیرته میده گرجی بچه‌نی ایپیدن اوشلب، یېتکلب آلیب بارماقده اېدی. شونده باتیرجان گرجینی کۉریب آق، بیردنیگه بوبه‌سیگه شو گرجینی آله‌من، دېب توریب آلدی.

بوبه‌سی اېسه: بره جان اوییمیزده موندن هم چیرایلی بیرته گرجینگ بار، ینه بونی نیمه قیله‌سن؟ دېب اونی قناعت بېرماقچی بۉلدی. بیراق او اصلا کۉنمه‌دی و آله‌من، دېب تیریشیب توردی.

قیسقه‌سی، معمولگه کۉره اۋجر نبیره کۉنگلی یومشاق و مهربان بوبه سی اوستیدن غالب چیقدی و بوبه گرجی نی آلیب بېریشگه کۉندی. اېندی گرجی نینگ اېگه‌سی گرجی‌سینی بېریشگه حاضر اېمس اېدی.

ناچار احوالگه قالگن بېچاره بوبه، اۋسمیر باله بیلن گپلشیب، تارتیشیب نهایت بیگیرمه افغانی بېریب، گرجینی اوندن ساتیب آلدی!

باتیرجان اۋته قووناقلیک بیلن گرجینی اوییگه آلیب کېلدی. آته ـ آنه‌سی بونی کۉریب غضبلری قۉزغب کېتدی و ایکیته گرجیدن بیرینی قالدیرماقچی بۉلدیلر. بیراق باتیرجان و اینیقسه دایمی حامیسی ـ بوبه‌سیگه کیم هم بیرنیمه دېیالر اېدی...!

بشقه بیرکونی باتیرجان کۉچه‌لریگه دېدیب یورگن کته‌راق بیرکوچیکنی کۉریب، اوییگه یېتکلب کېلتیردی و برچه‌لر، حتی بوبه سینینگ اعتراض و اچیغی‌گه سبب بۉلدی.

آته ـ آنه‌سینینگ دوق ـ پوپیسه‌لری و بوبه سینینگ بېرگن تورلی وعده‌لری فایده بېرمه‌دی. نهایت، مهربان بوبه نبیره‌سیگه بیرآز پول بېریب، کۉچه‌دن تاپیب کېلتیرگن کته اِیتنی بیرار یاققه اولاقتیریشگه کۉندیردی! بو، ایت طفیلی باتیرجان نینگ اۉندیرگن بیرینچی پولی، انیقراغی بیرینچی سوداسی اېدی!

www.ezgu.org

بو آقیم‌نی کوزه‌تگن باتیرجان نینگ آته‌سی، خودی شو یۉریقدن فایده‌لنیب، اونی گرجیلردن بیرینی هم اولاقتیریشگه کۉندیردی. شو بیلن باتیرجان ایت سوداسیدن ایکینچی قتله هم پولگه اېگه بۉلدی!

شونداق قیلیب، سوداگرلیککه توغمه استعدادی بۉلگندېک، باتیرجان ایت سوداگرلیگیگه کیریب کېتدی! یعنی باتیرجان کۉچه‌دن اوچره‌گن ده‌یدی ایتلرنی سودره‌ب اوییگه کېلتیرردی و بشقه‌لر اېسه بیر ـ قنچه اعصاب بوزر بقیر ـ چقیرلردن سۉنگ، اونگه بیر ـ آز پول بېریب، کېلتیرگن ایتی‌نی اوزاقلرگه اولاقتیرر اېدیلر!

باریب ـ باریب باتیرجان بو ایشگه اۉرگه‌نیب، بېریلیب کېتدی و چققان ایت سوداگریگه ایلندی! بو معامله‌ده، باتیرجان سوداگر و بوبه‌سی یا آته‌سی و یا بشقه‌لر اېسه خریدار اېدیلر!

ایندی قره‌نگ که، زیرک و اۉز کسبیگه هوشیار بۉلگن باتیرجانگه قچان که پول کېره‌ک بۉلسه یا که بازارلرده بیرار نرسه‌نی یاقتیریب آلماقچی بۉلسه، پولینی سررشته قیلماق اوچون دراو قه‌یېردن بۉلسه هم ده‌یدیب یورگن بیرار یاوایی ایتنی تاپیب کېلتیرر و دایمی مشتریلریدن پول اوندیرر اېدی!

بیراق ایت تجارتی عایله نینگ فقط شو تار دایره‌سیده چېکله‌نیب قالمه‌دی؛ بلکه بو آقیشدن محله‌ده‌گی بشقه باله‌لر هم خبر تاپیب، گاهی اولر هم کۉچه‌لرده اولاقیب، ده‌یدیب یورگن ایتلرنی اوشلب باتیرجانگه بېریب، اوندن ارزیمه‌گن بیر ـ نېچه روپه آلر اېدیلر. باتیرجان اېسه اونی بوبه‌سیگه کۉپراق پولگه ساتیب، اولاقتیریب یبباریشگه کۉنر اېدی! بو بیلن کۉچه‌ده‌گی باله‌لر و باتیرجان اره‌سیده ایتلر سوداسی جدا رونق تاپیب، باتیرجان هم زیرکلیک بیلن آز پولگه ایتلرنی آلیب، اولرنی کۉپراق پولگه بوبه سی یا آته‌سیگه ساتر اېدی!

هه عزیز اۋقووچیلر، شونداق قیلیب باتیرجان عایله نینگ ماهر ایت سوداگریگه ایله‌نیب قالدی!

بو اۋرینده قیزیغی شو اېدی که، اوزاق ـ اوزاقلرگه اېلتیب اولاقتیریلگن ایتلر، گاهیده اۋزلری قیتیب کېلیب یا هم کۉچه نینگ شوم باله‌لری پول طمع سیده اولرنی تاپیب، قیته باتیرجانگه تاپشیرردیلر.

شونداق قیلیب، بیرار ایت حتی اوچ یا تؤرت قتله هم تکرار ساتیلگنی و اولاقتیریلگنی هم یؤق ایمس ایدی!

نیمه بؤلسه هم، بو عجایب تجارت طفیلی باتیرجان نینگ سوداگرلیک استعدادی و مهارتی زؤر اؤسیب قالدی. اینیقسه بوبه‌سی: "خدا خواهله‌سه نیبره‌م زور سوداگر بؤله‌دی" دیب، اونگه پارلاق کېله‌جکنی کوتیب تورگن...!

www.ezgu.org

سؤکیش هم پول بؤلر ایکن!

بیر پیتلر، قه یېرده دیر قوییده‌گی حکایتنی اؤقیب حیرتلنگن ایدیم.

بورونغی زمانلرده بیر پادشاه نینگ سرای ایشچیلریدن بیری پادشاه‌گه مراجعت قیلیب، شونداق دېگن ایکن:

ـ پادشاهیم، منه کؤپ ییللردن بېری سرایده کمترین قُولینگیز بؤلیب خذمت قیلیب یوریبمن. بیر قاشق قانیمدن اؤتسنگیز، سیزدن کیچکینه بیر تیلگیم بار ایدی!

ـ قنی ایت ـ چی، نیمه تیله‌گینگ بار؟ دېیدی پادشاه.

ـ عالمپناه، تیلگیم شو که هرکونی ایرته‌لب سرای اهلی تؤپلنگنلریده، مېن قُولینگیزنی اولرنینگ کؤز اؤنگیده قاشینگیزگه چارلب، قولاغیمگه سېکین شیبیرلب نېچیته سؤکسنگیز، دېیدی خذمتچی!

قنداق دیر کته تیلک کوتگن شاه، خذمتچیسی نینگ بو عجایب تیلگیدن حیرتلنیب قالیبدی. بیراق خذمتچی نینگ یلینیب ـ یالواریشلری طفیلی توستدن ارزیمه‌گن تیلگینی ایجابت ایلب، کؤنیبدی.

شونداق قیلیب، شاه هرکونی ایرته‌لب سرای اهلی حضوریده خذمتچینی قاشیگه چارلب، قولاغیگه سېکین شیبیرلب یخشی سؤکرمیش!

بو ایش بیر مدت دوام ایتگچ، سرای اهلی آلدیده اؤشه خذمتچی، شاه اؤزی نینگ خاص و یشیرین سؤزلرینی ایته‌دیگان اېنگ یقین و ایشانچلی آدم صفتیده تانیلیب قالیبدی!

خذمتچی اېسه ریجه‌لشتیریلگن اوشبو واقعه‌دن سوء استفاده قیلیب، کۉپ نفوذ و مال و دولتگه ایگه بۉلگن ایمیش!

هه دۉستلر، قره‌نگ که آدملر «**تاشدن یاغ چیقرگندیک**» حتی سۉکینچدن هم پول و دولتگه ایگه بۉلر ایکنلر!

بیلمه‌دیم، سیز بو حکایتگه ایشاندینگیز می، یۉق می؟ بیراق مېن بونگه یوزگه ـ یوز ایشاندیم؛ چونکه حالی حکایه قیلیب بېره‌دیگان نرسه‌م، خودی شو حکایت مضمونیگه، بیراق بشقه چه راق شکلده اۉخشه‌یدی:

مصطفی‌جان عایله نینگ کېنجه و اېرکه‌تای باله‌سی صفتیده برچه عایله اعضاسی، اینیقسه بوبه‌سیگه جدا سېویملی و اېرکه دیر. او اېندی تۉرت یاشنی قرشیله‌ماقده.

مصطفی‌جان اۉزی نینگ عجایب قیلیقلری، اېرکه‌لیکلری، تۉپالانلری و چوچوک سۉزلشلری بیلن بوتون عایله اعضاسینینگ کۉنگلیدن اۉرین آلگن اېدی. مصطفی جان برچه‌دن کۉره اینیقسه بوبه سیگه جدا یاقیملی و اېرکه‌تای باله اېدی.

بوبه‌سی اونی اېرکه‌لتیب، مصطفی ایمس؛ بلکه کۉپلب عایله‌لرده معمول بۉلگنیدیک، اونینگ آتینی اۉزگرتیریب، شیرینگینه قیلیب «موشک» دېب چقیرر اېدی. مصطفی هم شو لقبنی یاقتیریب قالیب، کۉپراق «موشک» دېیلگنده گینه جواب بېرر اېدی!

باله بیرآز تیل چیقه‌ریب چوچوککینه قیلیب گپیره‌دیگن بۉلگنیده، عایله‌لر تورلی یوسون و یۉریقلر بیلن اونگه سۉزلرنی اۉرگته باشله‌یدیلر. جمله دن کۉپلریمیز گواه بۉلگنیمیزدیک، عجایب یۉسونلردن بیری سۉکینچ لرنی اۉرگه‌تیش دیر:

ـ منه تاغه‌نگنی بیرسۉک!

یا:

ـ قنی ابه جانینگنی بیر سۉکاله‌سن می؟!

و یا:

ـ کېل قۉزی چاغیم تیلینگدن اۉرگیله‌ی، مېنی بیر سۉک، بیرته چاکلیت بېره‌من!! کبی لرنی کۉپ کۉریب، کۉپ اېشیتگن میز.

عایله لرنینگ اوشبو عجایب عادتیگه کۉره، موشک جان هم تیل چیقه‌ریب، بشقه‌لر بیلن سۉزلشگه عایله لرنینگ بو عجایب یۉریق و

www.ezgu.org

متودیدن نصیب‌سیز قالمه‌گن، البته! اینیقسه مهربان بوبه‌سیگه اونینگ شیرینگینه سۉکینچ لری جدا هم یاقیملی دیر! مهربان بوبه هردایم اونگه بیرآز پول یا که بیرار پیگولیک بېریب، اۉزینی سۉکتیره‌دی! بو ایش نینگ مهم خصوصیتی شونده که، موشک جان بشقه لرگه اېشیتتیریب ایمس؛ بلکه بوبه سینینگ قاشیگه باریب، آغزینی اونینگ قولاغیگه قۉییب، بوبه سی ایسته‌گن یا یاقتیره‌دیگن سۉکینچ نی ایتیب، بوبه‌سینی کولدیریب، کېین کېلیشیلگن پولنی بوبه‌سیدن آله‌دی!

موشک جان نینگ سۉکینچ لری تورلیچه بۉلیب، هر بیری اۉزی نینگ معلوم نرخیگه ایگه! اونینگ ارزان سۉکینچی بېش روپه (افغانی) دن باشله‌نیب، حتی اېلیک روپه و گاهی کۉپراققه هم یېته‌دی!

دېمک، بو معامله‌دن هر ایکله تمان چین کۉنگلیدن راضی؛ چونکه بوبه‌سی سېویکلی نبیره سیدن اچیق ـ چوچوک تورلی سۉکینچلرنی شیرینگینه اېشیتیب، مزه قیلیب راحت و خوشلیککه اېریشه‌دی و موشک جان اېسه عوضیگه پولگه ایگه بۉله‌دی!

شونداق قیلیب، بوبه سۉکینچ خریداری و نبیره اېسه ساتووچی!

قیزیغی شو اېدی که، باشلریده بوبه ایسته‌مه‌گونچه، موشک سۉکینچ ساتیشگه اولگورمس اېدی! باریب ـــ باریب موشک ساتووچیلیک قاعده‌لریگه تانیش بۉلیب، اېندی قچان که پول کېره‌ک بۉلسه، بوبه سینینگ ایستگی یا وضعیتیگه قره‌مه‌ی، قولاغیگه اۉزی کۉزله‌گن سۉکینچ نی ایتیب، زۉردن هم بۉلسه تاپشیریلگن متاع نینگ پولینی بوبه‌سیدن اوندیریب آلردی!

بونی قره‌نگ که، موشک جان نینگ تاپگن پوللری کۉچه لریده‌گی چال بقال نینگ اۉلجه‌سی بۉلردی. نیمه بۉلدی یو چال بقال بو سوداگرلیک آقیمینی پیقب قالدی. او دایمی مشتریسی موشکنی کۉپراق پول اوندیرماق اوچون، بوبه سینی کۉپراق سۉکیب، کۉپراق پول اوندیریشگه تشویق قیلردی! شوم چال بو مقصد اوچون موشککه حتی ینگی ـ ینگی، اینیقسه بوبه‌سیگه یاقیملی اېشیتیله‌دیگان سۉکینچ لرنی اۉرگه‌تر اېدی!

هه عزیز اۉقووچیلر، شونداق قیلیب موشک جان نینگ تیلی سۉزلش، اینیقسه سۉکیشلرده جدا اۉتکیر و سلیق بۉلیب قالدی. بوبه سی موشک و

موشک نینگ اۆزی اېسه شوم چال بقال نینگ دایمی بیع پاریگه ایلـهنیـب قالدی!

قدیمدن«باله بـازاری، کۆپـک شـکاری بۆلمـهسـین» دېگنلریـدېک، اېندی موشک سۆکینچ ساتیب، دایـم پـول بـیلن اۆینـردی. پـول قۆلیگـه توشگن زهاتی بقال قاشیگه یوگوریـب، اونـی بقالگـه تاپشـیریب، اۆرنیگـه اۆزیگه یاققن نرسه نی آلردی!

شونداق قیلیب، بو عجایب آقیم دوام اېتیب، موشک نینگ تیلی کون سایین یخشی اۆسماقده. برچه عایله اعضا، اینیقسه بوبه سـی بونـدن جـدا ممنون و خورسند و حتی کـېلگن ـ کېـتگن مهمانلرگـه هـم کـۆز ـ کـۆز قیلیب، نمایشگه قۆیهدیلر...!!

کابل ـ سنبله،۱۳۸۸

باله‌لی اوی بازار، ...!

تانگ پیتی عایله نینگ میده ـ کتـه سـی اېرتـهراق توریـب، حـویلی نینـگ اېشـیگی آلدیـده تۆپلنیـب، مسـافرلری بـیلن خیرلشـماقده اېـدیلر. مسافرلر، باله‌لرنینگ آنه‌سی، تونغیچ اۆغلـی و کـۆکرهکـدهگـی قریـب بیـر یاشلی قیزچه‌سیدن عبارت ایدی. خاتین اوکه‌سـینینگ تۆییگـه، تـوغیلگن یېری بۆلمیش میمنه گه کېتماقچی ایدی. او کېچه‌سی و اېرتـهلـب اېـری (انجنیر) نینگ کۆنگلینی کۆتهریب، باله‌لرنی یخشی اسره‌نگ، منه کیچیـک اۆغلیمیز نعمت‌الله‌جان سیزگه یاردم بېـره‌دی، دېـدی. او، سـوتمه ـ سـوت توغیلگن ۵ ـ ۶ ته میده باله‌لرنـی اېریگـه و برچـه‌لرینـی اېسـه تېنگریگـه تاپشیریب، قالدیریلگن باله‌لری نینگ کـۆز یاشـی بدرقـه سـیده تاکسـیگه اۆلتیریب، جۆنب کېتدی.

هم آته و هم باله‌لرنینـگ نظریـده حـویلی بـۆم ــ بـۆش، هووللـب قالگندېک بۆلدی. برچه نینگ کۆنگلی غش و یۆره‌کلرینی اېسه قنداق دیر سېزیلمس قیغو غیجیمله‌گندېک قیلردی!

انجنیر کېچقرون وظیفه‌دن چیقیب، سـودا ـ مـودالرینی آلیـب اویگـه کېلدی. اېشیکدن کیرگن زهاتی باله‌لری اونی اوره‌ب آلدیلر. برچه‌سی: آتـه نیمه کېلتیردیز؟ دېب، بیری سقیز، بیری المه، بیـری بیسـکویت، ... کبـی نرسه‌لرنی سۆره‌ب، بېچاره‌نی گرنگ قیلدیلر.

www.ezgu.org

او، بالەلریدن اینگ کیچیگینی کۉتریب آلیب، بشقەلری ایسه آسیلیب، ایرگشیب زۉرغه اویگه کیریب آلدی. او، کون بۉیی ایشخانەده فقط چوگیگه اۉلتیریب، بیل ـ ایاقلری قاتیب، اۉزی هم ازژانچه چرچب تالیقن ایدی. شو باعث، بیر لحظه چۉزیلیب، تینچگینه هاردیق چیقاریشگه جدا هم اینتیق ایدی.

او، بیر عمللب کییملرینی المشتیردی ـ ده، باریب یاستیققه تیەنیب ایاقلرینی چۉزیب، یاقیملی بیر حالت سېزدی. بیراق، بو کۉپ چۉزیلمەی، شو زهاتی بالەلری قاشیگه کېلیب، بقیر ـ چقیر و اوستیگه چیقیب ـ توشیب، سقال ـ بروتلری بیلن اۉینب، تینچینی بوزدیلر. بیراق چرچاغیگه قرەمەی، بالەلرنینگ برچه قیلیق و بقیر ـ چقیرلری اونگه یاقیملی ایدی!

شو پیت، اوی نینگ ۱۲ ـ ۱۳ یاشلی اینگ کته قیزی کېلیب، آبدان، بشکه و پقیر (سطل، چیلک)لرده سوو یۉق دېب ایتدی. آتەسی ایسه:

ـ قیزیم، مېنگه ایتگندن کۉره اکەنگ نعمت‌الله گه ایت، تۉلدیرسین دېدی!

ـ نعمت‌الله حالی ایشدن کېلگنی یۉق، دېدی، قیز!

شونده، چرچب کېلگن انجنیر تیلی نینگ تگیده غوت ـ غوتلب، نعمت‌الله نی بیر نیمەلر دېب، کۉکسی نینگ اوستیگه چیقیب، سقالی بیلن اۉینب اۉلتیرگن ایکیته باله سینی سېکین ییرگه آلیب قۉیدی و اۉرنیدن توریب برچه ایدیشلرنی سوودن تۉلدیردی!

کېچکی ییمکنی قیزچه و آتەسی بیرگه بیر عمللب تیارلەدیلر.

دسترخوان تۉشەلیب، تېگرەگیگه اۉلتیریشده بالەلر آرەسیده جنجال چیقدی. آنه بارلیگیده بونداق جنجاللرنی کۉرمەگن آته حیران قالدی. چونکه او پیت، بو مسألەنی آنه اله قچان حل قیلیب، برچەلر دسترخوان تېگرەگیگه اۉلتیرگندن سۉنگ آته نی چقیرردیلر. بیراق بو آقشام اونداق بۉلمەدی. بالەلرنینگ هر بیریسی آته سینینگ قوچاغی یا یانیگه اۉلتیرماقچی ایدی!

انچه بقیر ـ چقیرلردن سۉنگ، اوچ ـ تۉرت یاشلی بالەسی بشقەلردن زۉر چیقیب، آته سینینگ قوچاغیگه و بشقەلری ایسه یان ـ تېگرەگیده اۉلتیردیلر.

www.ezgu.org

قاشقلرنینگ چرق ـ چوروقی، آغیزلرنینگ چلپ ـ چولوپلری و بالەلرنینگ بقیر ـ چقیرلری بوتون اوی فضاسینی قمرەب، کیچکی طعامگه علیحده مزه و کیفیت بغیشلەگن ایدی. بو جریانده بیری سوو دېسه، بشقەسی نان؛ ینه بیری ترکاری دېسه، بشقەسی تشناب کېتماقچی بۉلردی! قیزیغی شو ایدی که، بولرنینگ برچه سینی آته بجریشی کېرەک ایدی و بالەلر بشقەنی ایستمس ایدیلر. شونده، بیچاره آته گرنگ بۉلیب قالدی!

دسترخوان ییغیلیب بۉلگندن سۉنگ، تلویزیون کۉریشده کته جنجال توردی. کارتون فیلمدن آلیب، فوتبال اۉیینی، تورلی سریاللر، کچ کورەشی، حیوانلر عالمی، خبرلرنی میده یو کته بیر وقتده، اوی نینگ فقط بیر تلویزیونیده کۉرماقچی ایدیلر! آته لریدن اۉزگه بیرارته سی هم اۉزی یاقتیرەدیگن نرسەدن کېچمەدیلر! شونینگ اوچون، ریموت کنترول قۉلمه ـ قۉل بۉلیب، هر دقیقه و ثانیەده تلویزیون پردەسی لیپیللب، کاناللری اۉزگریب تورردی...!

عین حالده بیر ـ ایکیتەسی کتاب و کتابچەلرینی کېلتیریب، آتەسی بیلن اۉقیب یا اوی تاپشیریغینی بجرماقچی ایدیلر. ایلگری بو نرسەلرنی اساساً آنەلری بیلن بجرردیلر.

تون نینگ بیر پیتیده بالەلر اوخلەماقچی بۉلدیلر. اولرنینگ کیچیکلری یکه اوخلەماقچی بۉلمەی، آنەلرینی ایسلەدیلر. شونده آته اولرنی بیر عمللب توشینتیریب، اۉزیم بیلن بیرگه اوخلەیسیزلر دېب اولرنی تینچیتدی!

هرآقشام اۉزی علیحده و یکه اوخلب اۉرگنگن آته، بو آقشام قطار تۉشک تۉشەلیب، اۉرتەده یاتدی.

آته، چرچاغی طفیلی کۉزی یوملیب، غرقاب اویقوگه کېتماقچی بۉلسه هم، بالەلر اونی متل ایتیشگه مجبور قیلردیلر!...

شونداق قیلیب، آته و بالەلر آغیر اویقوگه کېتدیلر. کېچه نینگ بیر پیتیده بالەلردن بیری نینگ ییغیسی بیچاره آتەنی شیرین اویقودن اویغاتدی، او اویقو ارەلش شاشیب سۉرەدی:

ـ هه، بالەم نیمه بۉلدی؟

ـ آته، سوو ایچەمن! دېدی باله.

بېچارە آتە توريب، آشخانەدن سوو كېلتيريب ايچيردى.
او، اېندى اويقوگە كېتگنيدە، ينە بيرى ييغلب توردى و تشناب كېتەمن، دېب زارلندى!
شونده آتە ينە توريب، بالەنى تشناب ايلتيب، كېلتيردى.
بونداق ايشلر تون بۆيى نېچە قتلە تكرارلنيب، آتە نينگ هردايمگى تينچى و اويقوسينى بوزدى!
بير وقت بالەلرنينگ قيو ـ چيولرى باشلنيب، آتە نى شيرين اويقودن اويغاتيب ييباردى. قرەسە، تانگ آتگن اېكن. بيراق او تونگى اويغاقليكلر و ناتينچليكلر طفيلى تانگ پيتى اوخلب قاليب، حتى اېرتە نمازيگە هم تورالمەى قالگن اېدى.
انجنير، اوغلى نعمت‌الله‌نى اويغاتماقچى بۆليب:
ـ آو نعمت‌الله، تور چاى ـ ماى نى تيارلە، كېچ بۆلدى، دېدى!
بيراق، نعمت‌الله دن نە حركت كۆريلدى و نە بير سېس اېشيتيلدى!
نعمت‌الله نى اويغاتيشدە انجنيرنينگ برچە اورينيشلرى فايدەسيز بۆليب، او كم اويقوليكنى بهانە قيليب، تورمەدى. شونده، بېچارە انجنير اۆزى باريب چاى ـ پاى و دسترخواننى تيارلەدى!
قيزيغى شو بۆلدى كە، هركون ايشدن وقت كېلەديگن نعمت‌الله، اېندى بۆلسە شامدن كېين، همە نرسە دسترخوان اوستيگە تېريليب قۆييلگندن سۆنگ، تاپيليب كېلردى! او، حتى بيركونى هم وقت توريب، چاى تيارلەمەدى و اتەيلب اويقودن قاليمن، دېب آتەسى ايشگە جۆنب كېتگندن سۆنگ تورردى!
بېچارە انجنير، نعمت‌الله هرگل كېچ كېلگنيدە يا كە وقت توريب، چاينى سرشتە قيلمەگنيدە، اونى اوروشيب، گاهيدە الە نيمەلر دېب سۆكيب:
ـ آنەلريز عجب ياردمچى نى مېنگە قۆييب كېتكن اېكن ـ دە! دېب كويينيب گپيرردى.
اېرتە نينگ چاى ـ نانى هم تورلى بقير ـ چقيرلر و جنجاللر بيلن صرفلنيب، بير نېچە لرى اېرتەراق مكتب كېتيشلرى كېرەك اېدى. قيز و آتە ايكلەسى بير عمللب بالەلرنى كيينتيريب، مكتب كېتيشگە تيارلەديلر. شونده بالەلر آتەلريدن خرچ پولى تيلەديلر. آتە بو گپلردن خبرسيز حيران قالدى. چونكە بالەلرنينگ برچە ايشلرى، جملەدن خرچ مسألەسينى هم

www.ezgu.org

دايم آنەلرى اېپلر اېدى و آتە اېسە بالەلرى قطارى اېرتەلب ايشگە جۆنب كېتردى!
آتە بالەلرنينگ ايستەگن پوللرينى بېريب، جۆنتدى. كېين بيلسە، بالەلر آنەلرى نينگ يۆقليگيدن فايدەلنيب، هر بيرى آتەلريدن ايكى برابر پول آلگن اېكنلر!
انجنير كېچقرون ايشدن اويگە كېلگنيدە، بالە لرى نينگ ميدەدن كتەسيگچە كون بۆيى اوروش ـ جنغيشلرى همدە او ـ بو يېرلرى نينگ يرەسى و قاتيب قالگن قانلرينى كۆرستيب، اونى سوو ـ سيماب قيلرديلر!
هە، عزيز اۆقووچيلر، آتە نينگ اويدەگى هركونگى فعاليتى انە شوندن عبارت بۆلدى. خاتين نينگ سفريدن ٢ ـ ٣ كون اۆتگچ، تيلفون آرقەلى اېرى و بالەلريدن خبر آلدى. اېرى اېسە بالەلرنى يخشى ارداقلب، گلدېك اسرەب اۆلتيرگنينى ايتيب، خاطرجمع قيلدى!
بيراق نېچە كون اۆتيب، بالە باقيش و اوى يوموشلرى جانگە تېگيب، آتە نينگ حوصلەسينى تاق قيلدى. نوبتدەگى تيلفوندە برچە عايلە اعضاسى تيلفوننى اورەب آليب، هر بيرى آنەسى بيلن سۆزلماقچى بۆليب تلاشر اېديلر. ميدەلرى ييغلب، آنە جان تېزراق كېلينگ، ساغينديك، دېب زارلنرديلر! شونده آتە بشقە لرينى هم بير عمللب، ييغلەتيب، تيلفوندە سۆزلتدى و شو بيلن خاتينى گە تېزراق قيتيشنى بيلديردى!
سۆنگگى تيلفوندە بالەلرنينگ ميدە ـ كتەسى آنە لريگە ييغلب، اۆز ساغينچلرينى سۆزلەديلر. شونده حتى آتە لرى نينگ كۆزلريدە هم ساغينچدن مى يا بالەلرنينگ عذابيدن مى، ياش قلقيب توررگن اېدى! او، بالەلريدن كۆرە كۆپراق خاتينيگە ايلەنيب، تېزراق كېليشنى تأكيدلەدى. اخير بالە باقيش و اوى يوموشلرى قيينچيليگى طفيلى، پيچاق سويككە باريب باتگن اېدى ـ دە!
بونى قرەنگ كە آنەسى بيلن بيرگە سفرگە كېتگن تونغيچ اۆغيل قيتيب كېليشى بيلن قزان ـ تباق ايشلرى اونينگ بۆينيگە توشدى. بير ـ ايكى كون اۆتيب، رۆزگارنينگ آغير ايشى و بالەلر نينگ بقير ـ چقيرى حوصلەسينى پير قيليب، بيركونى آتەسيگە بقيردى:
ـ آتە سيزگە يوز قتلە بالەلرنى كۆپەيتيرمنگلر، دېب ايتديم، سۆزيمگە قولاق سالمەدينگيز. منە اېندى برچەنى عذابگە قۆييب، اۆلتيريب سيز!

ایشخانه‌ده بیز بو همکاریمیز بیلن تېگیشیب:

ــ هـه، انجنیرصـاحب، بۋیـداقلیک دملرینـی مـزه قیلیـب اۋتکزیـب توریبسیز می؟ دېیلگنده، او کیشی اېسه باش ایلغب:

ـ اې عزیز دۋستلر، باله باقیشدېک قیین ایش دنیاده یۋق اېکن ـ کو. بونداق آغیر ایشنی فقط بیر آنه اېپلب آلـر اېکـن ـ خـلاص! مـېن اېنـدی خاتینیم نینگ دایم نالیب ایته‌دیگن بیر سۋزی نینگ معنی سیگه توشونیب یېتدیم. او، گاهیده باله‌لرنینگ بقیر ـ چقیر و شۋخلیکلریدن بېزیب:

ـ آته‌سی، باله‌لرینگیزنینگ شۋخلیکلری جانیمگه تېگدی. قیسی کون بو چورپـه‌لریـزدی تشـلب، باشـیمنی آلیـب بیـرار یاققـه کېتـه‌مـن، دېـب نالیردی...!

کابل ـ ثور ۱۳۸۷

www.ezgu.org